

ნანა სუმბაძე

უმაღლეს განათლებაზე ხელმისაწვდომობა:
ბარიერები და მათი დაძლევის გზები

Nana Sumbadze

Access To University Education:

Barriers And Ways Of Overcoming Them

OPEN SOCIETY GEORGIA FOUNDATION
საზოგადოებრივი პოლიტიკის ინსტიტუტი

საზოგადოებრივი პოლიტიკის ინსტიტუტი
Institute For Policy Studies

ნანა სუმბაძე

**უმაღლეს განათლებაზე
ხელმისაწვდომობა:
ბარიერები და მათი დაძლევის გზები**

საზოგადოებრივი პოლიტიკის ინსტიტუტი

თბილისი 2015

NANA SUMBADZE

**ACCESS TO UNIVERSITY EDUCATION:
BARRIERS AND WAYS OF
OVERCOMING THEM**

INSTITUTE FOR POLICY STUDIES

TBILISI 2015

OPEN SOCIETY GEORGIA FOUNDATION
ფონდი ღია საზოგადოება საქართველო

**პროექტი განხორციელდა ფონდის –
„ღია საზოგადოება-საქართველო“ მხარდაჭერით**

პროექტი მრავალი ადამიანის შრომის შედეგს წარმოადგენს. ავტორს სურს მადლობა გადაუხადოს საზოგადოებრივი პოლიტიკის ინსტიტუტის მკვლევარებს ეკატერინე ფირცხალავას და მაია მაისურაძეს გამოკითხვის ორგანიზების, ზედამხედველობისა და დისკუსიების ჩატარებისათვის, ვადარშაკ შახბეგიანს დისკუსიის ჩატარებისათვის, ყველა ინტერვიუერს თინათინ ერისთავს და სოფიო ქიტიაშვილს მონაცემების შეყვანისათვის, ხათუნა იოსელიანს, ნინო კიკნაველიძეს და ანი ქიტიაშვილს შენიშვნებისათვის, საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს, დემოკრატიული განვითარების ქუთაისის, ბათუმისა და მარნეულის ცენტრებს კვლევის საორგანიზაციო საკითხების მოგვარებაში დახმარებისათვის, დისკუსიის ყველა მონაწილეს მოსაზრებების გაზიარებისათვის, ასევე ყველა რესპონდენტს თანამშრომლობისათვის.

ყდის დიზაინი: მაია სუმბაძე

სარჩევი

1. შესავალი.....	5
2. საქართველოს უმაღლესი განათლების სისტემის მოკლე მიმოხილვა.....	5
3. კვლევის საგანი და დიზაინი.....	8
4. ერთიანი ეროვნული გამოცდების 2014 წლის შედეგები.....	9
4.1. უმაღლესი სასწავლებლების კლასიფიკაცია.....	9
4.2. აბიტურიენტთა რეგისტრაცია.....	14
4.3. გამოცდების ჩაბარება.....	16
4.4. უმაღლეს სასწავლებელში ჩარიცხვა.....	23
4.5. გრანტები.....	27
4.6. შეჯამება.....	29
5. ემპირიული კვლევის შედეგების ანალიზი.....	31
5.1. მეთოდოლოგია.....	31
5.2. დემოგრაფიული მაჩვენებლები.....	32
5.3. რელიგიურობა.....	34
5.4. კომპიუტერის მოხმარება და ენების ცოდნა.....	36
5.5. ოჯახის ეკონომიკური მდგომარეობა.....	39
5.6. მშობლების განათლება და სამსახურებრივი სტატუსი.....	43
5.7. მოსწავლეთა გეგმები.....	45
5.8. სასკოლო განათლების შეფასება.....	54
5.9. დენილები.....	58
5.10. უმაღლესი განათლების ხელმისაწვდომობის ფაქტორები.....	58
5.11. უნივერსიტეტის არჩევანით კმაყოფილება.....	62
5.12. სტუდენტების დანახარჯები.....	64
6. ეროვნული გამოცდებისათვის მასწავლებლებთან კერძოდ მომზადების მიზეზები, მისი საფასური და ამ პრაქტიკის შეცვლის გზები.....	68
6.1. კერძოდ მომზადების საჭიროების მიზეზები.....	68
6.2. სწავლისათვის საჭირო ხარჯები და ფინანსების აკუმულირების სტრატეგიები.....	71
6.3. კერძოდ მომზადების პრაქტიკის შეცვლის გზები.....	71

7. ღირებულებები.....	73
7.1. ცხოვრების მხარეები.....	73
7.2. ქმედითეფექტურობა.....	74
7.3. მონაწილეობა.....	76
7.4. მატერიალური და პოსტ-მატერიალური ღირებულებები და სოციალური ნდობა.....	76
7.5. ტრადიციული ღირებულებები.....	78
7.6. გენდერული თანასწორობა.....	80
7.7. შემწყნარებლობა.....	81
7.8. პიროვნული თვისებები.....	82
7.9. მიუღებელი ქცევები.....	84
8. ძირითადი შედეგების შეჯამება.....	85
8.1. ერთიანი ეროვნული გამოცდების შედეგები.....	85
8.2. ემპირიული კვლევისა და დისკუსიების შედეგები.....	88
8.3. ეროვნული უმცირესობების ინტეგრაციის პირობები: მსგავსება ღირებულებებში.....	94
9. დასკვნები და რეკომენდაციები.....	96
ბიბლიოგრაფია.....	102
Summary of the main results.....	103

1. შესავალი

განათლების ხარისხი ქვეყნის ეკონომიკურ კეთილდღეობასთან და დემოკრატიასთან მჭიდროდ არის დაკავშირებული. განათლება პიროვნების სოციო-ეკონომიკური სტატუსის ერთ-ერთ ძირითად ფაქტორს წარმოადგენს, ხოლო განათლება ზეთანაბარი ხელმისაწვდომობა ქვეყანაში არსებული თანასწორობის ერთ-ერთი მაჩვენებელია. უმაღლესი განათლების საფასური მაღალია და მთელ მსოფლიოში განუხრელად იზრდება. განათლება, ჩვეულებრივ, უფრო მეტად ხელმისაწვდომია მაღალი ეკონომიკური სტატუსის მქონე ოჯახების შვილებსათვის, მათთვის ვის მშობლებსაც აქვთ უმაღლესი განათლება, ქვეყანაში დომინანტური ენის და ეთნიკურობის მქონე პირებისათვის და მათთვის, ვინც გეოგრაფიულად ნაკლებად იზოლირებულია (O'Hara & Johnstone, 2009).

უმაღლესი სასწავლებლების ოპერირებას ქვეყნის სპეციფიკური პოლიტიკური და ეკონომიკური, ასევე ისტორიული და გლობალური საერთაშორისო კონტექსტი განსაზღვრავს (Johnstone, 2009).

2. საქართველოს უმაღლესი განათლების სისტემის მოკლე მიმოხილვა

საქართველოს განათლების სისტემა მოიცავს სკოლამდელ, ზოგად, პროფესიულ და უმაღლეს განათლებას. ზოგადი განათლება სამი საფეხურისაგან შედგება: დაწყებითი (1-6 კლასი), საბაზო (7-9), საშუალო (10-12). საქართველოში მოქმედებს 2085 საჯარო და 246 კერძო სკოლა. საბაზო განათლება არის სავალდებულო. მისი დასრულების შემდეგ მოსწავლეს შეუძლია სწავლის გაგრძელება ზოგადი განათლების საშუალო საფეხურზე ან პროფესიული განათლების მიმართულებით. პროფესიული განათლების მიღება შესაძლებელია 35 სახელმწიფო და 20 კერძო სასწავლებელში, ასევე 15 საჯარო და 4 კერძო უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებაში (საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, 2015).

საშუალო განათლების ატესტატის ასაღებად მოსწავლემ უნდა ჩააბაროს CAT-ის გამოცდები. ამის შემდეგ მოსწავლეს შეუძლია სწავლა გააგრძელოს საქართველოს 62 უნივერსიტეტიდან ერთ-ერთში. უმაღლეს სასწავლებელში ჩასარიცხად აბიტურიენტმა უნდა ჩააბაროს ერთიანი ეროვნული გამოცდები და გააკეთოს განაცხადი (შესაძლებელია 20-მდე არჩევანის გაკეთება) სასურველ სპეციალობასა და უნივერსიტეტზე.

ეროვნულ გამოცდებს, რომლებიც ცენტრალიზებულად და ერთდროულად იმართება, ეროვნული საგამოცდო ცენტრი ატარებს საქართველოს 11 გეოგრაფიულ ადგილას.

ეროვნული გამოცდების სისტემა დაინერგა 2005 წელს. მისი მიზანი იყო საუნივერსიტეტო განათლების კორუფციისგან გათავისუფლება და შესაბამისად უმაღლესი განათლების ხელმისაწვდომობის გაზრდა. 2005 წელს საგამოცდო საგნებად განსაზღვრული იყო: ქართული ენა, ზოგადი უნარ-ჩვევები და უცხო ენა. სისტემამ მას შემდეგ განიცადა ცვლილება. 2014 წელს აბიტურიენტი სამ ზემოთ ჩამოთვლილ გამოცდასთან ერთად აბარებდა კიდევ ერთ დამატებით გამოცდას საგანში, რომელსაც უნივერსიტეტი ასახელებდა პროგრამების მიხედვით. ეს საგნებია: მათემატიკა, ფიზიკა, ბიოლოგია, ქართული ლიტერატურა, გეოგრაფია, ისტორია ან ხელოვნება. შემოქმედებით ფაკულტეტებზე აბიტურიენტებს მოეთხოვებოდათ ასევე შემოქმედებითი ტურის გავლა, რის ორგანიზებასაც უმაღლესი სასწავლებელი ახორციელებდა.

მოსახლეობის 2002 წლის აღწერის მიხედვით საქართველოს მოსახლეობის 15.8%-ს შეადგენენ ეროვნული უმცირესობები, მათგან აზერბაიჯანელები – 6.5%-ს, სომხები – 5.7%-ს, რუსები – 1.5%-ს, ყველა სხვა კი – 2.1%-ს.

უმცირესობებიდან აზერბაიჯანელების და სომხების დიდი ნაწილი კომპაქტურად არის დასახლებული – აზერბაიჯანელები ძირითადად ქვემო ქართლში, ხოლო სომხები – ჯავახეთში.

ეროვნული გამოცდების შემოღებამ გამოცდების ქართულად ჩაბარების მოთხოვნიდან გამომდინარე, მკვეთრად შეამცირა ეროვნული უმცირესობების უმაღლესში მოხვედრის შესაძლებლობა. უმაღლეს განათლებაზე ხელმისაწვდომობის გაზრდის მიზნით 2006 წელს აბიტურიენტებს მიეცათ ეროვნუ-

ლი გამოცდების რუსულად ჩაბარების უფლება. ამავე წელს ჯავახეთში, კერძოდ ნინოწმინდასა და ახალქალაქში ამოქმედდა ქართული ენის შემსწავლელი კურსები. 2008 წლიდან ეროვნულ უმცირესობებს მიეცათ ეროვნული გამოცდების მშობლიურ ენაზე ჩაბარების შესაძლებლობა. გატარებული ღონისძიებების შედეგად გაიზარდა სტუდენტთა რაოდენობა ეროვნული უმცირესობებით დასახლებული რეგიონებიდან, მაგრამ ეს ზრდა არ იყო მნიშვნელოვანი. აქედან გამომდინარე გადაიდგა შემდეგი ნაბიჯი მათთვის განათლების ხელმისაწვდომობის გასაზრდელად. კერძოდ, 2009 წლის 19 ნოემბერს შევიდა ცვლილება უმაღლესი განათლების შესახებ კანონში, რომლის საფუძველზეც აბიტურიენტები, რომლებიც ჩააბარებენ ეროვნულ გამოცდას ზოგად უნარებში მშობლიურ ენაზე ირიცხებიან უმაღლეს სასწავლებლებში კანონით დადგენილი კვოტების მიხედვით (მისაღებ სტუდენტთა 5-5 პროცენტი სომხურ და აზერბაიჯანულენოვანი სტუდენტებისათვის და 1-1 პროცენტი აფხაზურ და ოსურენოვანი სტუდენტებისათვის) ქართულ ენაში უნივერსიტეტში ერთწლიანი 60 კრედიტიანი საგანმანათლებლო პროგრამის წარმატებით გავლის შემდეგ.

კვოტირების სისტემისა და ქართული საგანმანათლებლო პროგრამის შემოღების შედეგად გაიზარდა სტუდენტებში ეროვნული უმცირესობების წარმომადგენელთა რაოდენობა. 2010 წელს ჩაირიცხა 331 (კვოტებით განსაზღვრული ადგილების 12%), 2011 წელს 394 (21%), 2012 წელს 614 (26%), 2013 წელს 928 (24%) და 2014 წელს 673, (25.6%) (ტაბატაძე და გორგაძე, 2013). ამდენად, ათვისებულ იქნა კვოტით გათვალისწინებული ადგილების 12%-დან 25%-მდე. ზოგად უნარებში არაქართულენოვან აბიტურიენტებს, გარდა რუსულენოვანებისა, ბევრად უფრო ცუდი მაჩვენებლები აქვთ, ვიდრე ქართულენოვან აბიტურიენტებს. 2014 წელს ზოგად უნარებში ჩაიტრა აზერბაიჯანულენოვან აბიტურიენტთა 42.4%, სომხურენოვანთა – 29.8%, რუსულენოვანთა – 8.9% და ქართულენოვანთა – 12.5%.

ქვეყანაში მოქმედი 62 უნივერსიტეტიდან უმრავლესობა, 71% თბილისში მდებარეობს.

ევროპისა და ცენტრალური აზიის რეგიონში საქართველო ერთ-ერთი უღარიბესი ქვეყანაა. ეკონომიკური მაჩვენებლების

მიხედვით ქვეყანაში სიღარიბის ზღვარს მიღმა მოსახლეობის 18.2%-ია, მოსახლეობის 11.0% იღებს უმწეობის დახმარებას. ამასთან, კეთილდღეობა ძალზე არათანაბრად არის განაწილებული, რის მაჩვენებელსაც წარმოადგენს ჯინის ინდექსი, რომელიც მთლიანი ხარჯების მიხედვით 0.44-ს ტოლია (საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, 2014). ეს კი უთანაბრობის საკმაოდ მაღალი მაჩვენებელია ევროპისა და ცენტრალური აზიის რეგიონისათვის. ასევე, მნიშვნელოვანია სიღარიბის მაჩვენებლის მიხედვით რეგიონებს შორის განსხვავება. ის უფრო მაღალია სოფლად (18.8%), ვიდრე ქალაქად (10.5%), ყველაზე ნაკლებია თბილისში და ყველაზე მეტი – გურეასა და კახეთში (მსოფლიო ბანკი, 2014).

3. კვლევის საბანი და დიზაინი

განათლება, ჯანმრთელობასთან ერთად ადამიანური კაპიტალის შემადგენელი ნაწილია და მნიშვნელოვანწილად განსაზღვრავს პიროვნების კეთილდღეობას. განათლება ქვეყნის განვითარების საწინდარია და ამავედროულად, მისი მნიშვნელოვანი ინდიკატორიც.

კვლევის საგანს წარმოადგენდა უმაღლეს განათლებაზე ხელმისაწვდომობის ბარიერების, მათი გამომწვევი მიზეზებისა და გადალახვის გზების დადგენა.

ხელმისაწვდომობის შემაფერხებელი მიზეზების დადგენისას განსაკუთრებული ყურადღება გავამახვილეთ ეკონომიკურ მდგომარეობაზე, მშობლების განათლების სტატუსზე და საცხოვრებელ ადგილზე.

საკვლევი კითხვა შემდგენიერად იქნა ფორმულირებული:

რამდენად განაპირობებს უმაღლესი განათლების ხელმისაწვდომობას ოჯახის ეკონომიკური სტატუსი, მშობლების განათლება, თბილისში, რეგიონებში და მათ შორის ეროვნული უმცირესობებით კომპაქტურად დასახლებულ რეგიონებში ცხოვრება.

დასმულ კითხვაზე პასუხის გასაცემად ჩატარდა სამაგიდო კვლევა, გაანალიზდა ეროვნული გამოცდების მონაცემთა

ბაზა; ასევე ჩატარდა ემპირიული კვლევა და დისკუსიები, კერძოდ განხორციელდა შემდეგი აქტივობები:

1. სამაგიდო კვლევა:
შესწავლილ იქნა საქართველოში განათლებასთან დაკავშირებული ანგარიშები;
2. გაანალიზდა ერთიანი ეროვნული გამოცდების 2014 წლის შედეგები;
3. ემპირიული კვლევა:
ჩატარდა 1) XII კლასელთა გამოკითხვა საქართველოს 6 რეგიონში და თბილისში;
2) XII კლასელთა გამოკითხვა ეროვნულ უმცირესობებით დასახლებულ ადგილებში;
3) I კურსელი სტუდენტების გამოკითხვა 5 საუნივერსიტეტო ქალაქში;
4. დისკუსიები:
გაიმართა დისკუსიები უმაღლესი განათლების ხელმისაწვდომობის ბარიერების მიზეზებსა და მათი გადალახვის შესაძლო გზების თაობაზე მშობლებთან, მასწავლებლებთან და განათლების რესურსცენტრის თანამშრომლებთან საქართველოს ოთხ ქალაქში.

4. ერთიანი ეროვნული გამოცდების 2014 წლის შედეგები

4.1. უმაღლესი სასწავლებლების კლასიფიკაცია

საქართველოში 62 უმაღლესი სასწავლებელია აკრედიტირებული. ისინი სულ 8 ქალაქში არიან განთავსებული. უდიდესი უმრავლესობა, 44 უნივერსიტეტი, თბილისში, 6 ბათუმში, 3-3 ქუთაისსა და გორში, 2-2 რუსთავსა და ზუგდიდში, 1-1 თელავსა და ახალციხეში მდებარეობს. ეროვნული საგამოცდო ცენტრის 2014 წელს კონკურსის მონაცემების მიხედვით ჩვენ უნივერსიტეტები ოთხ ჯგუფში გავაერთიანეთ. ჯგუფებში გაერთიანების კრიტერიუმს წარმოადგენდა აბიტურიენტების მიერ პირველი

არჩევანის რაოდენობის შეფარდება უნივერსიტეტის მიერ გამოცხადებულ ადგილებთან.

პირველ ჯგუფში სულ ორი უნივერსიტეტი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი და თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტი შევიდა, სადაც ერთ ადგილზე 2 აბიტურიენტზე მეტი მოდიოდა.

მეორე ჯგუფს შეადგენდა 6 უნივერსიტეტი. აქ ერთ ადგილზე 1-დან 2 აბიტურიენტამდე მოდიოდა, ესენია: თბილისის თავისუფალი უნივერსიტეტი, საქართველოს შოთა რუსთაველის თეატრისა და კინოს უნივერსიტეტი, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტი, ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, დავით აღმაშენებლის სახელობის საქართველოს ეროვნული თავდაცვის აკადემია.

მესამე ჯგუფში შევიდნენ უნივერსიტეტები, სადაც ერთ ადგილზე 0.50-დან 1 ადამიანი მოდიოდა. ასეთი იყო 9 უნივერსიტეტი, ესენია: ბათუმის სახელმწიფო საზღვაო აკადემია, თბილისის აპოლონ ქუთათელაძის სახელობის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემია, დავით ტვილდიანის სახელობის სამედიცინო უნივერსიტეტი, აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი (ქუთაისი), თბილისის ვანო სარაჯიშვილის სახელობის სახელმწიფო კონსერვატორია, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი, საქართველოს ეროვნული უნივერსიტეტი (სეუ), ქუთაისის უნივერსიტეტი, საქართველოს საზოგადოებრივ საქმეთა ინსტიტუტი (GIPA).

მეოთხე ჯგუფში გაერთიანდა დარჩენილი 45 უნივერსიტეტი, სადაც ერთ ადგილზე 0.50-ზე ნაკლები აბიტურიენტი მოდიოდა.

ცხრილი 1

უნივერსიტეტების რანჟირება კონკურსის მიხედვით

რან-გი	ჯგუფი	უნივერსიტეტი	მდებარეობა	კონკურსი
1	I	ივ. ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი	თბილისი	2.36
2		თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტი	თბილისი	2.16

3	II	თბილისის თავისუფალი უნივერსიტეტი	თბილისი	1.97
4		საქართველოს შოთა რუსთაველის თეატრისა და კინოს სახელმწიფო უნივერსიტეტი	თბილისი	1.73
5		ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი	თბილისი	1.59
6		საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტი	თბილისი	1.40
7		ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტი	ბათუმი	1.29
8		დავით აღმაშენებლის სახელობის საქართველოს ეროვნული თავდაცვის აკადემია	გორი	1.19
9	III	სასწავლო უნივერსიტეტი – ბათუმის სახელმწიფო საზღვაო აკადემია	ბათუმი	0.92
10		თბილისის აპოლონ ქუთათელაძის სახელობის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემია	თბილისი	0.85
11		დავით ტვილდიანის სახელობის სამედიცინო უნივერსიტეტი	თბილისი	0.82
12		აკ. წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი	ქუთაისი	0.74
13		თბილისის ვანო სარაჯიშვილის სახელობის სახელმწიფო კონსერვატორია	თბილისი	0.73
14		საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი	თბილისი	0.61
15		საქართველოს ეროვნული უნივერსიტეტი – სეუ	თბილისი	0.60
16		ქუთაისის უნივერსიტეტი	ქუთაისი	0.52
17		GIPA– საქართველოს საზოგადოებრივ საქმეთა ინსტიტუტი	თბილისი	0.52
18	IV	ბათუმის ხელოვნების სასწავლო უნივერსიტეტი	ბათუმი	0.49
19		სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი	თბილისი	0.38
20		გორის სახელმწიფო სასწავლო უნივერსიტეტი	გორი	0.36
21		შავი ზღვის საერთაშორისო უნივერსიტეტი	თბილისი	0.36

22	შოთა მესხიას ზუგდიდი სახელმწიფო სასწავლო უნივერსიტეტი	ზუგდიდი	0.36
23	სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტი	ახალციხე	0.33
24	იაკობ გოგებაშვილის სახელობის თელავის სახელმწიფო უნივერსიტეტი	თელავი	0.30
25	ქალაქ ქუთაისის სამუსიკო კოლეჯი	ქუთაისი	0.29
26	საქართველოს უნივერსიტეტი	თბილისი	0.27
27	საქართველოს საავიაციო უნივერსიტეტი	თბილისი	0.27
28	ნიუ ვიჟენ უნივერსიტეტი	თბილისი	0.23
29	საქართველოს ფიზიკური აღზრდისა და სპორტის სახელმწიფო სასწავლო უნივერსიტეტი	თბილისი	0.22
30	პეტრე შოთაძის სახელობის თბილისის სამედიცინო აკადემია	თბილისი	0.22
31	კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი	თბილისი	0.21
32	გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტი	თბილისი	0.21
33	საქართველოს საპატრიარქოს წმინდა ტბელ აბუსერიძის სახელობის სასწავლო უნივერსიტეტი	ბათუმი	0.20
34	კავკასიის უნივერსიტეტი	თბილისი	0.19
35	საქართველოს საპატრიარქოს წმინდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტი	თბილისი	0.16
36	ბათუმის ნავიგაციის სასწავლო უნივერსიტეტი	ბათუმი	0.14
37	სუხიშვილის სასწავლო უნივერსიტეტი	გორი	0.13
38	ახალი უმაღლესი სასწავლებელი	თბილისი	0.13
39	თბილისის ღია სასწავლო უნივერსიტეტი	თბილისი	0.12
40	ევროპის სასწავლო უნივერსიტეტი	თბილისი	0.11
41	საქართველოს დავით აღმაშენებლის სახელობის უნივერსიტეტი (სდასუ)	თბილისი	0.11
42	ქართულ-ამერიკული უნივერსიტეტი	თბილისი	0.11
43	თბილისის სასწავლო უნივერსიტეტი	თბილისი	0.11

44	გურამ თავართქილაძის სასწავლო უნივერსიტეტი	თბილისი	0.10
45	თბილისის სამედიცინო სასწავლო უნივერსიტეტი “ჰიპოკრატე”	თბილისი	0.10
46	საქართველოს ილია ჭავჭავაძის სახელობის საერთაშორისო სამეცნიერო-კულტურულ-საგანმანათლებლო კავშირი “საზოგადოება ცოდნა”	თბილისი	0.08
47	აღმოსავლეთ ევროპის სასწავლო უნივერსიტეტი	თბილისი	0.07
48	თბილისის სასწავლო უნივერსიტეტი “გორგასალი”	თბილისი	0.06
49	სულხან-საბა ორბელიანის სასწავლო უნივერსიტეტი	თბილისი	0.06
50	სასწავლო უნივერსიტეტი “გეომედი”	თბილისი	0.06
51	სასწავლო უნივერსიტეტი “ევროპული აკადემია”	ზუგდიდი	0.05
52	საქართველოს საპატრიარქოს წმინდა თამარ მეფის სახელობის სასწავლო უნივერსიტეტი	თბილისი	0.04
53	ექვთიმე თაყაიშვილის სახელობის სასწავლო უნივერსიტეტი	რუსთავი	0.04
54	საქართველოს ბიზნესის აკადემია SBA	თბილისი	0.03
55	ამერიკული ჰუმანიტარული უნივერსიტეტის თბილისის ფილიალი	თბილისი	0.03
56	ქართულ-ევროპული აკადემია	თბილისი	0.02
57	ბათუმის უმაღლესი საზღვაო საინჟინრო სასწავლებელი – ანრი	ბათუმი	0.02
58	თბილისის ბიზნესის და მენეჯმენტის აკადემია	თბილისი	0.02
59	თბილისის ჰუმანიტარული სასწავლო უნივერსიტეტი	თბილისი	0.02
60	უმაღლესი სასწავლებელი განათლების აკადემია	თბილისი	0.02
61	უმაღლესი სასწავლებელი ჯორჯია	თბილისი	0.01
62	რუსთავის უმაღლესი განათლების აკადემია	რუსთავი	0.01

ყველა პოპულარული უნივერსიტეტი (I და II ჯგუფი) ორის გარდა, რომლებიც ბათუმსა და გორში მდებარეობენ, თბილისში მდებარეობს.

ცხრილი 2

უნივერსიტეტების განაწილება მდებარეობისა და პოპულარობის მიხედვით

No	მდებარეობა	I ჯგუფი	II ჯგუფი	III ჯგუფი	IV ჯგუფი	სულ
1	თბილისი	2	4	6	31	44
2	ბათუმი	0	1	1	4	6
3	ქუთაისი	0	0	2	1	3
4	გორი	0	1	0	3	3
5	ზუგდიდი	0	0	0	2	2
6	რუსთავი	0	0	0	2	2
7	თელავი	0	0	0	1	1
8	ახალციხე	0	0	0	1	1
	სულ	2	6	9	45	62
	%	3.2	9.7	14.5	72.6	100

4.2. აბიტურიენტთა რეგისტრაცია

2014 წელს ზოგადი განათლების საშუალო საფეხური დაასრულა 37189 მოსწავლემ. CAT-ის გამოცდებში ჩაიჭრა 14.1%, ამდენად ატესტატი აიღო და ეროვნული გამოცდების ჩაბარების უფლება მოიპოვა 31954 მოსწავლემ ანუ მოსწავლეთა 85.9%-მა.

ცხრილი 3

იმ მოსწავლეთა წილი, ვინც მიიღო ატესტატი

რეგიონი და სკოლა დამთავრებულთა რაოდენობა	მიიღო ატესტატი (%)
თბილისი No10947	95.7
რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი No321	94.1
სამეგრელო-ზემო სვანეთი No3116	86.3
შიდა ქართლი No2854	85.2

იმერეთი No5912	84.6
აფხაზეთი No 244	83.6
აჭარა No3622	82.4
მცხეთა-მთიანეთი No864	81.8
გურია No1092	81.2
კახეთი No2879	80.8
ქვემო ქართლი No3440	74.3
სამცხე-ჯავახეთი No1898	73.4
სულ No 37189	85.9

ერთიანი ეროვნული გამოცდების ჩასაბარებლად დარეგისტრირდა 35100 აბიტურიენტი. მათ შორის, 2014 წელს სკოლა დამთავრებულების გარდა შევიდნენ წინა წლებში სკოლადამთავრებული აბიტურიენტებიც. გამოცდები ჩატარდა საქართველოში არსებულ 11 საგამოცდო ცენტრში.

ცხრილი 4

დარეგისტრირებული აბიტურიენტების წილი საგამოცდო ცენტრების მიხედვით

N	მდებარეობა	No 35100 %
1	თბილისი	50.0
2	ქუთაისი	13.6
3	ბათუმი	9.6
4	გორი	5.8
5	რუსთავი	4.6
6	ზუგდიდი	4.2
7	თელავი	3.9
8	ახალციხე	3.1
9	ფოთი	2.8
10	ოზურგეთი	1.7
11	სულ	0.7
	სულ	100

ბუნებრივია, რომ ყველაზე მეტი აბიტურიენტი დარეგისტრირდა სამ სავალდებულო საგანში – ქართულ ენასა და ლიტერატურაში, ზოგად უნარებში და ინგლისურ ენაში. არჩევითი საგნებიდან კი გეოგრაფიაში, ისტორიასა და მათემატიკაში.

ცხრილი 5
საგნების რანჟირება გამოცდაზე გასულ აბიტურიენტების რაოდენობის მიხედვით

საგანი	რაოდენობა
ქართული ენა და ლიტერატურა	32935
ზოგადი უნარები	32037
ინგლისური ენა	24603
გეოგრაფია	11502
ისტორია	10358
მათემატიკა	8729
რუსული ენა	6178
ლიტერატურა	4912
ბიოლოგია	3045
გერმანული ენა	1497
ქიმია	1435
ფიზიკა	415
ფრანგული ენა	308
ხელოვნება	143

4.3. გამოცდების ჩაბარება

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ ერთიან ეროვნულ გამოცდებზე 2014 წელს სულ გავიდა 35100 აბიტურიენტი, მათ შორის 51.0% გოგო და 49.0% ბიჭი. ყველა რეგიონში მცხეთა-მთიანეთის გარდა გოგონების წილი აღემატებოდა ბიჭების წილს.

ცხრილი 6

ეროვნულ გამოცდებზე გასული აბიტურიენტების რაოდენობა სქესის და საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით

N	მხარე	გოგო (%)
1	თბილისი No 10985	50.9
2	შიდა ქართლი No 2879	50.4
3	მცხეთა-მთიანეთი No 745	46.4
4	იმერეთი No 5270	50.8
5	სამეგრელო-ზემო სვანეთი No 2414	51.2
6	სამცხე-ჯავახეთი No 1208	51.6
7	კახეთი No 2446	51.7
8	რაჭა-ლეჩხუმი No 318	52.8
9	ქვემო ქართლი No 2694	50.7
10	აჭარა No3381	50.7
11	აფხაზეთი No1888	50.9
12	გურია No 870	52.1
	სულ No 35100	50.8

გამოცდებზე ჩაჭრილთა რაოდენობა მნიშვნელოვნად განსხვავებულია, როგორც საგნის ასევე აბიტურიენტის საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით. წილობრივად ყველაზე მეტი აბიტურიენტი ჩაიჭრა ფიზიკასა (42.4%) და მათემატიკაში (22.3%). ზოგადად დიდია ჩაჭრილთა წილი ყველა ზუსტ და საბუნებისმეტყველო საგანში. ყველაზე ნაკლები ჩაჭრილთა წილი კი ქართულ ენასა და ლიტერატურაშია.

ცხრილი 7

საგნების რანჟირება ჩაჭრილთა წილი სქესის მიხედვით

საგანი და გამოცდაზე გასულთა რაოდენობა	ჩაჭრილთა რაოდენობა და წილი			
	სულ რაოდენობა	გოგო %	ბიჭი %	სულ %
ფიზიკა <i>No415</i>	176	40.9	43.7	42.4
მათემატიკა <i>No8.729</i>	1942	21.0	23.6	22.3
ქიმია <i>No1.435</i>	253	15.8	19.7	17.6
რუსული ენა <i>No6.178</i>	898	13.7	15.4	14.5
ბიოლოგია <i>No3.045</i>	396	13.0	13.0	13.0
ზოგადი უნარები <i>No32.037</i>	3994	12.2	12.8	12.5
ისტორია <i>No10.358</i>	1221	11.5	12.1	11.8
გეოგრაფია <i>No11.502</i>	1329	11.0	12.1	11.6
ლიტერატურა <i>No4.912</i>	571	11.1	12.1	11.6
ქართული ენა და ლიტერატურა <i>No32.935</i>	1785	5.1	5.8	5.4
გერმანული ენა <i>No1.497</i>	124	9.1	7.4	8.3
ინგლისური ენა <i>No24.603</i>	2032	8.0	8.5	8.3
ხელოვნება <i>No143</i>	11	7.6	7.8	7.7
ფრანგული ენა <i>No308</i>	18	6.4	5.1	5.8
სულ	14750			

გოგოებმა ბიჭებზე უკეთ ჩააბარეს ეროვნული გამოცდები. მხოლოდ ორ საგანში, გერმანული ენა და ფრანგული ენა, გოგოების მეტი რაოდენობა ჩაიჭრა ვიდრე ბიჭების.

მნიშვნელოვანი განსხვავება აღინიშნა ჩაჭრილთა წილის მიხედვით რეგიონებში.

ქართულენოვანი თბილისელი აბიტურიენტები ზოგადად ყველაზე წარმატებულნი იყვნენ გამოცდებზე. ჩაჭრილთა წილი საგამოცდლო 14 საგნიდან 6-ში სწორედ მათთან იყო ყველაზე დაბალი. გურიაშია ყველაზე ნაკლებია ჩაჭრილთა წილი გეოგრაფიასა და ფიზიკაში, ქვემო ქართლში – ბიოლოგიაში, იმერეთში – ქიმიაში, ქართულ ლიტერატურაში – კახეთში. 7 საგანში – ქართული ენა და ლიტერატურა, გერმანული ენა, მათემატიკა, გეოგრაფია, ბიოლოგია, ისტორია, ხელოვნება ყველაზე დიდი წილი ჩაჭრილთა შორის აჭარაში. სამცხე-ჯავახეთში ჩაჭრილთა ყველაზე დიდი წილია ზოგად უნარებში, სამეგრელო-ზემო სვანეთში ყველაზე მაღალია ჩაჭრილთა წილი ინგლისურ ენაში, რაჭა-ლეჩხუმსა და ქვემო სვანეთში რუსულ ენაში, მცხეთა-მთიანეთში ქიმიასა და ფიზიკაში, იმერეთში ქართულ ლიტერატურაში, ხოლო გურიაში ფრანგულ ენაში.

ცხრილი 8

ეროვნულ გამოცდებში ჩაჭრილთა რაოდენობა რეგიონების მიხედვით (%)

საგანი	თბილისი	სამეგრელო	სამცხე-ჯავახეთი	კახეთი	რაჭა-ლეჩხუმი	მცხეთა-მთიანეთი	აჭარა	იმერეთი	აფხაზეთი	ქმე	ქართლი	გურია	შიდა ქართლი
ქართული ენა და ლიტერატურა	3.5	6.2	8.3	5.2	6.9	8.3	10.0	4.8	5.3	6.4	5.6	5.4	
გამოცდაზე გავიდა	1058	2342	936	2291	306	712	3308	5136	1827	1913	839	2786	
ზოგადი უნარები	7.7	15.4	19.4	12.1	13.0	15.0	21.4	12.3	14.0	13.8	12.4	13.7	
გამოცდაზე გავიდა	10054	2302	929	2268	299	702	3223	5077	1777	1826	830	2749	
ინგლისური ენა	3.8	26.3	15.6	10.1	14.6	12.3	14.4	8.8	7.5	7.4	13.5	9.8	
გამოცდაზე გავიდა	8326	1620	706	1819	219	545	2192	3817	1167	1426	607	2158	

რუსული ენა	4.9	16.6	32.5	23.1	34.3	26.7	15.6	21.8	7.6	15.1	20.1	19.4
გამოცდაზე გავიდა	1578	608	191	290	35	116	1007	766	579	384	154	470
გერმანული ენა	3.7	12.6	25.0	3.3	4.8	9.7	28.9	8.6	5.6	15.7	8.2	7.7
გამოცდაზე გავიდა	429	87	24	122	42	31	76	416	54	51	61	104
ფრანგული ენა	2.7	0	9.1	2.9	0	0	15.4	9.7	0	0	42.9	10.5
გამოცდაზე გავიდა	111	3	11	35	1	9	13	62	9	28	7	19
მათემატიკა (ქართ)	14.5	26.5	33.7	19.8	30.5	30.6	37.3	21.3	27.0	21.9	34.3	23.8
გამოცდაზე გავიდა	3163	524	199	505	59	186	1005	1357	422	438	195	675
ისტორია (ქართ)	7.6	13.5	19.6	11.8	10.1	16.0	20.4	8.0	9.4	13.3	10.3	10.8
გამოცდაზე გავიდა	2903	657	296	642	89	212	1746	1502	530	587	309	885
გეოგრაფია (ქართ)	10.3	10.2	14.3	8.7	8.3	14.3	18.5	10.6	12.1	9.4	4.5	9.3
გამოცდაზე გავიდა	3030	990	481	882	133	252	1574	1559	646	660	296	998
ბიოლოგია (ქართ)	7.7	14.3	19.3	11.8	12.1	21.8	25.0	15.6	14.4	7.1	20.5	12.8
გამოცდაზე გავიდა	817	244	62	323	33	78	200	544	153	197	73	321
ქიმია (ქართ)	13.5	22.9	37.5	19.4	14.3	48.1	18.2	12.9	16.5	15.2	26.9	21.2
გამოცდაზე გავიდა	408	144	32	180	7	27	66	248	79	105	26	113
ფიზიკა	32.7	48.6	41.2	52.0	0	90.0	50.0	53.3	47.1	37.5	28.6	37.8
გამოცდაზე გავიდა	150	35	17	25	0	10	10	75	17	24	7	45
ქართული ლიტ- ერატურა	9.4	10.7	13.6	9.0	11.9	9.5	17.2	20.6	12.4	13.4	12.7	12.6
გამოცდაზე გავიდა	1320	411	199	431	67	137	441	736	322	224	126	498
ხელოვნება	4.9	0	0	16.7	0	0	60.0	0	33.3	0	0	7.7
გამოცდაზე გავიდა	82	10	2	6	1	4	5	3	6	8	3	13

სომსურენოვანმა და აზერბაიჯანულენოვანმა აბიტურიენტებმა ეროვნული გამოცდები ქართულენოვან აბიტურიენტებზე გაცილებით უარესად ჩააბარეს, როგორც თბილისში, ასევე რეგიონებში.

ცხრილი 9

ეროვნულ გამოცდებში არაქართულენოვან ჩაჭრილ აბიტურიენტთა რაოდენობა რეგიონების მიხედვით (%)

საგანი	თბილისი	სამეგრელო	სამცხე-ჯავახეთი	კახეთი	რაჭა-ლეჩხუმი	მცხეთა-მთიანეთი	აჭარა	იმერეთი	აფხაზეთი	ქვე ქართლი	გურია	შიდა ქართლი
ზოგადი უნარები (რუს)	6.6	12.0	0	50.0	0	7.9	0	15.4	16.2	15.1	0	7.1
გამოცდაზე გავიდა	409	25	1	4	1	1	76	13	37	33	2	14
ზოგადი უნარები (სომხ)	36.0	0	33.0	0	0	0	0	0	100	40.8	0	0
გამოცდაზე გავიდა	25	0	230	0	0	0	0	0	2	49	0	1
ზოგადი უნარები (აზერ)	52.4	0	0	35.9	0	0	0	0	0	41.3	0	57.1
გამოცდაზე გავიდა	21	0	0	78	0	0	0	0	1	635	0	7
მათემატიკა (რუსული)	21.8	61.5	100	50.0	0	0	47.0	40.0	30.8	42.8	0	0
გამოცდაზე გავიდა	147	13	1	2	0	0	51	5	13	21	0	2
ისტორია (რუს)	6.6	0	0	0	0	0	23.5	20.0	28.6	20.0	0	0
გამოცდაზე გავიდა	91	0	0	0	0	0	17	5	7	25	0	2
გეოგრაფია (რუს)	13.0	44.4	50.0	0	0	0	14.6	0	27.8	28.6	0	0

გამოცდაზე გავიდა	108	9	2	2	1	0	48	6	18	7	1	4
ბიოლოგია (რუს)	15.4	0	0	0	0	0	0	0	33.3	12.5	0	0
გამოცდაზე გავიდა	39	3	0	0	0	0	6	4	6	8	0	1
ქიმია (რუს)	12.5	0	0	50.0	0	0	14.3	0.1	75.0	0	0	0
გამოცდაზე გავიდა	16	3	0	2	0	0	7	0	4	4	1	0
ფიზიკა (რუს)	33.3	100	0	0	0	0	0	100	0	0	0	0
გამოცდაზე გავიდა	8	1	0	0	0	0	1	1	1	1	0	0

არაქართულენოვანთა შორის ბიჭებმა გოგოებზე ოდნავ უკეთესი შედეგი აჩვენეს ფიზიკაში, გეოგრაფიაში, ზოგად უნარებში (ახერბაიჯანულენოვანი და რუსულენოვანი) და ქიმიაში.

ცხრილი 10

რუსულ, სომხურ და ახერბაიჯანულ ენებზე ჩაბარებული ეროვნული გამოცდების საგნების რანჟირება ჩატრილთა მიხედვით სქესობრივ ჯგუფში

საგანი	ენა	გოგო %	ბიჭი %	სულ %
ზოგადი უნარები No742	ახერბაიჯანული	42.4	39.8	41.1
ზოგადი უნარები No307	სომხური	29.8	41.0	34.9
მათემატიკა No255	რუსული	31.4	32.2	31.8
ფიზიკა No13	რუსული	60.0	12.5	30.8
ქიმია No37	რუსული	20.0	17.6	18.9
გეოგრაფია No206	რუსული	19.4	12.6	16.0

ბიოლოგია No67	რუსული	9.7	16.7	13.4
ისტორია No147	რუსული	7.1	16.0	11.9
ზოგადი უნარები No616	რუსული	8.9	7.9	8.4

4.4. უმაღლეს სასწავლებლებში ჩარიცხვა

2014 წელს უმაღლეს სასწავლებლებში ჩარიცხვა 26377 აბიტურიენტი. ეს გამოცდებზე გასულ აბიტურიენტთა 75.1%-ს შეადგენს. აბიტურიენტთა დაახლოებით ერთი მესამედი პოპულარობით I და II, ასევე კიდევ ერთი მესამედი პოპულარობით მესამე ჯგუფში გაერთიანებულ უნივერსიტეტებში ჩარიცხვა. აბიტურიენტთა წილი ყველაზე მაღალია პოპულარობით მესამე ჯგუფის უნივერსიტეტებში. აღსანიშნავია, რომ I ჯგუფის უნივერსიტეტებიდან – არც ერთი, მეორე ჯგუფიდან – ორი და მესამე ჯგუფიდან – სამი რეგიონში მდებარეობს.

ცხრილი 11

ჩარიცხულთა რაოდენობა უნივერსიტეტების პოპულარობის მიხედვით

უნივერსიტეტის ჯგუფი პოპულარობის მიხედვით	უნივერსიტეტის რანგი	ჩარიცხულთა წილი No 26377
I	1-2	19.0
II	3-8	21.4
III	9-17	31.8
IV	18-62	27.8
სულ		100

ყველა ჯგუფის უნივერსიტეტში გოგონების წილი ბიჭების წილზე უფრო მაღალია, გარდა IV ჯგუფისა, სადაც იგი ტოლია.

ცხრილი 12

უნივერსიტეტებში ჩარიცხულთა რაოდენობა სქესის მიხედვით

უნივერსიტეტის ჯგუფი პოპულარობის მიხედვით	უნივერ- სიტეტის რანგი	გოგო %	ბიჭი %	სულ
I	1-2	54.1	45.9	100
II	3-8	51.2	48.8	100
III	9-17	52.0	48.0	100
IV	18-62	50.0	50.0	100
სულ		51.7	48.3	100

ცხრილი 13

უნივერსიტეტებში ჩარიცხულთა რაოდენობა რეგიონების მიხედვით

რეგიონი	ჩარიცხულთა წილი %
თბილისი No8980	34.0
იმერეთი No3967	15.0
აჭარა No2269	8.7
შიდა ქართლი No2122	8.0
ქვემო ქართლი No1906	7.2
კახეთი No1841	7.0
სამეგრელო-ზემო სვანეთი No1736	6.6
აფხაზეთი No1393	5.3
სამცხე-ჯავახეთი No804	3.0
გურია No627	2.4

მცხეთა-მთიანეთი No505	1.9
რაჭა-ლეჩხუმი No227	0.9
სულ No26377	100

წარმატების ყველაზე მაღალი დონე თბილისელ აბიტურენტებთან დაფიქსირდა. მათი 81.7% ჩაირიცხა უმაღლეს სასწავლებელში. 75.3% დაფიქსირდა იმერეთისა და კახეთის აბიტურიენტთა შემთხვევაში. ყველაზე ცუდი შედეგი აქვთ სამცხე-ჯავახეთის აბიტურიენტებს, რადგან გამოცდებზე გასულებიდან მხოლოდ 66.5% ჩაირიცხა უნივერსიტეტებში.

ცხრილი 14

რეგიონების რანჟირება გამოცდაზე გასულ აბიტურიენტებიდან უნივერსიტეტებში ჩარიცხულთა წილის მიხედვით

რეგიონი	გამოცდაზე გავიდა რაოდენობა	ჩაირიცხა რაოდენობა	ჩაირიცხა %
თბილისი	10985	8980	81.7
იმერეთი	5270	3967	75.3
კახეთი	2446	1841	75.3
აფხაზეთი	1888	1393	73.8
შიდა ქართლი	2879	2122	73.7
გურია	870	627	72.1
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	2414	1736	71.9
რაჭა-ლეჩხუმი	318	227	71.4
ქვემო ქართლი	2694	1906	70.7
მცხეთა-მთიანეთი	745	505	67.8
აჭარა	3381	2269	67.1
სამცხე-ჯავახეთი	1208	804	66.5
არა საქართველოდან	2		
სულ	35100	26377	75.1

ყველაზე პოპულარულ უნივერსიტეტებში ყველაზე დიდია ქვემო ქართლის აბიტურიენტთა წილი, შემდეგ ადგილზეა თბილისი და შემდეგ სამცხე-ჯავახეთი. ქვემო ქართლის წარმატება შესაძლოა გაპირობებულ იყოს რუსთაველი აბიტურიენტების წარმატებით და ამდენად მნიშვნელოვანწილად იყოს გაპირობებული თბილისთან სიახლოვით. II ჯგუფში გამოკვეთილი ლიდერია აჭარა, რაც ამ ჯგუფში ბათუმის უნივერსიტეტის ყოფნით უნდა იყოს გაპირობებული. III ჯგუფში ყველაზე წარმატებული იმერეთია, რაც ისევ და ისევ ამ ჯგუფში ქუთაისის ორი უნივერსიტეტის წევრობით უნდა იყოს გაპირობებული, ისევე, როგორც IV ჯგუფში სამცხე-ჯავახეთის ლიდერობა ამ ჯგუფში სამცხე-ჯავახეთის უნივერსიტეტის ყოფნით.

ცხრილი 15

უნივერსიტეტებში ჩარიცხულთა რაოდენობა უნივერსიტეტების პოპულარობისა და აბიტურიენტთა საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით

რეგიონი	I ჯგუფი	II ჯგუფი	III ჯგუფი	IV ჯგუფი	სულ
თბილისი <i>No8980</i>	23.6	20.9	28.6	26.9	100
შიდა ქართლი <i>No2122</i>	17.9	19.4	27.4	35.3	100
მცხეთა-მთიანეთი <i>No505</i>	13.1	23.2	31.8	31.9	100
იმერეთი <i>No3967</i>	16.1	12.9	53.0	18.0	100
სამეგრელო-ზემო სვანეთი <i>No1736</i>	15.3	16.7	32.6	35.4	100
სამცხე-ჯავახეთი <i>No804</i>	21.1	13.7	20.3	44.9	100
კახეთი <i>No1841</i>	19.8	20.9	27.2	32.1	100

რაჭა-ლეჩხუმი No227	11.9	18.9	49.4	19.8	100
ქვემო ქართლი No1906	26.9	24.2	27.4	21.5	100
აჭარა No2269	7.1	43.8	23.1	26.0	100
აფხაზეთი No1393	16.3	18.1	30.8	34.8	100
გურია No627	19.1	21.4	31.8	27.8	100

4.5. ბრანტაპი

2014 წელს ეროვნულ გამოცდებში მიღებული შედეგების მიხედვით სახელმწიფომ გასცა 50%-იანი, 70%-იანი და 100%-იანი გრანტები. 26377 ჩარიცხული სტუდენტებიდან გრანტი სულ მიიღო 6741 სტუდენტმა ანუ 25.5%-მა. სამივე ტიპის გრანტების მიმღებთა შორის გოგონები ჭარბობენ ბიჭებს.

ცხრილი 16

გრანტების მიმღებები სტუდენტების რაოდენობა სქესის მიხედვით

სქესი	50%		70%		100%		სულ	
	რაოდენობა	%	რაოდენობა	%	რაოდენობა	%	რაოდენობა	%
გოგო	2202	54.0	743	51.0	617	51.5	3562	52.8
ბიჭი	1884	46.0	714	49.0	581	48.5	3179	47.2
სულ	4086	100	1457	100	1198	100	6741	100

ყველა გრანტის მიმღებთა თითქმის ნახევარი (46.5%) თბილისელია. გრანტების 13.4% კი იმერეთის მაცხოვრებლებმა მიიღეს. 100%-იანი გრანტების მიმღებთა წილი ყველაზე მაღალი (48.7%) სამცხე ჯავახეთშია, შემდეგ კი ქვემო ქართლში.

ცხრილი 17

გრანტების განაწილება რეგიონების მიხედვით

რეგიონები და გრანტის მიმღებთა რაოდენობა	გრანტი 50% No4086	გრანტი 70% No1457	გრანტი 100% No1198	სულ No6741
თბილისი	45.5	49.1	46.9	46.5
შიდა ქართლი	6.6	7.5	5.9	6.7
მცხეთა-მთიანეთი	1.1	1.2	0.8	1.1
იმერეთი	14.2	12.8	11.3	13.4
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	5.3	5.9	3.2	5.0
სამცხე-ჯავახეთი	1.5	1.4	6.6	2.4
კახეთი	6.5	6.0	5.2	6.2
რაჭა-ლეჩხუმი	0.8	0.2	0.3	0.6
ქვემო ქართლი	5.6	5.3	13.4	6.8
აჭარა	5.9	4.1	2.3	4.9
აფხაზეთი	5.0	5.0	3.2	4.7
გურია	2.0	1.6	0.8	1.7
სულ	100	100	100	100

ცხრილი 18

გრანტების მიმღები სტუდენტების რაოდენობა რეგიონების მიხედვით

რეგიონები და გრანტის მიმღებთა რაოდენობა	გრანტი 50%	გრანტი 70%	გრანტი 100%	სულ
თბილისი No3137	59.3	22.8	17.9	100
შიდა ქართლი No449	59.9	24.3	15.8	100
მცხეთა-მთიანეთი No72	62.5	23.6	13.9	100

იმერეთი <i>No902</i>	64.3	20.6	15.1	100
სამეგრელო-ზემო სვანეთი <i>No340</i>	63.5	25.3	11.2	100
სამცხე-ჯავახეთი <i>No162</i>	38.3	13.0	48.7	100
კახეთი <i>No415</i>	63.8	21.3	14.9	100
რაჭა-ლეჩხული <i>No38</i>	81.6	7.9	10.5	100
ქვემო ქართლი <i>No 468</i>	49.3	16.4	34.3	100
აჭარა <i>No 328</i>	73.5	18.0	8.5	100
აფხაზეთი <i>No317</i>	65.0	23.0	12.0	100
გურია <i>No 113</i>	70.8	20.4	8.8	100
სულ	60.6	21.6	17.8	100

ქართულ ენაში მომზადების საგანმანათლებლო პროგრამაში აზერბაიჯანულენოვებისათვის გამოყოფილი იყო 1167 ადგილი, რომელიც მოიპოვა 456 აბიტურიენტმა, ანუ ათვისებულ იქნა კვოტის მხოლოდ 39.1%. სომხურენოვებისათვის გამოყოფილი 1232 ადგილიდან, მოიპოვა 217-მა ანუ 17.6%-მა.

აფხაზურენოვანთათვის გამოყოფილი 231 ადგილი სრულიად აუთვისებელი დარჩა. საერთო ჯამში ათვისებულ იქნა კვოტების მხოლოდ 25.6%.

4.6. შეჯამება

ამგვარად საატესტატო და ეროვნული გამოცდების შედეგების ანალიზმა ცხადყო საცხოვრებელი ადგილის – თბილისის გამოკვეთილი უპირატესობა რეგიონებთან შედარებით. ეს გამოიხატა გამოცდების ზღურბლის გადალახვის, უმაღლესში ჩარიცხვის და შესაბამისად მიღებული გრანტების წილის

მაჩვენებლებში. საგნების მიხედვით გამოიკვეთა ქართული ენისა და ლიტერატურის ცოდნის მაღალი და მათემატიკისა და საბუნებისმეტყველო საგნების ცოდნის დაბალი დონე.

ცხრილი 19

ჩარიცხულ აბიტურიენტთა წილი გამოცდაზე გასულ აბიტურიენტებიდან და გრანტის მიმღებთა წილი ჩარიცხულთა რაოდენობიდან რეგიონების მიხედვით

N	მხარე	გამოცდაზე გავიდა	გასულელებიდან ჩაირიცხა	ჩარიცხულებიდან გრანტი აიღო
1	თბილისი	10985	81.7	34.9
2	შიდა ქართლი	2879	73.7	21.1
3	მცხეთა-მთიანეთი	745	67.8	14.2
4	იმერეთი	5270	75.3	22.7
5	სამეგრელო-ზემო სვანეთი	2414	71.9	19.6
6	სამცხე-ჯავახეთი	1208	66.5	20.1
7	კახეთი	2446	75.3	22.5
8	რაჭა-ლეჩხუმი	318	71.4	16.7
9	ქვემო ქართლი	2694	70.7	24.5
10	აჭარა	3381	67.1	14.4
11	აფხაზეთი	1888	73.8	22.7
12	გურია	870	72.1	18.0
	არასაქართველოდან	2		
	სულ	35100	75.1	25.5

გოგოები ბიჭებზე უფრო წარმატებულები იყვნენ. ეროვნული გამოცდის 14 საგნიდან მათი მაჩვენებელი იყო ბიჭების მაჩვენებელზე უკეთესი ყველა საგანში (მათ შორის ყველა საბუნებისმეტყველო საგანში), გარდა გერმანული და ფრანგუ-

ლი ენებისა, სადაც ბიჭზე მეტი გოგო ჩაიჭრა. გოგოების წილი ჭარბობს ბიჭების წილს უნივერსიტეტებში ჩარიცხულთა შორის. განსაკუთრებით დიდი იყო სხვაობა ბიჭებსა და გოგოებს შორის ყველაზე პოპულარულ ორ უნივერსიტეტში – თბილისის ივ. ჯავახიშვილის სახელობის და თბილისის სამედიცინო უნივერსიტეტებში ჩარიცხულთა შემთხვევაში. გრანტის მიმღებთა შორისაც გოგების წილი აღემატება ბიჭების წილს.

აზერბაიჯანულენოვანი და სომხურენოვანი აბიტურიენტების მონაცემები ბევრად ჩამოუვარდება ქართულენოვან აბიტურიენტთა მაჩვენებლებს. განსხვავებით მთლიანად საქართველოსგან მათ შემთხვევაში საცხოვრებელ ადგილს არ აქვს მნიშვნელობა, რადგან თბილისის მაცხოვრებლებმა რეგიონებში კომპაქტურად დასახელებულ აბიტურიენტებზე უკეთესი შედეგები არ აჩვენეს.

5. ემპირიული კვლევის შედეგების ანალიზი

5.1. მეთოდოლოგია

მოსწავლეთა გამოკითხვის ადგილად შერჩეულ იყო თბილისი, ახალციხე, ბათუმი, თელავი, ზუგდიდი, ქუთაისი, ყაზბეგი და ამ ქალაქების მიმდებარე სოფლები.

აზერბაიჯანულენოვანი მოსწავლეები გამოკითხულ იქნენ მარნეულსა და მის მიმდებარე სოფლებში, ხოლო სომხურენოვანი მოსწავლეები – ახალქალაქსა და მის მიმდებარე სოფლებში.

პირველკურსელების გამოკითხვა განხორციელდა საუნივერსიტეტო ქალაქებში – თბილისი, ახალციხე, ბათუმი, თელავი და ქუთაისი.

კვლევისათვის შემუშავდა ორი კითხვარი. მოსწავლეების კითხვარი შედგებოდა 65 კითხვისაგან და მოიცავდა დემოგრაფიულ მონაცემებს, ეკონომიურ მდგომარეობას, სწავლას და ღირებულებებზე. ეროვნული უმცირესობებისათვის განკუთვნილი ანკეტები ანალოგიური იყო იმ განსხვავებით, რომ

მათში რამდენიმე კითხვა იყო დამატებული. ანკეტები მოსწავლეებს მიეწოდებოდათ მათ მშობლიურ ენებზე.

სტუდენტების ანკეტა 81 კითხვისაგან შედგებოდა. მასში შედიოდა მოსწავლეთა ანკეტის მთელი რიგი კითხვები და ასევე კითხვები სტუდენტურ ცხოვრებაზე. ანკეტის კითხვები ეხებოდა დემოგრაფიულ მონაცემებს, ეკონომიკურ მდგომარეობას, სწავლას, სტუდენტურ ცხოვრებას და ღირებულებებს.

გამოკითხვა ჩატარდა ჯგუფურად საგანმანათლებლო დაწესებულებაში ინტერვიუერის დასწრებით.

მოსწავლეების გამოკითხვამ შესაძლებლობა მოგვცა დაგვედგინა ოჯახის ეკონომიკური მდგომარეობის, მშობლების განათლების სტატუსის, საცხოვრებელი ადგილის, ქართული ენის ცოდნის, სასკოლო განათლების ხარისხის ზეგავლენა ეროვნული გამოცდებისათვის მომზადებაზე, ასევე მიგვეღო ინფორმაცია მოსწავლეთა სამომავლო გეგმებზე.

სტუდენტების გამოკითხვამ კი საშუალება მოგვცა დაგვედგინა ყველა ზემოთ ჩამოთვლილი ფაქტორის ზეგავლენა უნივერსიტეტში ჩარიცხვაზე და სტუდენტური ცხოვრების ფინანსური ხარჯების მოცულობა.

გეოგრაფიული კონტექსტის ზეგავლენის დასადგენად მოსწავლეთა გამოკითხვის მონაცემები ცალცალკეა განხილული ადგილმდებარეობის მიხედვით – მთლიანად საქართველო, მარნეული და ახალქალაქი.

5.2. დემოგრაფიული მაჩვენებლები

მთლიანად საქართველოში 7 ქალაქის მიმდებარე სოფლების სკოლებში (ეროვნული უმცირესობებით კომპაქტურად დასახლებული ადგილების გარდა) გამოკითხული იყო 16-დან 20 წლის (საშუალო ასაკი 17.1 წელი) 989 მოსწავლე (46.2% ბიჭი და 53.8% გოგო). მოსწავლეების გამოკითხვა ჩატარდა სახელმწიფო, კერძო და ასევე დევენილთა სკოლებში.

ამასთან ერთად ეროვნული უმცირესობებით კომპაქტურად დასახლებების ადგილებში გამოკითხა 214 აზერბაიჯანელი

ეროვნების მოსწავლე მარნეულსა და მის ახლომდებარე სოფლებში და 186 სომეხი ეროვნების მოსწავლე, ახალქალაქსა და მის მიმდებარე სოფლებში. სულ გამოკითხული იყო 15-დან 19 წლის (საშუალო ასაკი 17.2 წელი) 400 მოწაფე (49.0% ბიჭი და 51.0% გოგო).

5 ქალაქში გამოკითხული იყო 16-27 წლის (საშუალო ასაკი 18.5 წელი) 729 სტუდენტი (37.0% მამრობითი და 63.0% მდედრობითი სქესის).

ამდენად ანგარიში 2,118 რესპონდენტის პასუხებს ასახავს.

ცხრილი 20
რესპონდენტთა განაწილება გამოკითხვის ადგილის მიხედვით (%)

გამოკითხვის ადგილები	სტუდენტი No729	მოსწავლე	
		მთლიანად საქართველო No989	მარნეული/ ახალქალაქი No400
თბილისი	43.8	38.9	0
ახალციხე	14.0	10.1	0
ახალქალაქი	0	0	46.5
ბათუმი	14.2	10.1	0
თელავი	13.6	10.0	0
ზუგდიდი	0	10.3	0
მარნეული	0	0	53.5
ქუთაისი	14.4	10.3	0
ყაზბეგი	0	10.3	0
სულ	100	100	100

მთლიანად საქართველოში (ეროვნული უმცირესობებით კომპაქტურად დასახლებული ადგილების გარდა) გამოკითხულ მოსწავლეთა უდიდესი უმრავლესობა (98.6%) ქართველი იყო, უმცირესობებს შორის გამოკითხულთა უდიდესი უმრავლესობა მარნეულის რაიონში მაცხოვრებელი აზერბაიჯანელი

97.2% იყო, 2.8% კი – ქართველი; ხოლო ახალქალაქის რაიონში ყველა რესპონდენტი სომეხი იყო.

სტუდენტების უდიდეს უმრავლესობას (95.3%) ქართველები შეადგენდნენ, 1.9% იყო სომეხი, 1.2% – აზერბაიჯანელი, 1.5% – სხვა ეროვნების წარმომადგენელი.

მოსწავლეთა ოჯახების წევრების რაოდენობა 1-დან 18-მდე მერყეობდა, ($M=4.7$; $SD = 1.28$). 47.1%-მა მიუთითა, რომ მის ოჯახში ცხოვრობდა 18 წლამდე ასაკის 1-დან 9-მდე ბავშვი ($M=0.7$; $SD= 0.90$).

უმცირესობებში ოჯახების წევრების რაოდენობა 2-დან 11-მდე დიაპაზონში იყო, ($M = 5.03$; $SD=1.28$). 46.5%-მა მიუთითა, რომ ოჯახს ყავდა 18 წლამდე ასაკის 1-დან 4-მდე ბავშვი ($M = 0.7$; $SD = 0.8$).

გამოკითხულ მოსწავლეთა შორის 10.8% იყო დევნილი. მთლიანად საქართველოში 4.3%-მა აღნიშნა, რომ სწავლაში ხელს უშლიდა ერთ-ერთი სახის დაავადება ან ფიზიკური შეზღუდვა.

2.9%-მა გამოკითხულმა მარნეულში აღნიშნა, რომ სწავლაში ხელს უშლიდა ერთ-ერთი სახის დაავადება ან ფიზიკური შეზღუდვა. ახალქალაქში ასეთი არავინ იყო.

5.3. რელიგიურობა

საქართველოს მასშტაბით გამოკითხულ მოსწავლეთა უდიდესი უმრავლესობა (94.1%) მართლმადიდებელი იყო, გამოკითხულთა 57.4%-ისათვის რელიგია ძალზე მნიშვნელოვანი, ხოლო კიდევ 36.6%-ისათვის მნიშვნელოვანი იყო.

მარნეულში უდიდესი უმრავლესობა (98.1%) მუსლიმი იყო და 66.7%-ისათვის რელიგია ძალზე მნიშვნელოვანი, ხოლო კიდევ 30.4%-ისათვის მნიშვნელოვანი იყო.

ახალქალაქში უმრავლესობას (81.2%) გრიგორიანელები წარმოადგენდნენ, ხოლო 15.6% კათოლიკე იყო. რელიგია გამოკითხულთა 68.3%-ისათვის ძალზე მნიშვნელოვანი, ხოლო კიდევ 30.4%-ისათვის მნიშვნელოვანი იყო.

ცხრილი 21

რელიგიური მიკუთვნება (%)

რელიგია	სტუდენტი No 729	მოსწავლე		
		მთლიანად საქართველო No989	მარნეული No214	ახალ-ქა- ლაქი No186
მართლმადიდებელი	87.5	94.1	0.5	1.1
გრიგორიანელი	1.0	0	0	81.2
კათოლიკე	0.6	0.9	0	15.5
მაჰმადიანი	6.3	1.4	98.1	0
სხვა	1.4	1.1	0.5	2.2
არ არის მორწმუნე	3.2	2.5	0.9	0
სულ	100	100	100	100

ამგვარად, რელიგია ყველა გამოკითხულისათვის ძალზე მნიშვნელოვანი ან მნიშვნელოვანია. ამაზე მიუთითა ახალქალაქელ მოსწავლეთა 98.4%-მა, მარნეულის მოსწავლეთა 87.1%, მთლიანად საქართველოს მოსწავლეთა 94.0% და სტუდენტების 92.9%-მა.

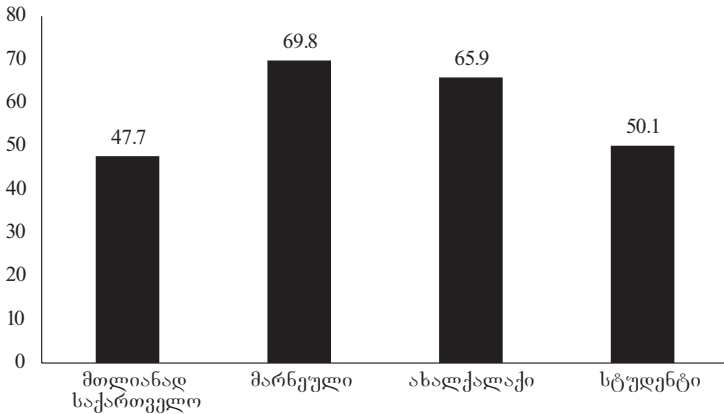
ცხრილი 22

რელიგიური რიტუალების შესრულება (%)

რელიგიური რიტუალების შესრულება	სტუდენტი No 729	მოსწავლე		
		მთლიანად საქართველო No989	მარნეული No214	ახალ-ქალაქი No186
ასრულებს ყველა რიტუალს	11.3	7.8	26.9	9.7
ასრულებს ძირითად რიტუალებს	38.8	39.9	42.9	56.2

იშვიათად ასრულებს ან არ ასრულებს რელიგიურ რიტუ- ალებს	49.9	52.3	30.2	34.1
სულ	100	100	100	100

ძირითადი რელიგიური რიტუალების შესრულების მხრივ მარნეული გამოირჩევა. 69.8%-მა აღნიშნა, რომ ასრულებს ყველა ან ძირითად რიტუალს. ასეთი ახალქალაქში იყო 65.9%, სტუდენტებს შორის 50.1%, ხოლო მთლიანად საქართველოს მოსწავლეთა შორის კიდევ უფრო ნაკლები, 47.7%.

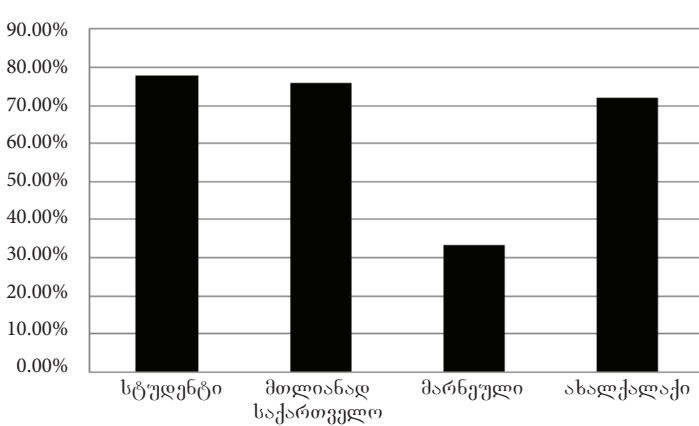
ნახაზი 1
ძირითადი რელიგიური რიტუალების შესრულება

5.4. კომპიუტერის მოხმარება და ენების ცოდნა

კომპიუტერის გამოყენება თითქმის საყოველთაოა. ყველაზე ხშირად მას სტუდენტები, შემდეგ მთლიანად საქართველოს მოსწავლეები, მერე ახალქალაქის მოსწავლეები და ყველაზე ნაკლებად მარნეულელი მოსწავლეები იყენებენ.

ცხრილი 23. კომპიუტერის გამოყენების სიხშირე (%)

სიხშირე	სტუდენტი No729	მთლიანად საქართველო No989	მარნეული No214	ახალქალაქი No186
ხშირად	78.0	75.8	33.3	72.0
იშვიათად	20.2	22.0	51.9	27.4
არ იყენებს	1.8	2.2	14.8	0.6
სულ	100	100	100	100

ნახაზი 2
კომპიუტერის გამოყენება (პასუხი: ხშირად)

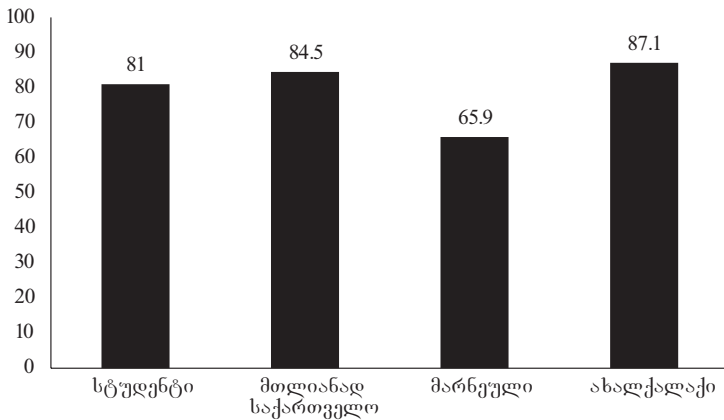
მშობლიურის გარდა ერთი ენა იცის სტუდენტების 40.8%-მა; მთლიანად საქართველოს მოსწავლეების 40.2%-მა, მარნეულელების 30.8% და ახალქალაქელების 23.7%-მა. ორი ენა კი იცის ახალქალაქელთა 36.0%-მა, მთლიანად საქართველოს მოსწავლეთა 35.0%-მა, სტუდენტების 31.6%-მა და მარნეულელების 23.4%.

ცხრილი 24. ენების ცოდნა

ენების რაოდენობა	სტუდენტი No729	მთლიანად საქართველო No989	მარნეული No214	ახალ- ქალაქი No186
მხოლოდ მშობ- ლიური ენა	19.0	15.5	34.1	12.9

ერთი	40.8	40.2	30.8	23.7
ორი	31.6	35.0	23.4	36.0
სამი	7.8	8.4	9.8	21.0
ოთხი	0.8	0.7	1.9	5.9
ხუთი	0	0.2	0	0.5
სულ	100	100	100	100

მშობლიურის გარდა, 1-დან 5-მდე ენა ყველაზე მეტად იციან ახალქალაქელმა, შემდეგ მთლიანად საქართველოს მოსწავლეებმა, ხოლო ყველაზე ნაკლებად მარნეულელებმა.

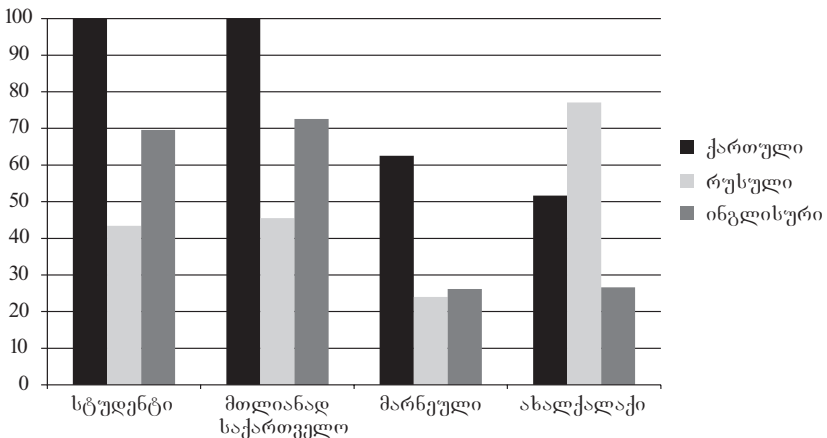

ნახაზი 3
მშობლიურის გარდა 1-დან 5-მდე ენის ცოდნა

მთლიანად საქართველოს მოსწავლეებმა და სტუდენტებმა უცხო ენებიდან ყველაზე მეტად იცოდნენ ინგლისური (მოსწავლეების 72.6% და სტუდენტების 69.6%) და შემდეგ რუსული (მოსწავლეების 45.5% და სტუდენტების 43.4%), აზერბაიჯანელებმა ქართული (62.5%) და შემდეგ ინგლისური (26.2%), სომხებმა რუსული (77.1%) და შემდეგ ქართული (51.7%). ამგვარად ქართული უფრო მეტმა აზერბაიჯანელმა იცოდა, ვიდრე სომეხმა.

ცხრილი 25
ენების ცოდნა
პასუხი: კარგად და ძალზე კარგად

ენების რაოდენობა	სტუდენტი No729	მოსწავლე		
		მთლიანად საქართველო No989	მარნეული No214	ახალქალაქი No186
მშობლიური	88.5	90.1	98.6	84.7
ქართული	11.5	9.0	62.5	51.7
აზერბაიჯანული	0.8	0.8	0	2.1
სომხური	2.0	1.7	3.5	15.3
რუსული	43.4	45.5	24.0	77.1
ინგლისური	69.6	72.6	26.2	26.6
სხვა	35.9	40.0	7.5	18.8

ნახაზი 4

ქართული, რუსული და ინგლისური ენების ცოდნა

5.5. ოჯახის ეკონომიკური მდგომარეობა

გამოკითხვებში ეკონომიკური მდგომარეობის შესახებ სანდო ინფორმაციის მიღება ყველა ქვეყანაში პრობლემას წარმოადგენს. რესპონდენტებს ხშირად არ სურთ ან უჭირთ

ფულადი შემოსავლების მითითება. ამ სირთულის თავიდან ასაცილებლად გამოკითხვებში ხშირად იყენებენ სხვადასხვა შკალებს, რომლებიც მტკიცებულებების სახით არიან წარმოდგენილი. ამ შკალებიდან ყველაზე გავრცელებულია 5 საფეხურიანი შკალა, რომელიც ჩვენს გამოკვლევაშიც იქნა გამოყენებული. კითხვარში ჩვენ ასევე შევიტანეთ შეკითხვა ფულადი შემოსავლის თაობაზე.

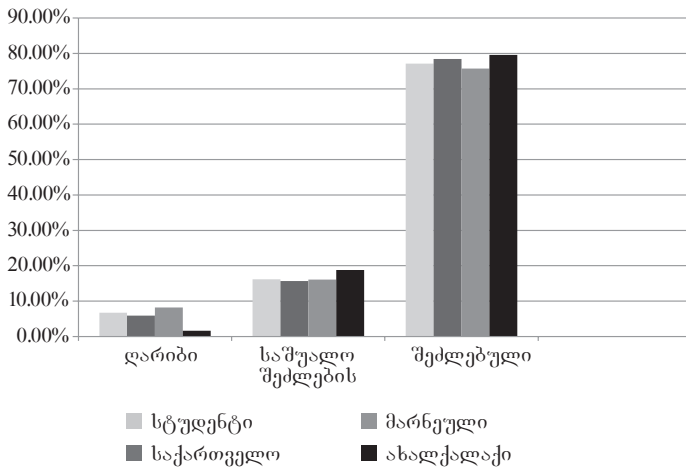
საკუთარი ოჯახის ეკონომიკური მდგომარეობის შეფასებისას მოსწავლეების უმრავლესობამ, მთლიანად საქართველოში (63.5%), მარნეულის რესპონდენტთა 65.0%-მა, ახალქალაქის მოსწავლეთა 66.7%-მა და სტუდენტების 64.0%-მა მიუთითა, რომ მის ოჯახს აქვს საჭმლის და ტანსაცმლის ფული და ასევე დასასვენებლად წასვლის შესაძლებლობა.

ცხრილი 26
ოჯახების ეკონომიკური მდგომარეობის შეფასება (%)

	ეკონომიკური მდგომარეობა	სტუდენტები <i>No729</i>	მოსწავლეები		
			მთლიანად საქართველო <i>No989</i>	მარნეული <i>No214</i>	ახალქალაქი <i>No186</i>
1	გაჭირვებით გაგვაქვს თავი, ზოგჯერ საჭმლის ფულიც არ გვაქვს	3.3	2.1	2.9	1.1
2	საჭმლის ფული გვაქვს, მაგრამ ვეჭირვართ ტანსაცმლის ყიდვა	3.3	3.8	5.3	0.5
3	საჭმლისა და ტანსაცმლის ფული გვაქვს, მაგრამ ხანგრძლივი მოხმარების საგნების (მაგ. ტელევიზორის, მაცივრის, და სხვა) ყიდვა არ შეგვიძლია	16.3	15.7	16.1	18.8

4	ხანგრძლივი მოხმარების საგნების ყიდვა და დასასვენებლად სადმე წასვლაც შეევიძლია, მაგრამ მართლაც ძვირადღირებული საგნების (ავტომანქანის, ბინის/სახლის) შეძენა გვიჭირს	64.0	63.5	65.0	66.7
5	გაგვაჩნია სახსრები, რომ უცხოეთში წავიდეთ დასასვენებლად, შევიძინოთ ავტომანქანა, ან ბინა/სახლი	13.1	14.9	10.7	12.9
	სულ	100	100	100	100

ანალიზის გამარტივების მიზნით პასუხები 3 ჯგუფში გაგაერთიანეთ. 1-2 პასუხები მივაკუთვნეთ ღარიბთა, 3 – საშუალო შეძლების, ხოლო 4-5 პასუხები – შეძლებულთა ჯგუფს.

ნახაზი 5
ოჯახის ეკონომიკური მდგომარეობა

შეკითხვას, თუ დაახლოებით რამდენი იყო ოჯახის შემოსავალი გასულ თვეში, მოსწავლეთა ნახევარმა მთლიანად საქართველოში (52.2%), სტუდენტების 36.6%-მა, აზერბაიჯანელ მოსწავლეთა 55.6%-მა და სომეხ მოსწავლეთა 78.0%-მა არ უპასუხა. 26.9%-მა მთლიანად საქართველოში, სტუდენტების 36.6%-მა, 26.0%-მა მარნეულში და 17.7%-მა ახალქალაქში აღნიშნა, რომ მისი ოჯახის შემოსავალი 1000 ლარს არ აღემატებოდა. ეს კი ოჯახის წევრთა საშუალო რაოდენობის, 4 წევრის გათვალისწინებით ნიშნავს, რომ ოჯახის თითო წევრზე 250 ლარი მოდიოდა.

ცხრილი 27

ოჯახის ფულადი შემოსავალი

ოჯახის ერთი თვის ფულადი შემოსავალი	სტუდენტი No729	მოსწავლე		
		მთლიანად საქართველო No989	მარნეული No214	ახალქალაქი No186
500 ლარამდე	14.4	10.9	13.0	10.2
501-1000	21.7	16.0	13.0	7.5
1001-2000	15.1	10.0	7.2	1.1
2001-3000	6.8	5.4	2.9	2.7
3001-5000	3.5	3.0	6.3	0
5001 და მეტი	2.0	2.6	1.9	0.5
არ იცის	36.5	52.1	55.7	78.0
სულ	100	100	100	100

ეს შეუსატყვისობა აღქმულ ეკონომიკურ მდგომარეობასა და ფულად შემოსავალს შორის ამ ორ შეკითხვაზე გაცემული პასუხების სანდოობას უდავოდ ეჭვქვეშ აყენებს, მაგრამ უფრო სანდოა ზომის არ არსებობის გამო, შემდგომ ანალიზში ჩვენ ოჯახის ეკონომიკური კეთილდღეობის შკალის მაჩვენებელს დავყვრდნობით.

5.6. მშობლების განათლება და სამსახურეობრივი სტატუსი

განათლება და სამსახური მჭიდრო კავშირშია ეკონომიკურ კეთილდღეობასთან. მთლიანად საქართველოს მოსწავლეებისა და სტუდენტების, ასევე ახალქალაქელ მოსწავლეთა მშობლების ყველაზე დიდ ნაწილს აქვს უმაღლესი განათლება. ამასთან, ყველგან დედების უფრო დიდ რაოდენობას აქვს დამთავრებული უნივერსიტეტი. მარნეულები მოსწავლეების მშობლების განათლების დონე უფრო დაბალია, აქ მშობელთა ყველაზე დიდ ნაწილს საშუალო განათლება აქვს, თანაც როგორც საშუალო, ასევე უმაღლესი განათლება მამების უფრო დიდ ნაწილს აქვს.

უმაღლესი განათლების მქონე მშობლების ყველაზე დიდი წილი მთლიანად საქართველოს მოსწავლეების, შემდეგ სტუდენტების, შემდეგ ახალქალაქის მოსწავლეების და ყველაზე ნაკლები მარნეულის მოსწავლეების მშობლებთან.

ცხრილი 28

მშობლების განათლების სტატუსი (%)

	სტუდენტი No729		მოსწავლეები					
			მლიანად საქართველო No989		მარნეული No214		ახალქალაქი No186	
	მამა	დედა	მამა	დედა	მამა	დედა	მამა	დედა
დაწყებითი	0.4	0.4	0.2	0.2	0.9	1.4	0	0
საბაზო	1.2	0.8	1.0	0.7	2.8	10.4	2.7	1.1
საშუალო	13.8	12.7	11.5	9.3	56.4	52.7	30.3	37.1
პროფესიული	19.7	19.0	13.2	11.6	8.5	4.3	17.3	7.0
არასრული უმაღლესი	4.4	5.4	3.6	5.4	0.5	6.6	3.2	4.3
უმაღლესი	50.6	58.8	56.5	66.2	17.6	14.3	40.6	45.7
არ იცის/არ ყავს მამა/დედა	9.9	2.9	14.0	6.6	13.3	10.3	5.9	4.8
სულ	100	100	100	100	100	100	100	100

რესპონდენტებს მოეთხოვებოდათ ჩამონათვალში აღენიშნათ, თუ რას აკეთებდნენ მათი მშობლები შემოსავალის მიღების მიზნით. მათ შეეძლოთ რამდენიმე პასუხის აღნიშვნა.

მშობლების დასაქმების სტატუსი თითქმის მსგავსია მთლიანად საქართველოში მოსწავლეებსა და სტუდენტებთან. მათი მამების ყველაზე დიდი ნაწილი სახელმწიფო, კერძო დაწესებულებაში ან საერთაშორისო ორგანიზაციაში მსახურობს; შემდეგ კი დიდი იყო მათი წილი, ვისაც კერძო ბიზნესი აქვს. შემდეგ ყველაზე ხშირად მოსწავლეების მამები „ხან რას აკეთებდნენ და ხან რას“, ხოლო სტუდენტების მამები უფრო ხშირად სოფლის მეურნეობას მისდევდნენ. ახალქალაქშიც მამების ყველაზე დიდი წილი მსახურობდა, შემდეგ კი ყველაზე დიდი იყო იმათი წილი, ვინც სოფლის მეურნეობას მისდევდა, შემდეგ კი მათი ვინც ოჯახს “ხან რისი და ხან რისი კეთებით” არჩენდა. მარნეულში ყველაზე დიდი იყო იმ მამების წილი, ვინც სოფლის მეურნეობას მისდევდა, შემდეგ ვისაც საკუთარი ბიზნესი ჰქონდა და შემდეგ “ხან რას აკეთებდა და ხან რას”.

მთლიანად საქართველოში მოსწავლეთა და სტუდენტების დედების ყველაზე დიდი ნაწილი მსახურობდა, შემდეგ ყველაზე დიდი ნაწილი არაფერს აკეთებდა შემოსავალის მისაღებად და მცირე ნაწილს ქონდა კერძო ბიზნესი. მარნეულსა და ახალქალაქში ძალზე დიდი იყო იმ დედების წილი, რომლებიც შემოსავალის მისაღებად არაფერს აკეთებდნენ, მარნეულში შემდეგ ყველაზე მეტი სოფლის მეურნეობას მისდევდა, ხოლო ახალქალაქში მსახურობდა, მარნეულში მესამე ყველაზე დიდ ჯგუფს წარმოადგენდნენ დედები, რომლებიც მსახურობდნენ, ახალქალაქში კი ისინი, ვინც სოფლის მეურნეობას მისდევდა.

ამგვარად, პასუხებიდან ჩანს, რომ დედების მნიშვნელოვნად უფრო დიდი ნაწილი არაფერს აკეთებს შემოსავალის მისაღებად, ეს განსაკუთრებით მარნეულსა და ახალქალაქშია გამოკვეთილი. მამებისა და დედების სამსახურობრივ სტატუსში განსხვავება ყველაზე ნაკლები მთლიანად საქართველოს მოსწავლეებსა და სტუდენტების მშობლებებთან, ხოლო ყველაზე დიდი მარნეულის რაიონში მცხოვრებ მოსწავლეებთან არის.

ცხრილი 29

მშობლების სამსახურეობრივი სტატუსი

(შესაძლებელი იყო რამდენიმე პასუხის აღნიშვნა)

სამსახურეობრივი სტატუსი	მამა				დედა			
	სტუდენტი No729	მთლიანად ანაღ საქართველო No989	მარნეული No214	ახალქალაქი No186	სტუდენტი No729	მთლიანად ანაღ საქართველო No989	მარნეული No214	ახალქალაქი No186
მსახურობს სახელმწიფო, კერძო ან საერთაშორისო ორგანიზაციაში	46.4	48.8	21.5	38.7	45.9	47.5	10.3	23.6
აქვს კერძო ბიზნესი	20.0	21.7	24.3	19.9	7.1	8.3	3.7	7.0
მისდევს სოფლის მეურნეობას	14.1	8.0	30.8	36.6	4.2	1.8	10.7	22.0
ხან რას აკეთებს და ხან რას	3.4	16.7	23.8	24.7	3.4	3.4	4.7	2.2
მუშაობს სხვის ოჯახში		0	0	0	2.3	3.4	0.5	3.4
პენსიონერი	2.1	1.5	0.5	1.1	0.8	0.4	0.5	0
არაფერს აკეთებს შემოსავლის მისაღებად	2.5	3.5	1.4	0	44.9	38.4	76.4	65.6

5.7. მოსწავლეთა ბეზმეობა

საკუთარ აკადემიურ წარმატებას სკოლაში მოსწავლეები დაახლოებით ერთნაირად აფასებენ მთლიანად საქართველოში და ეროვნული უმცირესობებით დასახლებულ ორ რეგიონში. ნახევარზე მეტი თავს საშუალო მოსწრების, მესამედზე მეტი კი წარმატებულ მოსწავლედ მიიჩნევს.

ცხრილი 30
მოსწავლეების მიერ საკუთარი აკადემიური მოსწრების
შეფასება (%)

აკადემიური მოსწრება	მთლიანად საქართველო No989	მარნეული No214	ახალქალაქი No186
წარმატებული	39.2	35.5	42.5
საშუალო წარმატების	57.3	60.2	55.9
წარუმატებელი	3.5	4.3	1.6
სულ	100	100	100

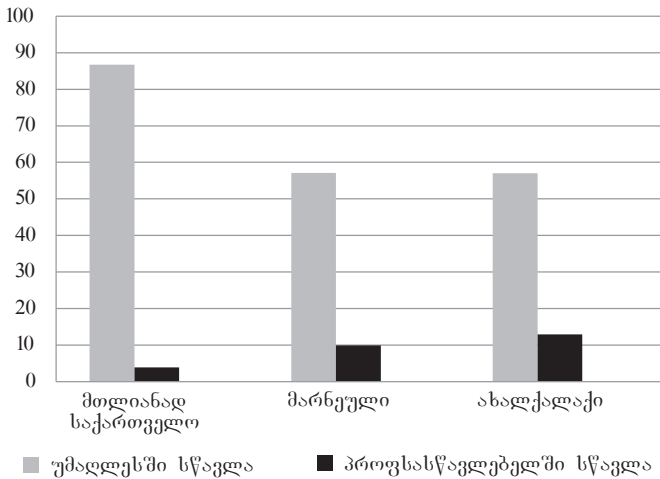
გამოკითხულთა ნაწილს ჯერ არ ჰქონდა გეგმები იმის თაობაზე თუ რას გააკეთებდა სკოლის დამთავრების შემდეგ. მათი რაოდენობა ყველაზე მცირე იყო მთლიანად საქართველოში და ყველაზე დიდი – ახალქალაქში.

გამოკითხულთა უდიდესი ნაწილი სკოლის დამთავრების შემდეგ სწავლის გაგრძელებას აპირებს უმაღლეს, ბევრად უფრო მცირე ნაწილი კი პროფესიულ სასწავლებელში.

უმაღლესი განათლებისადმი სწრაფვა მკვეთრად განსხვავებულია მთლიანად საქართველოში და ეროვნულ უმცირესობებით დასახლებულ რეგიონების მოსწავლეთა შორის. სწავლის გაგრძელებას აპირებს: მთლიანად საქართველოს მოსწავლეთა 90.6%, მათ შორის 86.7% უნივერსიტეტში; ახალქალაქელი მოსწავლეების 69.9%, მათ შორის 57.0% უნივერსიტეტში და მარნეულელი მოსწავლეების 67.0%, მათ შორის 57.1% უნივერსიტეტში. პროფესიულ სასწავლებლებში სწავლის ინტერესი კი ბევრად უფრო დიდია, ეროვნული უმცირესობებით დასახლებულ რეგიონებში, ვიდრე მთლიანად საქართველოში (3.9% მთლიანად საქართველოში, 9.9% მარნეულში და 12.9% ახალქალაქში) თუმცა ეს მაჩვენებელი მთლიანობაში მაინც მცირეა.

ცხრილი 31
მომავლის გეგმები

გეგმები	მთლიანად საქართველო №989	მარნეული №214	ახალქალაქი №186
უმაღლესში სწავლა	86.7	57.1	57.0
პროფსასწავლებელში სწავლა	3.9	9.9	12.9
მუშაობის დაწყება	1.5	12.3	2.6
ჯარში წასვლა	2.0	6.6	5.4
უცხოეთში სამუშაოდ წასვლა	0.5	2.7	3.8
დაქორწინება	0.7	1.9	3.2
ჯერ არ იცის	4.6	8.6	16.0
სულ	100	100	100

ნახაზი 6
სწავლის გაგრძელების გეგმები

სწავლის გაგრძელებას არ აპირებს მთლიანად საქართველო-ში გამოკითხულთა 9.4%, მარნეულში 33.0% და ახალქალაქში 30.1%. მთლიანად საქართველოში ამის მიზეზად ყველაზე ხში-

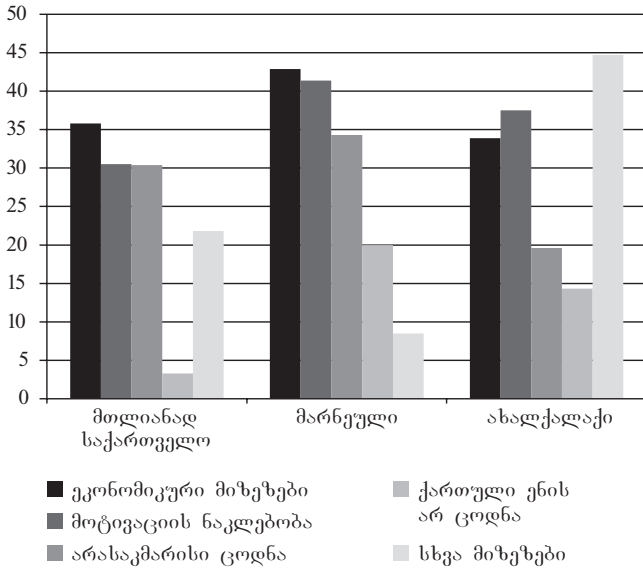
რად ასახელებენ ეროვნული გამოცდების ჩაბარებისათვის საჭირო ცოდნის არ ქონას, მარნეულში სწავლისადმი ინტერესის არ ქონას, ხოლო ახალქალაქში სხვა მიზეზებს, რომლებსაც არ აკონკრეტებენ. ყველა ჯგუფში მნიშვნელოვან ფაქტორს წარმოადგენს სწავლის გაგრძელების მოტივაციის არქონა.

ცხრილი 32

**სწავლის არ გაგრძელების მიზეზები
(შესაძლებელი იყო რამდენიმე პასუხის აღნიშვნა)**

	მიზეზი	მთლიანად საქართველო No 92	მარნეული No 70	ახალქალაქი No 56
1	სწავლა ნაკლებად მაინტერესებს	19.6	35.7	5.4
2	ფიქრობ განათლებას არ აქვს მნიშვნელობა წარმატების მისაღწევად	10.9	5.7	32.1
3	არ მაქვს საგმარისი ცოდნა უმაღლესში ჩასაბარებლად	23.9	15.7	8.9
4	ოჯახს არ აქვს საგამოცდო საგნებში ჩემი მომზადების შესაძლებლობა	13.0	14.3	7.1
5	ოჯახს არ აქვს უმაღლესში სწავლის საფასურის გადახდის შესაძლებლობა	16.3	14.3	17.9
6	ოჯახს არ აქვს ცხოვრების ფულის გადახდის შესაძლებლობა სწავლისას	6.5	14.3	8.9
7	ფიქრობ გამოცდებს ვერ ჩაებაარებ	6.5	18.6	10.7
8	არ ვიცი ქართული	3.3	20.0	14.3
9	ოჯახი არ გამიშვებს სხვა ქალაქში საცხოვრებლად	1.1	1.4	5.4
10	სხვა	20.7	7.1	39.3

პასუხების მსხვილ კატეგორიებად გაერთიანება მაჩვენა, რომ მთლიანად საქართველოში და მარნეულში ყველაზე მნიშვნელოვან მიზეზს წარმოადგენს ეკონომიკური ფაქტორები, ხოლო ახალქალაქში კი ფაქტორები, რომლებიც გამოკითხულებმა არ დააკონკრეტეს.

ნახაზი 7

სწავლის არ გაგრძელების მიზეზები

იმ მოსწავლეთა 82.3%-ს მთლიანად საქართველოში, 54.1%-ს მარნეულში და 70.8%-ს ახალქალაქში, ვინც გეგმავედა უმაღლესში ჩაბარებას ნოემბერში უკვე შერჩეული ქონდა სპეციალობა, ხოლო 73.9%-ს მთელ საქართველოში, 50.5%-ს მარნეულში და 49.5%-ს ახალქალაქში კი ასევე უნივერსიტეტი.

იმ მოსწავლეებმა, რომლებიც სწავლის გაგრძელებას აპირებდნენ და სტუდენტებმაც მიუთითეს, თუ ვისი რჩევით მიიღეს გადაწყვეტილება სწავლის გაგრძელების შესახებ და, ასევე რა მოტივით ხელმძღვანელობდნენ პროფესიის შერჩევას.

ყველაზე დიდი გავლენა მშობლებისა და ნათესავების რჩევას ჰქონდა. ეს ტენდენცია განსაკუთრებით გამოკვეთილი იყო ეროვნული უმცირესობების შემთხვევაში.

ცხრილი 33
ვისი რჩევით იქნა მიღებული გადაწყვეტილება სწავლის
გაგრძელების შესახებ (%)
(შესაძლებელი იყო რამდენიმე პასუხის აღნიშვნა)

ვისი რჩევით	სტუდენტები No729	მოსწავლეები		
		მთლიანად საქართველო No989	მარნეული No214	ახალ- ქალაქი No186
მშობლების ან ნათესავების	19,3	15,2	36,0	34,9
პროფორინტაციისა და კარიერის დაგეგმვის სპეციალისტის	3,1	2,1	10,3	4,8
სკოლის მასწავლებლის	2,3	1,3	12,6	2,2
კერძო მასწავლებლის	1,4	0,8	5,1	2,2
მეგობრების/კლასელების	1,2	2,5	3,7	2,7
სხვა	8,6	8,2	14,5	17,7

სტუდენტების და ყველგან გამოკითხული მოსწავლეების ყველაზე დიდმა ნაწილმა გადაწყვეტილება პროფესიის შერჩევის შესახებ მიიღო პროფესიისადმი ინტერესის გამო. მნიშვნელობით მეორე და მესამე ადგილზე დასახელდა მოცემული სპეციალობით სამუშაოს შოვნის შესაძლებლობა და კარგი ანაზღაურება.

ცხრილი 34
სპეციალობის შერჩევის ფაქტორები
პასუხები: მნიშვნელოვანი და ძალზე მნიშვნელოვანი

ფაქტორები	სტუდენტი No729	მოსწავლეები		
		მთლიანად საქართველო No989	მარნეული No214	ახალ- ქალაქი No186
ინტერესი სპეციალობის მიმართ	98,4	96,6	82,2	95,7

ის, რომ ამ სპეციალობის მქონე პირებს კარგი ანაზღაურება აქვთ	89.6	90.7	76.3	79.6
ის, რომ ამ სპეციალობით სამუშაოს შოვნაა შესაძლებელი	91.2	89.5	79.8	89.3
ის, რომ ამ სპეციალობის მქონე ადამიანებს დიდი დაფასება აქვთ	74.1	77.5	73.3	73.7
ცხოვრებაში მეტი წარმატების მიღწევის შესაძლებლობა	70.7	64.6	47.7	58.1
ის, რომ ამ სპეციალობაზე სწავლა უფასოა	51.3	52.0	51.1	44.7

უნივერსიტეტის არჩევის ოთხ ყველაზე მნიშვნელოვან ფაქტორს სტუდენტებისათვის წარმოადგენდა სპეციალობის კარგად სწავლება, უნივერსიტეტის კარგი სახელი, სწავლების საფასური და საუნივერსიტეტო ქალაქში ცხოვრების ფასი; მთლიანად საქართველოს მოსწავლეებისათვის უნივერსიტეტის კარგი სახელი, საუნივერსიტეტო ქალაქში ნათესავეების ყოლა, ჩარიცხვის შანსი და შერჩეული სპეციალობის კარგად სწავლება; მარნეულები მოსწავლეებისათვის ყველაზე მნიშვნელოვანი იყო სპეციალობის კარგად სწავლება, ჩარიცხვის შანსი, სწავლის საფასური და უნივერსიტეტის კარგი სახელი; ახალქალაქელი მოსწავლეები უპირატესობას ანიჭებდნენ სპეციალობის კარგად სწავლებას, უნივერსიტეტის კარგ სახელს, სწავლის საფასურს და ჩარიცხვის შანსს.

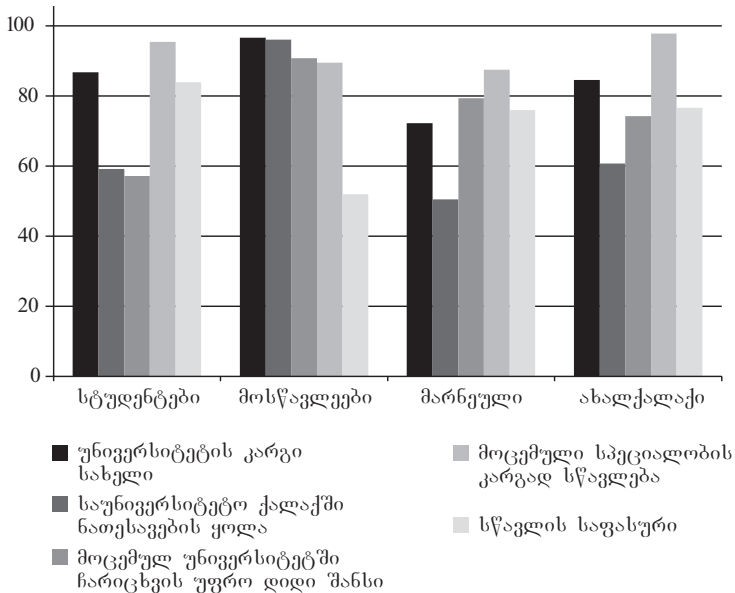
ცხრილი 35

უნივერსიტეტის შერჩევის მნიშვნელოვანი ფაქტორები % პასუხები: მნიშვნელოვანია და ძალზე მნიშვნელოვანია

აქტორები	სტუდენტები No729	მოსწავლეები No989	მარნეული No214	ახალქალაქი No186
უნივერსიტეტის კარგი სახელი	86.7	96.6	72.2	84.5
საუნივერსიტეტო ქალაქში ნათესავეების ყოლა	59.2	96.0	50.5	60.7

მოცემულ უნივერსიტეტში ჩარიცხვის უფრო დიდი შანსი	57.2	90.7	79.3	74.2
მოცემული სპეციალობის კარგად სწავლება	95.4	89.5	87.5	97.8
საუნივერსიტეტო ქალაქში ცხოვრების საფასური	72.4	84.9	67.2	67.7
უნივერსიტეტამდე მანძილი	51.2	77.5	57.8	47.8
ის, რომ მოცემულ უნივერსიტეტში სწავლა ადვილია	36.3	69.0	68.6	56.8
სწავლის საფასური	83.9	52.0	76.0	76.6
ის, რომ უნივერსიტეტში მეგობრები სწავლობენ	53.4	47.7	59.7	44.7

ამგვარად უნივერსიტეტის შერჩევის ყველაზე მნიშვნელოვან ფაქტორებს წარმოადგენდა: უნივერსიტეტის კარგი სახელი, საუნივერსიტეტო ქალაქში ნათესავების ყოლა, უნივერსიტეტში ჩარიცხვის შანსი, სწავლის საფასური, და სპეციალობის კარგად სწავლება.

ნახაზი 8

უნივერსიტეტის შერჩევის მნიშვნელოვანი ფაქტორები

სწავლის გაგრძელებას მარნეულის (89.1%) და მთლიანად საქართველოს მოსწავლეების (85.5%) უმრავლესობა საქართველოს უნივერსიტეტებში, ხოლო ახალქალაქის მოსწავლეები სომხეთის (43.0%) უნივერსიტეტებში გეგმავენ. ახალქალაქის მოსწავლეთა შორის სხვა ჯგუფებთან შედარებით ბევრად უფრო დიდია მათი წილი (26.9%), ვისაც გადაწყვეტილება ჯერ არ მიუღია. ასეთია მთლიანად საქართველოს მოსწავლეთა 7.3% და მარნეულელ მოსწავლეთა 5.1%.

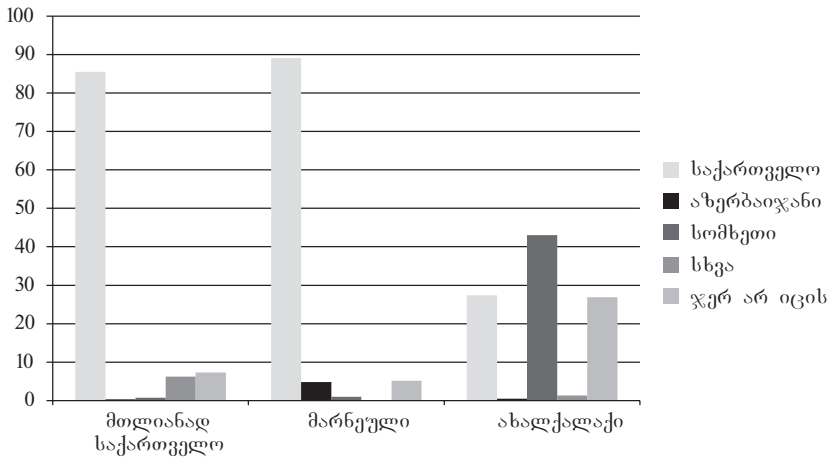
მთლიანად საქართველოსა (74.5%) და მარნეულის მოსწავლეთა (84.7%) უდიდესი ნაწილი სწავლის გაგრძელებას თბილისში აპირებს, ხოლო ახალქალაქელი მოსწავლეების 41.4% კი ერევანში.

ცხრილი 36

ქალაქები, სადაც მოსწავლეები სწავლის გაგრძელებას გეგმავენ

ქალაქები	მთლიანად საქართველო No989	მარნეული No214	ახალქალაქი No186
თბილისი	74.5	84.7	25.8
ქუთაისი	3.9	0	0
ბათუმი	4.2	2.9	0.5
ახალციხე	1.3	0.5	0.5
თელავი	1.2	0	0
საქართველოს სხვა ქალაქი	0.4	1.0	1.6
ბაქო	0.2	3.8	0
აზერბაიჯანის სხვა ქალაქი	0.1	1.0	0.5
ერევანი	0.5	1.0	41.4
სომხეთის სხვა ქალაქი	0.2	0	1.6
სხვა	6.2	0	1.3
ჯერ არ გადაუწყვეტია	7.3	5.1	26.9
სულ	100	100	100

ამგვარად, მთლიანად საქართველოს და მარნეულელ მოსწავლეთა უდიდესი ნაწილი სწავლის გაგრძელებას საქართველოს, ხოლო ახალქალაქელების უმრავლესობა სომხეთის უნივერსიტეტებში აპირებს.

ნახაზი 9

ქვეყნები, რომელთა უნივერსიტეტებშიც მოსწავლეები სწავლის გაგრძელებას გეგმავენ

5.8. სასკოლო ბანათლების შეფასება

გამოკითხულთა უმრავლესობა სკოლაში მიღებული ცოდნის გამოცდების მოთხოვნებისადმი შეუსატყვისობაზე მიუთითებს. თუმცა შეფასება მკვეთრად განსხვავებულია მთლიანად საქართველოსა და რეგიონებს შორის. გამოკითხულ მოსწავლეთა 41.0%-ს – მთლიანად საქართველოში, სტუდენტების – 38.8%-ს, 27.7%-ს – მარნეულში და 9.1%-ს – ახალქალაქში მიაჩნია, რომ სკოლაში მიღებული ცოდნა არ არის საკმარისი სკოლის დამამთავრებელი გამოცდების ჩასაბარებლად.

კიდევ უფრო ცუდი მდგომარეობაა ეროვნულ გამოცდებთან მიმართებაში. მთლიანად საქართველოში მოსწავლეთა 71.9%-ს, სტუდენტების 65.9%-ს, მარნეულის მოსწავლეთა 41.5%-ს და ახალქალაქის მოსწავლეთა 55.4%-ს მიაჩნია, რომ სკოლაში მიღებული ცოდნა არ არის საკმარისი ეროვნული გამოცდების ჩასაბარებლად.

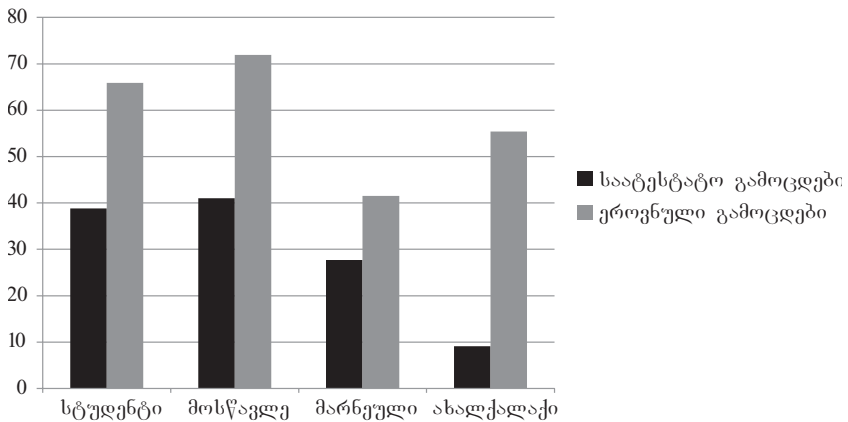
სკოლაში მიღებული ცოდნის უკმარისობა ბევრად უფრო გამოკვეთილია ეროვნულ გამოცდებთან მიმართებაში, მაგრამ

მკვეთრად დიდია და ძნელი ასახსნელია განსვლა რაც 46.3%-ს აღწევს ახალქალაქის შემთხვევაში. მთლიანად საქართველოში და მარნეულში ის 13%-დან 31%-მდეა.

ცხრილი 37

სკოლაში მიღებული ცოდნის ხარისხი

ცოდნის ხარისხი	საატესტატო გამოცდები				ეროვნული გამოცდები			
	სტუდენტი No729	მოსწავლე			სტუდენტი No729	მოსწავლე		
		მთლიანად საქართველო No989	მარნეული No214	ახალქალაქი No186		მთლიანად საქართველო No989	მარნეული No214	ახალქალაქი No186
საკმარისია	50.7	45.0	51.9	73.1	23.0	13.5	32.1	13.4
არ არის საკმარისი	38.8	41.0	27.7	9.1	65.9	71.9	41.5	55.4
არ ვიცი	10.5	14.0	20.4	17.8	11.1	14.6	26.4	31.2
სულ	100	100	100	100	100	100	100	100

ნახაზი 10

სკოლაში მიღებული ცოდნის ხარისხის შეფასება

პასუხები: საკმარისი არ არის საატესტატო და ეროვნული გამოცდების ჩასაბარებლად

გამოკითხულთა უდიდესმა უმრავლესობამ მიუთითა, რომ ემზადებოდა ეროვნული გამოცდების საგნებში. ასეთი იყო მთლიანად საქართველოს მოსწავლეთა 85.7%, სტუდენტების 78.5%, მარნეულელი მოსწავლეების 64.0% და ახალქალაქელების – 47.3%.

სტუდენტების ყველაზე დიდმა ნაწილმა (72.5%) აღნიშნა, რომ ემზადებოდა ზოგად უნარებში, ქართულენოვანი მოსწავლეების 74.9%-მა უცხო ენაში, მარნეულელების 46.3%-მა და ახალქალაქელების 32.2%-მა მეოთხე შერჩევითი საგნიდან ერთ-ერთში.

ცხრილი 38

მომზადება სხვადასხვა საგნებში და მოსწავლეების მიერ მითითებული საფასური (მონა)

	საგნები	ღირებულება ლარებში თვეში	სტუდენტი No729 %	მოსწავლეები		
				მთლიანად საქართველო No989 %	მარნეული No214 %	ახალქალაქი No186 %
1	ზოგადი უნარები	80	72.5	72.3	17.3	17.7
2	ქართული	50	66.8	71.0	43.5	23.6
3	უცხო ენა	100	65.5	74.9	30.4	27.4
4	მათემატიკა, ფიზიკა, ქიმია, ისტორია, ბიოლოგია, ლიტერატურა, გეოგრაფია, ხელოვნება	100	53.2	58.1	46.3	32.2
5	შემოქმედებითი ტურის საგანი	6.1		5.5	5.9	12.9

ეროვნული გამოცდებისათვის არ ემზადებოდა სტუდენტების 21.5%, მთლიანად საქართველოს მოსწავლეთა 14.3%, მარნეულელი მოსწავლეების 36.0% და ახალქალაქელი მოსწავლეების 52.7%.

სტუდენტებისა (38.9%) და მთლიანად საქართველოს მოსწავლეების (39.9%) ყველაზე დიდი ნაწილი ოთხ, ხოლო მარ-

ნეულები (26.2%) და ახალქალაქელი (22.6%) მოსწავლეების ყველაზე დიდი ნაწილი ერთ საგანში ემზადებოდა.

ჩვენ ბოლომდე ვერ ვენდობით რესპონდენტების პასუხებს იმის თაობაზე, თუ რამდენს იხდიდნენ თითოეული საგნის მომზადებაში. რესპონდენტების პასუხების მიხედვით ერთ საგანში მომზადება თვიურად 50-100 ლარის ფარგლებში მერყეობდა, უფრო ხშირად საშუალოდ 80 ლარი იყო.

ცხრილი 39

საგნების რაოდენობა, რომლებშიც მოსწავლეები ემზადებიან კერძო მასწავლებლებთან

საგნების რაოდენობა	სტუდენტი No729 %	მოსწავლე		
		მთლიანად საქართველო No989 %	მარნეული No214 %	ახალქალაქი No186 %
არცერთი	21.5	14.3	36.0	52.7
ერთი	5.6	6.3	26.2	22.6
ორი	9.3	10.7	10.7	8.1
სამი	20.1	24.6	17.3	3.8
ოთხი	38.6	39.9	6.1	0.5
ხუთი	4.9	4.2	3.7	12.3
სულ	100	100	100	100

უხეშად, რომ გავამრავლოთ მომზადების საშუალო საფასური (80 ლარი) საგნების რაოდენობაზე, გამოდის, რომ ოჯახს მოსწავლის ეროვნული გამოცდებისათვის მომზადება თვეში 80-დან 320 ლარამდე უჯდება, რაც 9 თვეზე გამრავლებული მოსამზადებელი საგნების რაოდენობის მიხედვით (1-დან 4-მდე) 720 ლარიდან 2880 ლარამდე ჯდება. ამ დროს ოჯახის ფულადი შემოსავალი საკმაოდ დაბალია. აქედან გამომდინარე, ცხადია, რომ მომზადება ოჯახს ძალზე მძიმე ტვირთად აწევს.

5.9. ღეგნოღეგო

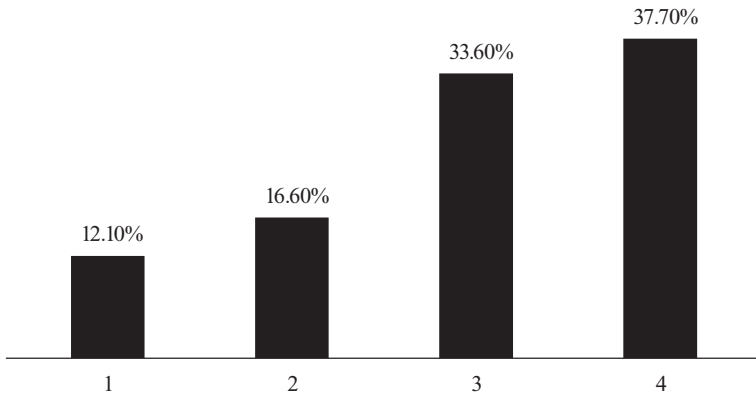
სკოლის მოსწავლეოთ შორის იძულებით გოდაოდგიღე-ბული პირები შეადგენდნენ 10.8%. გამოკითხვო ჩოტოროდო თბილისში დეგნიღოთო ორ სკოლასში. პოსუხებში მნიშვნელოვანი განსხვოგებო დეგნიღო დო არადეგნიღო მოსწავლეებს შორის არ აღინიშნო. განსხვოგებო დოფიქსირდო სოკუთარი ოჯოხის აღქმულ ეკონომიკურ სტოტუსში (Chi Square 34.30; df 4; $p < .001$). დეგნიღების მნიშვნელოვნოდ უფრო მცირე ნაწილი (56.7%) თვლიდო სოკუთარ ოჯოხს შექღებულად, ვიდრე არადეგნიღების (80.9%).

დეგნიღების უფრო მცირე ნაწილი (79.2%), შედარებით არადეგნიღებისო (87.9%) ემზოდებოდო კერძო მასწავლებელთონ ეროვნული გამოცდებისოთვის (Chi Square 6.09; df 1; $p < .05$).

5.10. უმოდღესი გონოთღების ხეღმისოწვდომობის ფოქტორები

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, სტუდენტების გამოკითხვომ ჩვენ შესოდღებლობო მოგვცო დოგვედგინო უმოდღესი გონოთღების ხეღმისოწვდომობოზე ისეთი ფოქტორების ზეგავლენო, როგორიცოო ოჯოხის ეკონომიკური მდგომარეობო, მშობლების გონოთღების სტოტუსი დო სოცხოვრებელი აღგილი.

ჩვენს მიერ 5 სოუნევრსიტეტო ქოლაქში: თბილისი, ახოდღიხე, ბოთუმი, თეღოვი დო ქუთოისი გამოკითხულ სტუდენტების ყვეღოზე მცირე ნაწილი ყვეღოზე პოპულარულ, ყვეღოზე დიდი კი ყვეღოზე ნოკლებ პოპულარულ უნივერსიტეტების ჯგუფში სწოვეღობდო.

ნახაზი 11

გამოკითხულთა რაოდენობა უნივერსიტეტის პოპულარობის მიხედვით

ოჯახის ეკონომიკური მდგომარეობა

ოჯახის ეკონომიკური მდგომარეობა კავშირშია საგამოცდლო საგნებში მომზადებასთან (Chi-square 27.86, df 8, $p < .005$). ეკონომიკური სტატუსის მიუხედავად ყველაზე ხშირი იყო შემთხვევები, როდესაც სტუდენტები 4 საგანში ემზადებოდნენ, მაგრამ მათი წილი წრფივად იზრდება ღარიბებიდან (31.3%) შეძლებულულებამდე (46.3%).

ცხრილი 40

ეკონომიკური მდგომარეობა და იმ საგნების რაოდენობა, რომლებშიც სტუდენტები ემზადებოდნენ (%)

საგნების რაოდენობა	ეკონომიკური მდგომარეობა			სულ No717
	ღარიბი No48	საშუალო შეძლების No 116	შეძლებული No553	
არცერთი საგანი	33.3	25.0	19.3	21.2
ერთი	8.3	6.9	5.2	5.7
ორი	22.9	11.2	8.0	9.5
სამი	4.2	21.6	21.2	20.1
4+5	31.3	35.3	46.3	43.5
სულ	100	100	100	100

ოჯახის ეკონომიკური მდგომარეობა კავშირშია უნივერსიტეტში ჩარიცხვასთან. გამოკითხულთა შორის ყველაზე დიდია იმ სტუდენტების წილი, ვინც საკუთარ ოჯახს შეძლებულად მიიჩნევს.

ჩვენს გამოკითხვაში ისინი სტუდენტთა ყველაზე დიდ ჯგუფს (77.1%) შეადგენენ. განსხვავება უნივერსიტეტებს შორის შეძლების მიხედვით მნიშვნელოვანი იყო (Chi-square 15.45, df 6, $p < .05$). შეძლებული ოჯახების წარმომადგენლების წილი დიდი იყო ყველაზე მეტად (81.6%) და ყველაზე ნაკლებად (81.9%) პოპულარულ უნივერსიტეტების სტუდენტებს შორის. ვფიქრობთ ამ პარადოქსული შედეგის ასხნა შესაძლებელია აბიტურიენტების მონდომების სხვადასხვა დონით. შეძლებულ ოჯახებს ჰყავთ, როგორც სწავლას მონდომებული, ასევე სწავლას ნაკლებად მონდომებული შვილები. ორივე შემთხვევაში შეძლებული ოჯახი, სადაც მშობლებს უმადლესი განათლება აქვთ მაქსიმალურად ცდილობს ხელი შეუწყოს შვილის განათლებას. ეს გამოიხატება იმ საგნების რაოდენობაში, რომლებშიც აბიტურიენტები ემზადებიან. შესაბამისად დიდი მონდომების მქონე აბიტურიენტები ირიცხებიან ყველაზე პოპულარულ უნივერსიტეტებში, ხოლო ნაკლებ მონდომებულები ასერხებენ გამოცდების ჩაბარებას და ირიცხებიან ყველაზე ნაკლებ პოპულარულ უნივერსიტეტებში. ამაზე მოწმობს ცალკე აღებულ ყველაზე ნაკლებ პოპულარულ უნივერსიტეტებში გამოკითხულ სტუდენტების ეკონომიკური მდგომარეობისა და იმ საგნების რაოდენობის ანალიზი, რომლებშიც ისინი ემზადებოდნენ. 4-5 საგანში მომზადებულ სტუდენტთა წილი ღარიბებთან 28%-ს, საშუალო შეძლების სტუდენტებთან 34.3%-ს, ხოლო შეძლებულებთან 47.3%-ს შეადგენს. ამის საპირისპირო ტენდენცია იმ პირთა რაოდენობაშია, ვინც არც ერთ საგანში არ ემზადებოდა – რაოდენობა კლებულობს შეძლების ზრდასთან ერთად (42.9% – ღარიბებთან, 22.9% – საშუალო შეძლების პირებთან და 18.9% – შეძლებულებთან).

თუმცა, კიდევ ერთხელ გვსურს ხაზი გავუსვათ ეკონომიკური მდგომარეობის შეფასების შკალის ნაკლებ სანდოობას. ეკონომიკური მდგომარეობისა და უმადლესი განათლების ხელმისაწვდომობის კავშირის შესახებ დიდი დარწმუნებით დასკვნის გაკეთების საშუალებას ასევე არ იძლევა ის ფაქტი, რომ ჩვენი კვლევის მიღმა დარჩნენ ისინი, ვინც გადაწყვიტა

სწავლა არ გაეგრძელებინა უმაღლეს სასწავლებელში ან ვერ ჩააბარა ეროვნული გამოცდები.

ცხრილი 41

ოჯახის ეკონომიკური სტატუსი და უნივერსიტეტის პოპულარობა

ეკონომიკური სტატუსი	უნივერსიტეტის ჯგუფი				სულ No729
	1 No88	2 No121	3 No245	4 No275	
ღარიბი	3.4	4.2	10.8	5.2	6.7
საშუალო შეძლების	14.9	20.3	18.3	12.9	16.2
შეძლებული	81.6	75.4	71.0	81.9	77.1
	100	100	100	100	100

მშობლების განათლების სტატუსი

საყოველთაოდ არის აღიარებული მშობლების, განსაკუთრებით კი დედის განათლების სტატუსის მნიშვნელობა განათლების სფეროში შეიღების მიღწევაზე.

გამოკვლევაში ცალსახად დადასტურდა ეს კავშირი (Chi-square 64.52, df 9, p<.001). სტუდენტების 68.2%-ის ორივე მშობელს, დამატებით კი 15.5%-ის დედას ქონდა უმაღლესი განათლება მიღებული. ამასთან, ორივე მშობელს უმაღლესი განათლება იმ სტუდენტების 82.8%-ს ქონდა ვინც ჩაირიცხა ყველაზე პოპულარულ უნივერსიტეტში.

ცხრილი 42

უმაღლესი სასწავლების პოპულარობა და მშობლების განათლების სტატუსი

უნივერსიტეტის განათლების ქონა	უნივერსიტეტის ჯგუფი				სულ No727 %
	1 No87 %	2 No120 %	3 No245 %	4 No275 %	
არც ერთს	0	22.5	4.5	11.6	9.6
მხოლოდ მამას	4.6	13.3	5.3	5.5	6.6
მხოლოდ დედას	12.6	16.7	20.4	11.6	15.5
ორივეს	82.8	47.5	69.8	71.3	68.2
სულ	100	100	100	100	100

საცხოვრებელი ადგილი

უმაღლესი განათლების ხელმისაწვდომობის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ფაქტორს საცხოვრებელი ადგილი წარმოადგენს. კვლევამ დაადასტურა თბილისში ცხოვრების კავშირი განათლების ხელმისაწვდომობასთან (Chi-square 76.9, df 3, p<.001). ყველაზე პოპულარულ უნივერსიტეტებში თბილისის მაცხოვრებელთა წილი 60.2%-ს შეადგენდა. ეს შედეგი ადასტურებს დედაქალაქის უპირატესობას რეგიონებთან შედარებით რესურსების ხელმისაწვდომობის თვალსაზრისით. თბილისში მეტი კვალიფიცირებული პედაგოგიური კადრია, ასევე დედაქალაქში უნივერსიტეტების დიდი კონცენტრაციის გამო სტუდენტური ცხოვრების საფასური ნაკლებია თბილისელებისათვის, რადგან მათ არ უხდებათ ოჯახისგან განცალკევებით ცხოვრება.

ამგვარად თბილისში სკოლადამთავრებულ აბიტურიენტებს ბევრად უფრო დიდი შანსი აქვთ ისწავლონ პოპულარულ უნივერსიტეტში, ვიდრე რეგიონებში მაცხოვრებელ აბიტურიენტებს.

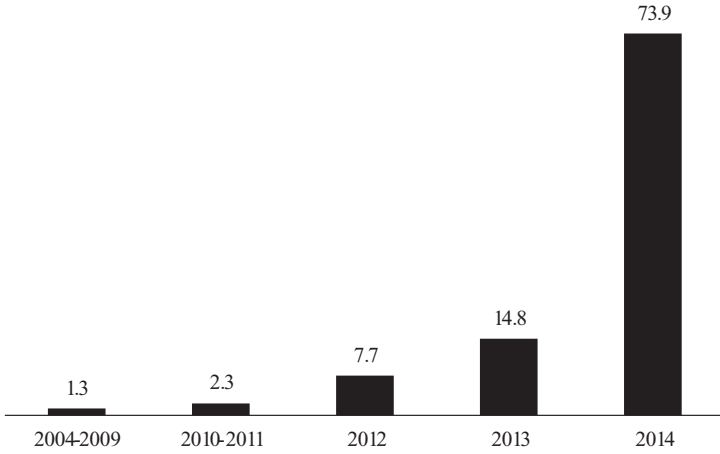
ცხრილი 43

საცხოვრებელი ადგილი და უნივერსიტეტის პოპულარობა

საცხოვრებელი ადგილი	უნივერსიტეტის ჯგუფი				სულ No729 %
	1 No88 %	2 No121 %	3 No245 %	4 No275 %	
თბილისი	60.2	12.4	32.7	18.2	27.2
დანარჩენი საქართველო	39.8	87.6	67.3	81.8	72.8
სულ	100	100	100	100	100

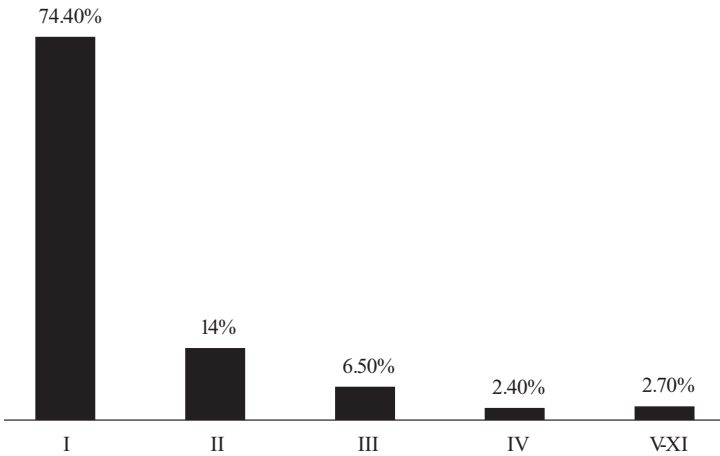
5.11. უმაღლესი სასწავლებლის არჩევანით კმაყოფილება

სტუდენტების ყველაზე დიდმა ნაწილმა (73.9%) სკოლა 2014 წელს დაამთავრა, სკოლის დამთავრებიდან ერთი წლის შემდეგ ჩაირიცხა 14.8%, დანარჩენმა 11.3%-მა სკოლა უნივერსიტეტში ჩაირიცხვამდე 2-დან 10 წლის წინ დაამთავრა.

ნახაზი 12
სკოლის დამთავრების წელი

სტუდენტების ყველაზე დიდმა ნაწილმა (74.4%) მიუთითა, რომ მოხვდა იმ უმაღლეს სასწავლებელში, რომელიც პირველ ნომრად ეწერა.

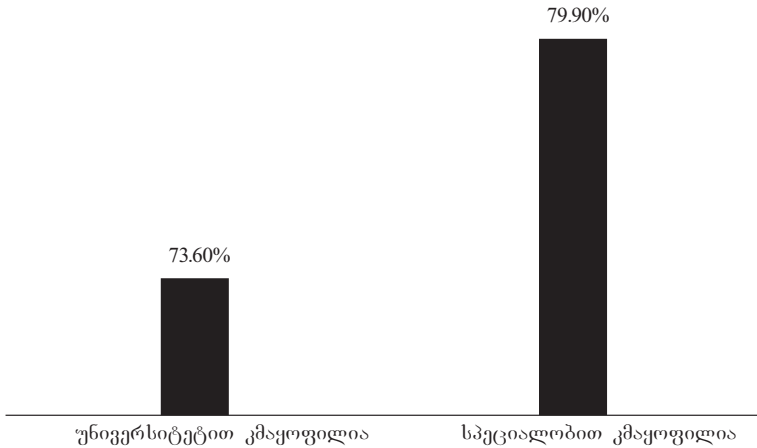

ნახაზი 13
არჩევანი, რომლის მიხედვითაც სტუდენტი ჩაირიცხა უმაღლეს სასწავლებელში

უდიდესი უმრავლესობისათვის უნივერსიტეტში სწავლა ძალზე მნიშვნელოვანი (72.6%) ან მნიშვნელოვანია (21.3%).

სტუდენტების 73.6% კმაყოფილია უნივერსიტეტის არჩევით. მათ აღნიშნეს, რომ თავიდან რომ აკეთებდნენ არჩევანს, არაფერს შეცვლიდნენ. ასევე შეკითხვაზე, თუ რამდენად კმაყოფილია სპეციალობის გაკეთებული არჩევანით და შეცვლიდა თუ არა მას, 79.9%-მა მიუთითა, რომ არაფერს შეცვლიდა.

ამგვარად სტუდენტები ძირითადად კმაყოფილები არიან სპეციალობისა და უნივერსიტეტის შერჩევით, თუმცა დარწმუნება, რომ სწორი არჩევანი იქნა გაკეთებული უფრო დიდი სპეციალობის, ვიდრე უნივერსიტეტის შემთხვევაში.

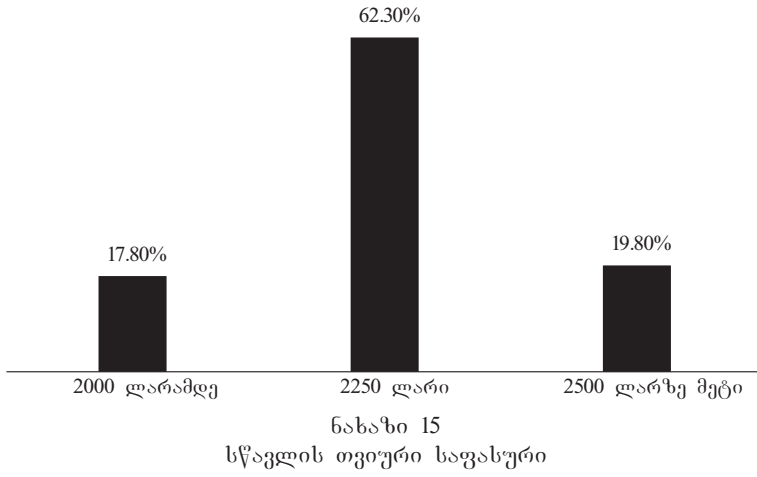

ნახაზი 14

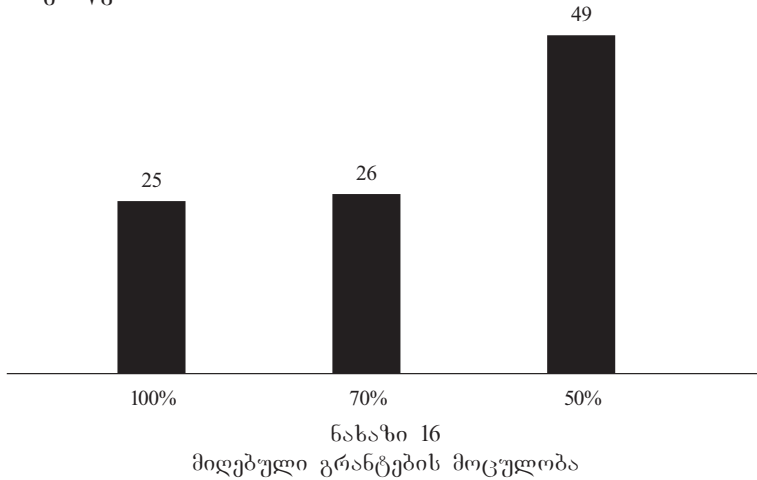
კმაყოფილება უნივერსიტეტის და სპეციალობის შერჩევით

5.12. სტუდენტების დანახარჯები

სტუდენტების უმრავლესობა (81.0%) ფასიან, ხოლო შესაბამისად 18.9% უფასო სპეციალობაზე სწავლობს. მათგან ვინც ფასიანზე სწავლობს ყველაზე მეტი (62.4%) წელიწადში 2250 ლარს იხდის. ამ თანხაზე ნაკლებს იხდის 17.8%, ხოლო მეტს – 19.8%.

გამოკითხულთა ერთ მესამედს აქვს გრანტი, მათგან ყველაზე დიდ ნაწილს 50%-იანი. კიდევ 18.7%-ს გადასახადს ან მის ნაწილს უფარავს სოციალური პროგრამა, უნივერსიტეტი ან სხვა წყარო.

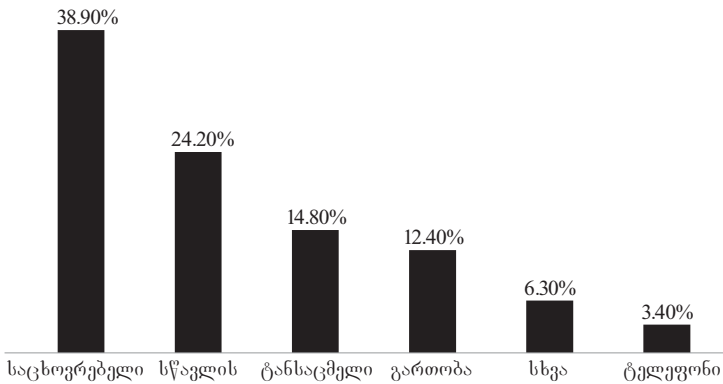
რესპონდენტებს გაუჭირდათ ყოველთვიური დანახარჯების ზუსტად მითითება. შეკითხვებს დანახარჯებზე პასუხი დანახარჯების წყაროების მიხედვით მხოლოდ 40%-დან 70%-მა გასცა.

ცხრილი 44
ყოველთვიური დანახარჯები

დანახარჯის წყარო	პასუხების რაოდენობა	საშუალო ლარებში	% საშუალო თვიური დანახარჯიდან
ბინა, შუქი, წყალი, ელექტროენერგია	463	144.5	13.0
საჭმელი	473	173.6	15.6
ტრანსპორტი	543	58.5	5.3
ტელეფონი, ინტერნეტი	522	37.5	3.4
ჯანდაცვა	336	55.5	5.0
გართობა	432	93.9	8.5
ტანსაცმელი	462	163.6	14.8
სიგარეტი, სასმელი	293	42.1	3.8
წიგნები, რეჟულები, მასალების გამრავლება	499	45.9	4.1
სწავლის საფასური	607	224	20.2
სხვა ხარჯები	136	68.3	6.3
სულ	729	1107.4	100

ყველაზე დიდ დანახარჯს სწავლის საფასური წარმოადგენს, შემდეგ კი საჭმელზე დახარჯული თანხა.

თუ ჩვენ გავამსხვილებთ ხარჯების კატეგორიებს, ვნახავთ, რომ მათი ყველაზე დიდი წილი (38.9%) მოდის ცხოვრებაზე (ბინა, საჭმელი, ტრანსპორტი, ჯანდაცვა), შემდეგ კი სწავლაზე და მასთან დაკავშირებულ ხარჯებზე (24.2%).

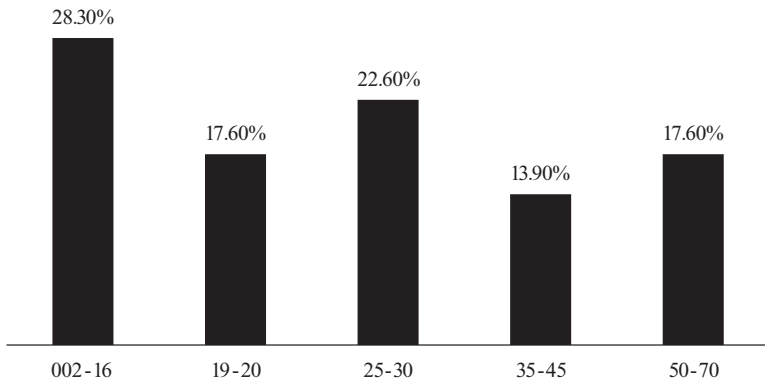
ნახაზი 17

სტუდენტის დანახარჯები გამსხვილებულ კატეგორიებში.

ამგვარად, სტუდენტს თვეში საშუალოდ საკმაოდ დიდი თანხა 1107 ლარი სჭირდება, რაც ბაკალავრიატში სწავლის 4 წლის მანძილზე 53,136 ლარს შეადგენს. ამას თუ დაემატებთ ეროვნული გამოცდების საგნებში მოსამზადებელ თანხას – 4 საგანი თითოვლად ღირებულებით 80 ლარი და მას გავამრავლებთ მომზადებისათვის საჭირო საშუალო დროზე – 9 თვე, მივიღებთ 2880 ლარს. გამოვა, რომ მომზადება და ბაკალავრიატის სტუდენტობა ჯდება 56,016 ლარი.

სტუდენტთა ყველაზე დიდი ნაწილი (67.1%) საკუთარ სახლში ცხოვრობს, 12.9% ცხოვრობს ნათესავთან, 13.1% ბინას ქირაობს, 6.9%-მა არ მუთითა სად ცხოვრობს.

სახლიდან უნივერსიტეტამდე მისასვლელად სტუდენტებს საშუალოდ ნახევარი საათი სჭირდებათ.

ნახაზი 18
უნივერსიტეტამდე მგზავრობის დრო წუთებში

ყველაზე დიდი ნაწილი (74.4%) უნივერსიტეტამდე ავტობუსით ან სამარშრუტო ტაქსით მგზავრობს.

ცხრილი 45

უნივერსიტეტამდე მგზავრობის საშუალებები

შენიშვნა: შესაძლებელი იყო ერთზე მეტი პასუხის შერჩევა

ტრანსპორტის სახეობა	No729 (%)
ავტობუსი	40.5
სამარშრუტო ტაქსი	33.9
ავტომანქანა	16.1
მეტრო	14.8
ტაქსი	8.5
მატარებელი	0.8
სხვა	15.3

6. ეროვნული გამოცდებისათვის მასწავლებლებთან კერძოდ მომზადების მიზეზები, მისი საფასური და ამ პრაქტიკის უმცველის ბუნება

კვლევამ ცალსახად დაგვიანახა, რომ უმაღლესში ჩარიცხვის მნიშვნელოვან კომპონენტს მასწავლებელთან კერძოდ მომზადება წარმოადგენს და რომ მოსწავლეები ერთი წლის განმავლობაში ყველაზე ხშირად ოთხ საგანში ემზადებიან, რაც ქვეყანაში არსებული ეკონომიკური მდგომარეობიდან გამომდინარე მძიმე ტვირთად აწვება ოჯახს. კერძო მასწავლებლებთან მომზადების მიზეზებისა და ამის თავიდან აცილების გზების იდენტიფიცირების მიზნით ჩატარდა დისკუსიები აბიტურიენტების მშობლებთან, სკოლის მასწავლებლებთან და განათლების რესურს ცენტრების თანამშრომლებთან ქუთაისში, ბათუმში, მარნეულსა და ახალქალაქში. განხილვებში სულ 50 ადამიანმა (44 ქალი, 6 კაცი) მიიღო მონაწილეობა.

6.1. კერძოდ მომზადების საჭიროების მიზეზები

ძირითად მიზეზად დასახელდა სკოლაში მიღებული ცოდნის დაბალი ხარისხი, რაც არაერთი ფაქტორით არის გაპირობებული:

ჯგუფის მონაწილეებმა აღნიშნეს, რომ მთავარ პრობლემას წარმოადგენს მთლიანად განათლების სისტემა, რომელიც ვერ უზრუნველყოფს მოსწავლეს საკმარისი ცოდნით. დისკუსიის მონაწილეებმა მიუთითეს, რომ არ ვარგა სასწავლო პროგრამები, სკოლებს არ აქვთ ადეკვატური ტექნიკური ბაზა, რის შედეგადაც მოსწავლეები მოკლებულნი არიან თვალსაჩინოებას.

საჯარო სკოლებში კლასში ბავშვების დიდი რაოდენობა არ იძლევა კარგად სწავლების საშუალებას.

განხილვის მონაწილეთა აზრით არსებობს შეუსაბამობა სასკოლო პროგრამასა და ეროვნული გამოცდების მოთხოვნებს შორის. სკოლაში არ ისწავლება ის საკითხები, რაც ეროვნულ გამოცდებში მოითხოვება. ეს კი მშობლებს აიძულებს რეპეტიტორს მიმართონ.

აბიტურისთვის გამოყოფილი 1 საათი არ არის საკმარისი. ამის გამო მოსწავლეები არ დადიან სკოლაში და არჩევენ კერძოდ მომზადებას.

მე-12 კლასში მოსწავლეთა დასწრება ყველას, განსაკუთრებით კი მასწავლებლების მიერ იქნა მნიშვნელოვან პრობლემად აღიარებული. ამის მიზეზად კი სასწავლო პროცესის არასწორი დაგეგმვა დასახელდა.

მე დავდივარ ყოველ გაკვეთილზე, ველოდები ბავშვებს და ვზივარ ცარიელ კლასში.

(ქალი მასწავლებელი ბათუმში აბიტურის საათზე)

სწავლას ხელს უშლის სახელმძღვანელოების დაბალი ხარისხი.

ბავშვებს კი არა, მასწავლებლებსაც კი უჭირთ სახელმძღვანელოდან რაიმეს ამოკითხვა.

(აბიტურიენტის დედა მარნეულში)

აზერბაიჯანულენოვან სკოლებში პრობლემას წარმოადგენს სახელმძღვანელოების თარგმნის ძალზე დაბალი ხარისხი, რის გამოც ტექსტი ძნელად გასაგებია. დამატებითი მასალები ხშირ-

რად არ არის თარგმნილი სომხურ ენაზე, ხოლო იმის გამო, რომ მოსწავლეები არ ფლობენ ქართულს, ისინი ვერ ახერხებენ მათ გამოყენებას.

აღინიშნა, რომ ზოგიერთ საგანში მაგალითად მუსიკასა და ხელოვნებაში IX-XI კლასებისათვის, საერთოდ არ არსებობს სახელმძღვანელო.

დისკუსიების დროს გამოიკვეთა მასწავლებლებთან დაკავშირებული პრობლემები. აღინიშნა მასწავლებლებში მოტივაციის ნაკლებობა. იმის გამო, რომ ხელფასი მცირეა, მასწავლებელი იძულებულია კერძოდ მოამზადოს ბავშვები.

*40 წელია ვმუშაობ, ვარ სერთიფიცირებული მასწავლებელი, 3 შვილის დედა. სკოლაში ვმუშაობ 360 ლარზე.
(ქალი მასწავლებელი ქუთაისში)*

ხელფასის სიმცირე განაპირობებს კვალიფიცირებული მასწავლებლების დეფიციტს. ახალგაზრდებს აღარ უნდათ მასწავლებლობა. განსაკუთრებით მძიმე მდგომარეობაა აზერბაიჯანული და სომხურენოვანი სოფლების სკოლებში.

მარნეულში დისკუსიის მონაწილეებმა აღნიშნეს, რომ ბევრი გამოცდილი მასწავლებელი ვერ ახერხებს ახალი მეთოდიკით სწავლებას.

მასწავლებლების მოტივაციის ნაკლებობის გარდა პრობლემას ასევე წარმოადგენს მოსწავლეთა მოტივაცია. დისკუსიის მონაწილეებმა აღნიშნეს, რომ მოსწავლეები არ არიან დაინტერესებული სკოლაში სწავლით.

დაიკარგა სკოლის ავტორიტეტი. ამას ხელს უწყობს ბევრი მშობლის დამოკიდებულება. ისინი არ მოითხოვენ თავის შვილებისაგან სკოლაში სიარულს, სკოლას კი არ აქვს მოსწავლეებზე ზემოქმედების ბერკეტები.

6.2. სწავლისათვის საჭირო ხარჯები და ფინანსების აკუმულირების სტრატეგიები

უმრავლესობა ახერხებს მომზადების ფულის გაღებას, თუმცა ხშირია შემთხვევები, როდესაც ოჯახი ვეღარ ფარავს უმაღლესში სწავლის საფასურს. ამის გამო აბიტურიენტები ხშირად ირჩევენ სპეციალობას, სადაც სწავლა უფასოა. ამდენად არ ხდება პროფესიის ინტერესის მიხედვით არჩევა.

ეროვნული გამოცდებისათვის მომზადების ხანგრძლივობა 9-10 თვეა. ფასი განსხვავდება, როგორც ქალაქების ასევე საგნების მიხედვით. ბათუმსა და ქუთაისში ერთი საგანში მომზადება თვეში 80-120 ლარი, მარნეულში 60-80 ლარი, ახალქალაქში 60-140 ლარი ღირს საგნების მიხედვით.

ოჯახები თანხის შოვნის სხვადასხვა სტრატეგიებს იყენებენ. ეს შეიძლება იყოს ბანკიდან კრედიტის აღება, უცხოეთში სამუშაოდ წასვლა, კერძო ბიზნესის წამოწყება, რეპეტიტორობა. მასწავლებლები, რომელთა შვილებიც აბიტურიენტები არიან ხშირად “ბარტერულ” გაცვლას მიმართავენ და ერთმანეთის შვილებს ამზადებენ.

ბათუმელი სტუდენტების ნაწილი, მათგან ვინც თბილისში ჩაირიცხა უნივერსიტეტში ცხოვრების ხარჯების შემცირების მიზნით ბათუმში გადმოდის სასწავლებლად. ახალქალაქელები უფრო ხშირად სომხეთში აგრძელებენ სწავლას და ამის მიზეზად ძირითადად იქ ცხოვრების შედარებით სიაფეს და ნათესავების ყოლას ასახელებენ.

6.3. კერძო მომზადების პრაქტიკის შეცვლის გზები

ჩამოთვლილი მიზეზებიდან გამომდინარე იქნა დასახელებული რეპეტიტორობის პრაქტიკის შეცვლის გზებიც. უპირველეს საზრუნავს წარმოადგენს განათლების სისტემის შეცვლა. დისკუსიის მონაწილეებმა მიუთითეს სკოლის პრესტიჟის გაზრდის აუცილებლობაზე.

*ბავშვის სწავლის წინა წლებსაც უნდა დაედოს ფასი.
(ქალი მასწავლებელი ბათუმში)*

კლასში მოსწავლეთა რაოდენობის შემცირება სწავლის ხარისხის გაუმჯობესების აუცილებელ პირობად დასახელდა.

გამოიკვეთა მოსაზრება, რომ მე-12 კლასი მთლიანად ეროვნული გამოცდებისათვის მომზადებას დაეთმოს. ასევე ის, რომ სკოლაში ისწავლებოდეს ზოგადი უნარები.

მნიშვნელოვან პირობად დასახელდა მასწავლებლების მოტივაციის და კვალიფიკაციის გაზრდა, რისი მიღწევაც, დისკუსიის მონაწილეთა მოსაზრებით, მასწავლებლების ხელფასის გაზრდითა და მათი გადამზადებითაა შესაძლებელი.

მასწავლებლებმა ატესტაცია უნდა გაიარონ წელიწადში ერთხელ.

(აბიტურიენტის დედა მარნეულში)

არ არსებობენ უსწავლელი ბავშვები, არსებობენ პედაგოგები, რომლებიც ბავშვებს ვერ ასწავლიან.

(აბიტურიენტის დედა მარნეულში)

დისკუსიის მონაწილეთა აზრით ქვეყანაში ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესება და უმუშევრობის შემცირება გაზრდის განათლების მნიშვნელობას. მოსწავლეებში სწავლისადმი ინტერესის ჩამოყალიბებაში ხაზი გაესვა მშობლების როლს. მარნეულში აღნიშნეს, რომ მოსწავლეების მშობლებს განათლების უფრო დაბალი დონე აქვთ. მოსწავლეები კი ხედავენ, რომ სწავლის გარეშეც ვაჭრობით შეიძლება ფულის შოვნა. აუცილებლად იქნა მიჩნეული მშობლების მეტად ჩართვა სკოლის სასწავლო პროცესში.

ეროვნული უმცირესობებით დასახლებულ რეგიონების სკოლებში ქართულის სწავლების გაძლიერება, სწავლაზე ხელმისაწვდომობის გაზრდის ძალზე მნიშვნელოვან საშუალებად დასახელდა.

რეპეტიტორობის პრაქტიკის შეცვლის გზების დასახელების

გარდა დისკუსიის დროს ასევე გამოითქვა მოსაზრება რეპეტიტორობის დადებითი მხარის შესახებ.

რეპეტიტორობა ყოველთვის არსებობდა და იარსებებს, იმიტომ რომ იგი შედეგის მომცემია. ასევე თუ მოსწავლე გარკვეულ ეტაპზე არ მეცადინებოდა და მერე მოუნდა ცოდნის შექმნა, ის ამას სკოლაში ვერ მოახერხებს, რადგან გაკვეთილი პროგრამის მიხედვით მიდის. კერძო მასწავლებელთან კი ყველაფერი თავიდან იწყება და ჯგუფშიც 2-3 ბავშვია. (აბიტურიენტის მშობელი კაცი ახალქალაქში).

7. ღირებულებები

ინკლუზიურობა და უმცირესობების, მათ შორის, ეროვნული უმცირესობების ინტეგრაცია სახელმწიფოს პოლიტიკის ნაწილს წარმოადგენს. სწავლისა და მუშაობის თანასწორი შესაძლებლობების არსებობის გარდა ინტეგრაცია უმრავლესობისა და უმცირესობების ღირებულებებში მსგავსებას ეფუძნება. კვლევის ერთი ნაწილი მოსწავლეებისა და სტუდენტების ღირებულებითი ორიენტაციის გაზომვას ემსახურებოდა. ქვემოთ წარმოდგენილია საცხოვრებელი ადგილის – თბილისი, საქართველოს რეგიონები, მარნეული და ახალქალაქი მიხედვით მოსწავლეთა ღირებულებების შედარება. შედარების გამარტივების მიზნით მთელი რიგი ცვლადების შეჯამებით ჩვენს მიერ შექმნილია კომპოზიტი ცვლადები.

7.1. ცხოვრების მხარეები

ზოგადად მოსწავლეთა ქცევას და ასევე მათ გადაწყვეტილებას გააგრძელონ სწავლა, მნიშვნელოვნად განსაზღვრავს ღირებულება, რომელსაც მოსწავლეები განათლებას უკავშირებენ.

ცხოვრების ჩამოთვლილი 8 სფეროდან, ყველა სფეროში ოჯახის გარდა საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით განსხვავება სტატისტიკურად მნიშვნელოვანი აღმოჩნდა. ოჯახი ოთხ-

ივე ჯგუფში ყველაზე მნიშვნელოვნად არის შეფასებული. თბილისელებისათვის შემდგომ პრიორიტეტს მეგობრები და ჯანმრთელობა; რეგიონებში მცხოვრები მოსწავლეებისათვის ჯანმრთელობა და მეგობრები; მარნეულელებისათვის ჯანმრთელობა და სამსახური, ხოლო ახალქალაქელებისათვის ჯანმრთელობა და განათლება წარმოადგენდნენ.

განათლება მნიშვნელობით მეოთხე იყო როგორც თბილისელებისათვის (92.7%) ასევე რეგიონის მცხოვრებლებისათვის (95.7%), მესამე მარნეულელებისათვის (84.1% და როგორც ავღნიშნეთ მესამე (93.5%) ახალქალაქელებისათვის.

ცხრილი 46
ცხოვრების მხარეების მნიშვნელობა
პასუხი: მნიშვნელოვანია

	მხარე	თბილისი No384	რეგიონები No 605	მარნე- ული No214	ახალ- ქალაქი No186	Chi-Square, df=6
1	ოჯახი	94.2	97.5	95.5	98.4	n.s.
2	ჯანმრთელობა	92.9	96.7	87.6	98.4	30.8; $p<.001$
3	მეგობრები	93.2	96.2	85.7	93.0	31.2; $p<.001$
4	განათლება	92.7	95.7	84.1	93.5	33.4; $p<.001$
5	სამსახური	83.3	89.0	87.5	93.0	16.5; $p<.05$
6	რელიგია	71.1	87.8	84.8	83.9	48.0; $p<.001$
7	თავისუფალი დრო	66.0	65.3	38.9	42.7	11.6; $p<.001$
8	პოლიტიკა და საზოგადოებრივი ცხოვრება	19.5	15.5	41.7	24.7	86.9; $p<.001$

7.2. ქმედითეფექტურობა

პიროვნების აქტიურობას მნიშვნელოვანწილად განსაზღვრავს მის მიერ საკუთარი ქმედებების ეფექტურობის რწმენა. ქმედითეფექტურობის საზომად სამი კითხვა გამოვიყენეთ.

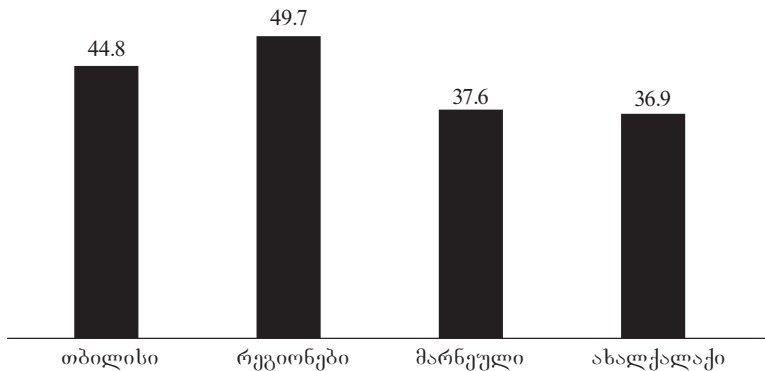
გამოკითხულთა ყველაზე დიდ ნაწილს სჯერა, რომ რასაც ადამიანი ცხოვრებაში მიაღწევს თავად მასზეა დამოკიდებუ-

ლი, თავდადებულ შრომას წარმატება მოაქვს და რომ განათლება წარმატების საწინდარია.

ცხრილი 47
ქმედითეფექტურობის აღქმა

მტკიცება	თბილისი No384	რეგიონები No 605	მარნეული No214	ახალქალაქი No186	Chi-Square
ის, თუ ადამიანი რას მიაღწევს ცხოვრებაში უფრო მასზეა დამოკიდებული	79.8	81.7	89.1	89.2	14.32; df 3; p<.005
თავდადებულ შრომას წარმატება მოაქვს	64.7	76.9	62.0	86.0	53.0; df 6; p<.001
განათლებული ადამიანი საბოლოოდ წარმატებას მიაღწევს	73.3	72.7	74.0	45.7	56.7; df 3; p<.001

ჩვენ ამ სამი ცვლადის გაერთიანებით შევქმენით ქმედითეფექტურობის კომპოზიტი ცვლადი, რომელიც მოსწავლეთა საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით გავაანალიზეთ. განსხვავება სტატისტიკურად მნიშვნელოვანი აღმოჩნდა. ქმედითეფექტურობის განცდა ყველაზე მაღალია საქართველოს რეგიონებში და ყველაზე დაბალია ახალქალაქში.

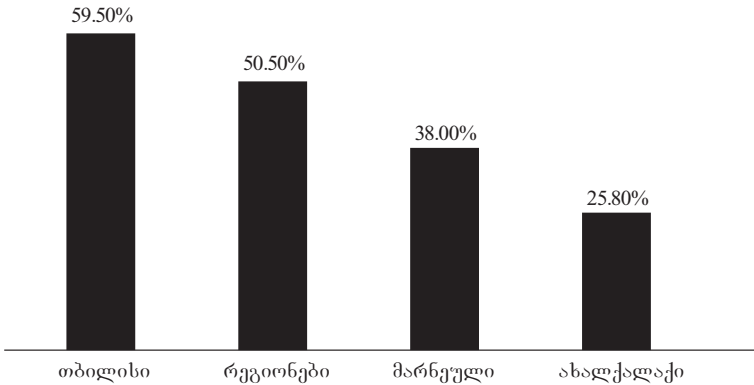

ნახაზი 19

ქმედითეფექტურობა საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით

7.3. მონაწილეობა

მოქალაქეობრივი პასუხისმგებლობა გულისხმობს აქტიურ ჩართვას საზოგადოებრივ ცხოვრებაში. მის ერთ-ერთ საწინდარს კი იმის რწმენა წარმოადგენს, რომ ქვეყნის წინაშე არსებული პრობლემების გადაჭრა მხოლოდ მოქალაქეთა აქტიური მონაწილეობით არის შესაძლებელი. ეროვნული უმცირესობები მნიშვნელოვნად განსხვავდებიან ეთნიკურად ქართული მოსახლეობისაგან ამ მრწამსის მიხედვით (*Chi-Square 95.2: df 6, p < .001*). მონაწილეობის მნიშვნელობის აღქმა ყველაზე მაღალია თბილისში და ყველაზე დაბალი ახალქალაქში.

ნახაზი 20
მონაწილეობის მნიშვნელობა
პასუხი მნიშვნელოვანია

7.4. მატერიალური და პოსტ-მატერიალური ღირებულებები და სოციალური ნდობა

მატერიალური და პოსტ-მატერიალური ღირებულებები ქვეყანაში არსებული დემოკრატიის ან მისი დამკვიდრების პოტენციალის მაჩვენებლად გამოიყენება (Inglehart, R. & Welzel, Ch. 2009). დემოკრატიის პირობას პოსტ-მატერიალური ანუ თვით-გამოსატვის ღირებულებები წარმოადგენს. მათი აღმოცენება ხდება მაშინ, როდესაც დაკმაყოფილებულია მატერი-

აღწერილობითი ანუ გადარჩენისათვის აუცილებელი ღირებულებები. კითხვარში შეტანილი იყო ამ ღირებულებითი ორიენტაციის საზომი მსოფლიო ღირებულებათა გამოკითხვის (WVS, 2008) სტანდარტული კითხვა. კითხვა 4 პასუხს მოიცავს, საიდანაც რესპონდენტს ორი, მისთვის ყველაზე მისაღები პასუხის შერჩევა მოეთხოვება. მატერიალური ღირებულებების პასუხებია – „ქვეყანაში წესრიგის დაცვა“ და „ფასების ზრდის შეჩერება“, ხოლო პოსტ-მატერიალურის „ადამიანებს ჰქონდეთ მთავრობის გადაწყვეტილებებზე ზეგავლენის მოხდენის საშუალება“ და „სიტყვის თავისუფლების დაცვა“.

ცხრილი 48

პასუხები მატერიალურ და პოსტ-მატერიალურ კითხვებზე
შენიშვნა: ყოველი რესპონდენტი აკეთებდა ორ არჩევანს

მტკიცება	თბილისი No384	რეგიონები No605	მარნეული No214	ახალ- ქალაქი No186
ქვეყანაში წესრიგის დაცვა	36.5	37.8	33.8	40.2
სიტყვის თავისუფლების დაცვა	28.7	28.9	25.5	28.6
ფასების ზრდის შეჩერება	17.8	20.6	20.9	14.5
ადამიანს ჰქონდეს საშუალება ზეგავლენა მოახდინოს მთავრობის გადაწყვეტილებებზე	17.0	12.6	19.8	16.7

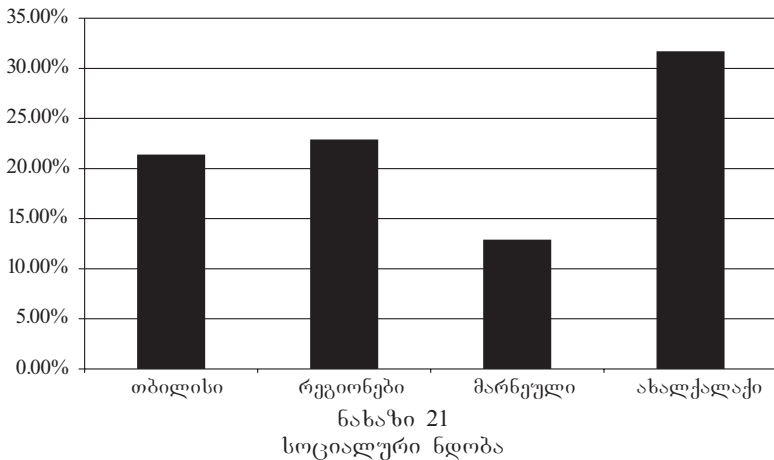
გამოკითხვამ ცხადყო, რომ მოსწავლეთა უმრავლესობა (64.2%) არჩევანს შერეულ ორიენტაციაზე – ერთ მატერიალურ და ერთ პოსტ-მატერიალურ ღირებულებაზე აკეთებდა. ყველაზე ხშირად არჩეული იყო ქვეყანაში წესრიგის დაცვა და სიტყვის თავისუფლება. აღინიშნა განსხვავება საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით (*Chi-Square 17.81; df 4; p < .005*). პოსტ-მატერიალური ორიენტაცია ყველაზე მაღალი იყო ახალქალაქში, ხოლო მატერიალური – საქართველოს რეგიონებში.

ცხრილი 49

მატერიალური და პოსტმატერიალური ღირებულებები

ღებულება	თბილისი No384	რეგიონები No605	მარნეული No214	ახალქალაქი No186
შერეული	68.3	64.1	72.1	55.6
მატერიალისტური	19.5	26.3	18.8	27.1
პოსტ-მატერიალისტური	12.2	9.6	9.1	17.3
სულ	100	100	100	100

სოციალური ნდობა, ანუ ზოგადი ნდობა უცხო ადამიანების მიმართ ასევე წარმოადგენს დემოკრატიის საფუძველს. საკმაოდ მცირეა იმ მოსწავლეების წილი რომელიც ფიქრობს, რომ ადამიანთა უმრავლესობა ნდობას იმსახურებს. სოციალური ნდობა, პოსტმატერიალური ღირებულების მსგავსად ყველაზე მაღალი ახალქალაქში, ხოლო ყველაზე დაბალი მარნეულშია.

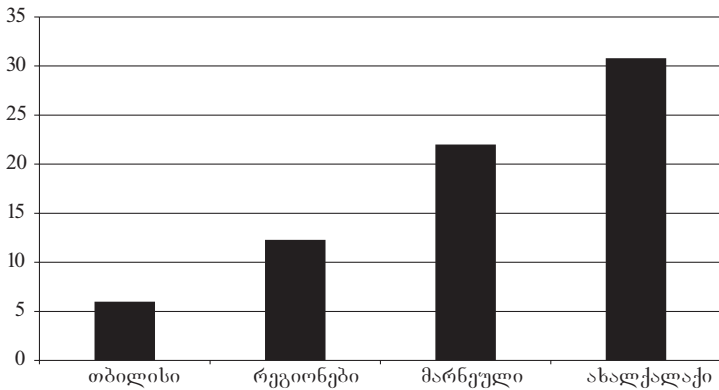
7.5. ტრადიციული ღირებულებები

ანკეტის 5 კითხვა ტრადიციული ღირებულებების გაზომვას ემსახურებოდა. თბილისში და რეგიონებში ყველაზე მეტი მოსწავლე ფიქრობდა, რომ ადამიანმა ყველაფერი გვერდზე უნდა გადადოს ოჯახის წევრის დასახმარებლად, ხოლო მარნეულსა და ახალქალაქში მიაჩნდათ, რომ ოჯახის წევრებმა ერთად უნდა აღნიშნონ მნიშვნელოვანი დღესასწაულები.

ცხრილი 50
ტრადიციული ღირებულებები

		თბი- ლისი <i>No384</i>	რეგი- ონები <i>No605</i>	მარნეუ- ლი <i>No214</i>	ახალ- ქალაქი <i>No186</i>	Chi- Square; <i>df 6;</i> <i>p<.001</i>
1	ოჯახმა ერთად უნდა აღნიშნოს მნიშვნელოვანი დღესასწაულები	81.1	87.0	88.1	95.7	25.0
2	ადამიანმა ყველაფერი გვერდზე უნდა გადასდოს ოჯახის წევრის დასახმარებლად	88.7	87.9	70.6	78.5	67.4
3	ოჯახი ყოველდღე ერთად უნდა სადილობდეს	36.0	49.5	76.7	52.7	98.4
4	ღელამ ბავშვზე უკეთ იცის მას რა სჭირდება	23.8	44.3	67.9	65.6	147.6
5	ბავშვს არ უნდა ჰქონდეს უფლება სიტყვა შეუბრუნოს მშობელს	20.7	39.7	67.9	69.9	191.8

5 პასუხის გაერთიანებით ჩვენს მიერ შექმნილი ტრადიციული ღირებულების კომპოზიტ ცვლადზე საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით პასუხების შედარებამ ცხადყო მნიშვნელოვანი განსხვავება. ტრადიციული ღირებულებები ყველაზე მკვეთრად ახალქალაქში და ყველაზე ნაკლებად თბილისშია გამოკვეთილი.

ნახაზი 22
ტრადიციული ღირებულებები საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით

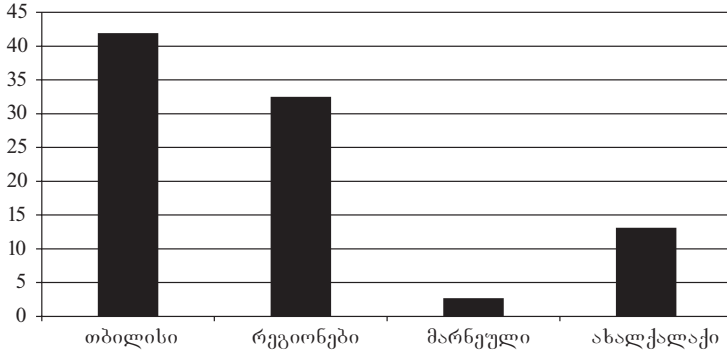
7.6. გენდერული თანასწორობა

მოსწავლეთა დამოკიდებულება გენდერული თანასწორობის მიმართ ხუთი დებულების მიხედვით გაიზომა. საერთო ჯამში, ამ ხუთი დებულებიდან ყველგან ყველაზე მეტად მხარდაჭერილი იყო მოსაზრება, რომ თუ ოჯახს ერთი შვილი უნდა ყავდეს, ჯობს ეს ბიჭი იყოს.

ცხრილი 51 გენდერული თანასწორობა

მტკიცება	თბილისი No384	რეგიონები No605	მარნეული No214	ახალქალაქი No186	Chi-Square, $p < .001$
1 თუ ოჯახს ერთი შვილი უნდა ყავდეს, უმჯობესია, ეს ბიჭი იყოს	68.3	74.6	78.3	84.6	17.9; $df3$
2 თანასწორობა კარგია, მაგრამ საბოლოო სიტყვა ოჯახში კაცს უნდა ეკუთვნოდეს	30.7	47.3	71.0	83.9	186.1; $df6$
3 ყველასათვის უკეთესია, როდესაც კაცი მუშაობს ქალი კი ოჯახს უვლის	24.6	31.2	49.8	60.8	115.0; $df6$
4 უმაღლესი განათლება ბიჭისათვის უფრო მნიშვნელოვანია	13.9	15.2	42.2	40.3	114.1; $df3$
5 საბუშო ადგილების სიმცირის შემთხვევაში კაცს უნდა მიენიჭოს უპირატესობა	10.5	13.8	45.5	37.6	183.2 $df6$

ამ 5 ცვლადის გაერთიანებით მიღებული გენდერული თანასწორობის კომპოზიტი ცვლადის ანალიზმა ასევე დადასტურა განსხვავება საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით ($Chi-Square 261.2; df 12, p < .001$). თანასწორობას ყველაზე მეტი მხარდამჭერი თბილისში, შემდეგ რეგიონებში ყავს. ბევრად უფრო მცირეა გენდერული თანასწორობის მომხრე ახალქალაქსა და მარნეულში.

ნახაზი 23

გენდერული თანასწორობა საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით

7.7. შემოქმედებლობა

ჩვენ შევეცადეთ გაგვეზომა მოსწავლეების შემოქმედებლობა. ამის საზომად კი გამოვიყენეთ სოციალური დისტანციის საზომი – სხვადასხვა ჯგუფებთან მეზობლად ცხოვრების სასურველობა. სხვადასხვა ადგილას მცხოვრები მოსწავლეები ერთგვაროვან დამოკიდებულებას ამჟღავნებენ კითხვარში შესაფასებლად წარმოდგენილი ჯგუფების მიმართ, თუმცა განსხვავება ოდენობაშია. ყველასათვის ყველაზე ნაკლებ მისაღებია ნარკომანების, შემდეგ ფსიქიურად დაავადებული პირების, სხვა რელიგიის წარმომადგენლების და ყველაზე ნაკლებად უცხოელების მეზობლად ცხოვრება.

ცხრილი 52

სხვადასხვა ჯგუფების მიმართ მიმდებლობა

პასუხი: არ არის მისაღები

	ჯგუფი	თბილისი No384	რეგიონები No605	მარნეული No214	ახალქალაქი No186	Chi-Square, df 6, p<.001
1	ნარკომანების	80.8	82.4	58.8	93.5	86.0
2	ფსიქიურად არამდგრადი ადამიანების	60.1	65.4	51.5	72.0	31.8

3	სხვა რელიგიის წარმომადგენლების	13.6	26.0	32.3	30.6	70.0
4	უცხოელების	7.3	10.9	21.9	9.1	64.1

7.8. პიროვნული თვისებები

ღირებულებებთან არის დაკავშირებული პიროვნული თვისებების მოწონება. კითხვარში მოსწავლეებს მოეთხოვებოდათ მნიშვნელობის მიხედვით შეეფასებინათ ერთის მხრივ თვისებები, რომლებიც ბავშვმა შეიძლება სახლში შეიძინოს და მეორეს მხრივ პიროვნული თვისებების ნუსხა.

II ჩამოთვლილი თვისებიდან, რომელიც ბავშვმა შეიძლება სახლში შეიძინოს, ერთის – ფულის ყადრის ცოდნის გარდა, ყველაზე აღმოჩნდა ჯგუფებს შორის განსხვავება. პასუხისმგებლობის გრძნობა, საზოგადოებაში მოქცევის წესების ცოდნა და მიზანსწრაფულობა ყველაზე მნიშვნელოვან სამ თვისებას წარმოადგენდა თბილისსა და რეგიონებში; მარნეულელებისათვის ყველაზე მნიშვნელოვანი იყო საზოგადოებაში მოქცევის წესების ცოდნა, ის, რომ ბავშვი დამჯერი იყოს და იცოდეს ფულის ყადრი. ახალქალაქელები უპირატესობას ანიჭებენ ასევე საზოგადოებაში მოქცევს წესების ცოდნას, პასუხისმგებლობის გრძნობის ქონას და მიმტკვებლობას.

ცხრილი 53

თვისებები, რომლების ბავშვმა სახლში შეიძლება შეიძინოს პასუხი: მნიშვნელოვანია

	თვისება	თბილისი No384	რეგიონები No605	მარნეული No214	ახალქალაქი No186	Chi-Square, df, p<.001
1	იცოდეს საზოგადოებაში მოქცევის წესები	79.1	77.5	60.8	72.6	31.6; p<.001
2	პქონდეს პასუხისმგებლობის გრძნობა	81.4	79.3	35.0	74.2	217.9; p<.001

3	იყოს მიზანსწრაფული	76.4	71.9	40.5	66.1	86.0; <i>p</i> <.001
4	შრომისმოყვარე	68.8	70.4	39.3	62.9	67.9; <i>p</i> <.001
5	იყოს მიმტვევებელი და პატივის სცემდეს სხვებს	64.8	64.7	52.3	68.3	15.5; <i>p</i> <.05
6	იყოს მორწმუნე	53.2	66.7	39.2	30.6	125.4; <i>p</i> <.001
7	დამოუკიდებელი	66.8	59.0	25.1	35.1	165.8; <i>p</i> <.001
8	იცოდეს ფულის ყადრი, შეეძლოს ფულის დაზოგვა	48.7	49.6	53.3	58.6	n.s.
9	არ იყოს ეგოისტი და სხვებზე ზრუნავდეს	55.9	51.5	37.0	44.9	23.5; <i>p</i> <.005
10	ჰქონდეს წარმოსახვის უნარი	49.9	43.6	21.2	39.5	65.4; <i>p</i> <.001
11	იყოს დამჯერი	32.1	38.2	56.6	29.6	52.1; <i>p</i> <.001

პიროვნული თვისებების ნუსხადან, რომელიც 12 თვისები-საგან შედგებოდა ჯგუფებს შორის მნიშვნელოვანი განსხვავება ყველა თვისების შეფასებაში დაფიქსირდა. ოთხივე ჯგუფში სამ ყველაზე მნიშვნელოვან თვისებას შორის დასახელდა მეგობრების ერთგულება; კიდევ ორი ყველაზე მნიშვნელოვანი თვისება თბილისელებისათვის ახალი იდეების ქონა და სხვებისთვის დახმარებაა; რეგიონის მაცხოვრებლებისათვის ის, რომ ადამიანი იყოს მორწმუნე და ეხმარებოდეს სხვებს; მარნეულელებისა და ახალქალაქელებისათვის ის, რომ სარგებლობდეს პატივისცემით და ეხმარებოდეს სხვებს.

ცხრილი 54

პიროვნული თვისებების შეფასება

პასუხი: მნიშვნელოვანია

	თვისება	თბილისი No384	რეგიონები No605	მარნეული No214	ახალქალაქი No186	Chi-Square, <i>df</i>
1	იყოს მეგობრების ერთგული	86.6	91.5	85.9	90.8	17.3; <i>p</i> <.05

2	ეხმარებოდეს სხვებს	66.6	74.9	80.5	75.1	17.7; $p<.05$
3	ჰქონდეს ახალი იდეები და იყოს შემოქმედებითი	72.8	72.7	61.9	53.0	33.1; $p<.001$
4	იქცეოდეს საზოგადოებაში მიღებული წესების მიხედვით	65.8	72.5	54.2	65.2	30.6; $p<.001$
5	სარგებლობდეს პატივისცემით	49.6	63.3	87.3	81.6	120.3; $p<.001$
6	იყოს წარმატებული	57.6	66.9	75.4	63.4	26.8; $p<.001$
7	იყოს მორწმუნე	53.4	73.7	58.5	45.7	78.2; $p<.001$
8	იყოს თავმდაბალი	48.7	59.8	53.8	57.8	165.1; $p<.001$
9	იცავდეს ტრადიციებს	34.0	55.0	57.4	56.8	72.6; $p<.001$
10	კარგად ატარებდეს დროს	39.4	31.5	68.3	51.4	103.5; $p<.001$
11	იყოს რისკის და თავგადასავლების მოყვარული	32.8	43.6	39.6	23.2	167.0; $p<.001$
12	იყოს მდიდარი	8.9	12.2	28.1	28.1	75.8; $p<.001$

7.9. მიუღებელი ძველები

სწორი, საზოგადოებაში მიღებული ღირებულებების კვალდაკვალ მნიშვნელოვანია გარკვეული ქცევების მიმართ მიუღებლობა. კითხვარში ჩამოთვლილი იყო ქცევები, რომელთა მიუღებლობის ხარისხიც მოსწავლეებს უნდა შეეფასებინათ. ყველა ქცევის შეფასებაში ცოლის ცემის გარდა, ჯგუფებს შორის განსხვავება მნიშვნელოვანი აღმოჩნდა. თბილისელებსა და რეგიონის მაცხოვრებლებისათვის ყველაზე მიუღებელი იყო ცოლის ცემა, ბავშვის ცემა და დის ან ძმის ცემა; მარნეულელებისათვის – „პლანის” მოწვევა, ცოლის ცემა და ბავშვის ცემა; ახალქალაქელებისათვის – ცოლის ცემა, „პლანის” მოწვევა და ბავშვის ცემა.

ცხრილი 55

მიუღებელი ქმედებები

პასუხი: სრულიად გაუმართლებელია

ქმედება	თბილისი No384	რეგიონები No605	მარნეული No214	ახალქალაქი No186	Chi-Square, df 12
ცოლის ცემა	88.8	85.6	79.5	84.9	n.s.
ბაეშვის ცემა	87.2	83.3	75.4	77.4	23.1;p<.05
დის ან ძმის ცემა	80.7	81.3	73.5	76.3	23.2;p<.05
„პლანის“ მოწვევა	69.5	75.2	84.2	84.9	29.0;p<.005
მოპარული ნივთის ყიდვა	21.0	31.4	75.2	42.5	197.7;p<.001
საკუთარი ინტერესების მისაღწევად ტყუილის თქმა	14.8	30.0	55.3	39.2	180.7;p<.001
ქუჩაში მოძრაობის წესების დარღვევა	15.1	26.7	45.2	30.1	99.5;p<.001
ქუჩაში უადგილო ადგილას გადასვლა	13.6	16.0	47.5	36.6	160.2;p<.001
გამოცდაზე გადაწერა	8.3	22.2	50.7	17.7	166.3;p<.001
ტრანსპორტში უფასოდ მგზავრობა	8.7	17.5	31.8	24.2	77.8;p<.001
ტყუილის თქმა, თუ ეს თქვენს მეგობარს სჭირდება	4.4	8.7	38.6	12.4	270.3;p<.001

8. ძირითადი შედეგების შეჯამება

8.1. ერთიანი ეროვნული გამოცდების შედეგები

2014 წელს საშუალო სკოლის პროგრამა გაიარა 37189 მოსწავლემ. საატესტატო გამოცდებზე ჩაიჭრა 14.1%. ამგვარად, ერთიან ეროვნულ გამოცდებზე გასვლის უფლება 31954 მოს-

წავლემ მოიპოვა. ეროვნული გამოცდების ჩასაბარებლად სულ დარეგისტრირდა 35100 აბიტურიენტი (50.8% გოგო და 49.2% ბიჭი).

წილობრივად ყველაზე მეტი აბიტურიენტი ჩაიტრა ფიზიკაში (42.4%), მათემატიკასა (22.3%) და ქიმიაში (17.6%), ყველაზე ნაკლები ქართულ ენასა და ლიტერატურაში (5.4%). ყველა საგანში, გარდა გერმანული და ფრანგული ენებისა, ჩატრილთა შორის ბიჭები ჭარბობენ გოგოებს.

თბილისელი ქართულენოვანი აბიტურიენტები უფრო წარმატებული არიან რეგიონის აბიტურიენტებთან შედარებით. როგორც თბილისში, ასევე რეგიონებში მცხოვრები სომხურ და აზერბაიჯანულენოვანი აბიტურიენტების აკადემიური მიღწევა მნიშვნელოვნად ჩამოუვარდება ქართულენოვან აბიტურიენტების წარმატებას. აზერბაიჯანელმა და სომეხმა ბიჭებმა ქართულენოვანი აბიტურიენტებისგან განსხვავებით გოგოებზე უკეთ ჩააბარეს გამოცდები. ცხრა საგამოცდო საგანიდან ხუთში ჩატრილ გოგონათა წილი ბიჭებისას აღემატება.

აბიტურიენტების მიერ გაკეთებული პირველი არჩევანისა და უნივერსიტეტების მიერ გამოცხადებულ ადგილების შეფარდებაზე დაყრდნობით საქართველოში აკრედიტირებული 62 უნივერსიტეტი ჩვენ ოთხ ჯგუფში გავაერთიანეთ. პირველ ჯგუფში შევიდა 2 უნივერსიტეტი, სადაც ერთ ადგილზე 2 აბიტურიენტზე მეტი მოდიოდა, მეორეში 6 უნივერსიტეტი, სადაც ადგილზე 1-დან 2 აბიტურიენტამდე მოდიოდა, მესამეში გაერთიანდა 9 უნივერსიტეტი, სადაც ადგილზე 0.5-დან 1 აბიტურიენტამდე მოდიოდა. დანარჩენ 45 უნივერსიტეტში ადგილზე 0.5-მდე განაცხადი იყო გაკეთებული. სულ უნივერსიტეტების მიერ გამოცხადებული იყო 46097 ადგილი, აბიტურიენტების რაოდენობა კი 35100, 76.1%-ს შეადგენდა. სულ ჩაირიცხა 26377 აბიტურიენტი. ამგვარად სტუდენტებმა დაიკავეს ადგილების 57.2%, რაც გამოცდაზე გასულთა 75.1%-ს შეადგენს. სტუდენტებს შორის ჭარბობენ გოგოები (51.7%). სქესის მიხედვით განსხვავება ყველაზე დიდი, 8.1%, ყველაზე პოპულარულ უნივერსიტეტებშია. საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით ერთიან

ეროვნულ გამოცდებზე გასული აბიტურიენტების რაოდენობიდან ყველაზე დიდი წილი ჩაირიცხა თბილისიდან (81.7%), შემდეგ კი იმერეთიდან და კახეთიდან (75.3% თითოეულიდან). ყველაზე ცუდი შედეგი სამცხე-ჯავახეთის აბიტურიენტებმა აჩვენეს. ამ რეგიონიდან გამოცდებზე გასული აბიტურიენტების მხოლოდ 66.5% ჩაირიცხა უმაღლეს სასწავლებელში.

უნივერსიტეტების პირველ, ყველაზე პოპულარულ ჯგუფში ჩარიცხვის მიხედვით ლიდერობს ქვემო ქართლი (26.9%), თბილისი (23.6%) და კახეთი (19.8%). მოსახლეობის რაოდენობისა და გამოცდების წარმატებით ჩაბარების ფაქტებიდან გამომდინარე სტუდენტებს შორის ყველაზე მეტი თბილისის (34.0%), შემდეგ კი იმერეთის (15.0%) და აჭარის (8.7%) მაცხოვრებელია.

სახელმწიფო გრანტი სწავლის საფასურის 50%, 70% ან 100% ოდენობით სტუდენტთა 25.5%-მა მიიღო. გრანტის მიმღებთა შორისაც გოგოები ჭარბობენ (52.8%).

საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით ყველაზე მეტი გრანტი თბილისელმა სტუდენტებმა (46.5%) მიიღეს, შემდეგ კი სტუდენტებმა იმერეთიდან (13.4%) და ქვემო ქართლიდან (6.8%). ყველაზე ნაკლები გრანტები (0.6%) რაჭა-ლეჩხუმის სტუდენტებმა მოიპოვეს.

აზერბაიჯანულენოვან და სომხურენოვან აბიტურიენტებისთვის კვლით იყო გათვალისწინებული ადგილები – აზერბაიჯანულენოვანებისათვის 1167 ხოლო სომხურენოვანებისათვის 1232 უმაღლეს სასწავლებელში ქართული ენის ერთწლიან მოსამზადებელ კურსზე ჩარიცხვის პირობას ზოგად უნარებში გამოცდის მშობლიურ ენაზე ჩაბარება წარმოადგენდა. ქართული ენის გამოცდის წარმატებით ჩაბარების შემდეგ სტუდენტები მათ მიერ შერჩეულ ფაკულტეტზე ირიცხებოდნენ. აზერბაიჯანულენოვან აბიტურიენტთა 39.1%-მა და სომხურენოვან აბიტურიენტთა 17.6% დაიკავა კვლით გათვალისწინებული ადგილები.

ამგვარად საატესტატო და ეროვნული გამოცდების შედეგების ანალიზმა ცხადყო საცხოვრებელი ადგილის – თბილისის გამოკვეთილი უპირატესობა რეგიონებთან შედარებით. ეს

გამოიხატა გამოცდების ზღურბლის გადალახვაში, უმაღლეს-ში ჩარიცხვასა და შესაბამისად, მიღებული გრანტების წილ-ში. გოგონებმა თითქმის ყველა მაჩვენებელში – საატესტო და ეროვნული გამოცდების ჩაბარება, უნივერსიტეტში ჩარიცხვა და გრანტების აღება – უპირატესობა მოიპოვეს ბიჭებთან შედარე-ბით. ეროვნული გამოცდების 14 საგნიდან მათი მაჩვენებელი იყო ბიჭების მაჩვენებელზე უკეთესი ყველა საგანში, მათ შორის ყველა საბუნებისმეტყველო საგანში. გამონაკლისს წარმოად-გენდა გერმანული და ფრანგული ენების გამოცდები, სადაც ბიჭზე მეტი გოგო ჩაიჭრა. განსაკუთრებით დიდი იყო ბიჭებსა და გოგონებს შორის სხვაობა ყველაზე პოპულარულ ორ უნი-ვერსიტეტში – თბილისის ივ. ჯავახიშვილის სახელობის და თბილისის სამედიცინო უნივერსიტეტებში ჩარიცხულთა შორის.

8.2. ემპირიული კვლევისა და დისკუსიების შედეგები

მთლიანად საქართველოს, მარნეულისა და ახალქალაქის მოსწავლეთა და სტუდენტების გამოკითხვის ძირითად მიზანს უმაღლესი განათლებაზე ხელმისაწვდომობის ხელისშემშლელ-ლი ფაქტორების იდენტიფიკაცია წარმოადგენდა.

უმაღლესი განათლების ხელმისაწვდომობის ხელისშემშლელი ფაქტორები

ჩვენ უმაღლესი განათლების მიღების ხელისშემშლელ ფაქტორთა ორი ჯგუფი გამოვყავით:

1. განათლების მიღების მოტივაციის ნაკლებობა, რასაც გა-ნაპირობებს კულტურული და ეკონომიკური გარემო და ასევე მშობლების განათლების დონე;

2. რესურსების ხელმისაწვდომობა, რაც მოიცავს, როგორც ეკონომიკური ასევე არაეკონომიკური რესურსების ხელმისაწ-ვდომობას. ეკონომიკური რესურსების ძირითად შემადგენელს უმაღლეს განათლებასთან მიმართებაში წარმოადგენს: უნი-ვერსიტეტში სწავლის საფასური, საუნივერსიტეტო ქალაქში ცხოვრებისათვის საჭირო ფინანსური რესურსები, კერძოდ მომზადებისათვის საჭირო თანხა. არაეკონომიკურ რესურსებს

მიეკუთვნება სასკოლო განათლების ხარისხი, კერძო მასწავლებლების პროფესიონალიზმი და სახელმწიფო ენის ცოდნა.

ამდენად, უმაღლესში სწავლას განაპირობებს განათლების მნიშვნელობის აღქმა და შესაბამისად მისი მიღების სურვილი, მშობლების განათლების დონე, სასკოლო განათლების ხარისხი, ოჯახის მატერიალური კეთილდღეობა და თბილისში ცხოვრება, სადაც ყველაზე მეტი უნივერსიტეტი და პროფესიული რესურსია კონცენტრირებული. ეროვნული უმცირესობებისათვის ამ ჩამონათვალს ქართული ენის ცოდნა ემატება.

უმაღლეს განათლებაზე ხელმისაწვდომობის შემაფერხებელი ფაქტორების დასადგენად ძირითადად სტუდენტების გამოკითხვა იქნა გამოყენებული. ეს გარკვეულ შეზღუდვებთან არის დაკავშირებული, კვლევის მიღმაა დარჩენილი ის კონტინგენტი, რომელმაც არ მოინდომა ან ვერ ჩაირიცხა უმაღლეს სასწავლებელში. ეკონომიკური ფაქტორების გათვალისწინებისას კი პრობლემას, როგორც ზემოთ იყო აღნიშნული, რესპონდენტების მიერ საკუთარი ეკონომიკური მდგომარეობის შეფასების სიზუსტე და/ან სურვილი წარმოადგენს. ამ შეზღუდვების მიუხედავად ვფიქრობთ, მიღებული შედეგები მაინც სწორად ასახავს არსებულ ტენდენციებს.

განათლების მიღების მოტივაცია

განათლების მნიშვნელობის აღქმა

უმაღლესი განათლების მიღების უპირველეს საწინდარს განათლების მიღების სურვილი წარმოადგენს. ეს სურვილი კი დიდწილად მისი მნიშვნელობის აღქმით არის გაპირობებული. სტუდენტების 95.2%-ს განათლება მნიშვნელოვნად მიაჩნია. განათლება ახალქალაქში მცხოვრები მოსწავლეებისათვის უფრო მნიშვნელოვანია (93.5%), ვიდრე თბილისში (92.7%), რეგიონში მცხოვრები (92.7%) ან მარნეულები (84.1%) მოსწავლეებისათვის.

გამოკითხულ მოსწავლეთა 9.4% მთლიანად საქართველოში, 33.0%-ს მარნეულში და 30.1% ახალქალაქში არ სურს სწავლის გაგრძელება. ამის მიზეზად მთლიანად საქართველოში უფრო

ხშირად ასახელებენ ეროვნული გამოცდების ჩასაბარებლად საჭირო ცოდნის ნაკლებობას (23.9%), მარნეულში სწავლისადმი ნაკლებ ინტერესს (35.7%), ახალქალაქში კი მიზეზებს არ აკონკრეტებენ (39.3%). დასახელებული მიზეზების მსხვილ კატეგორიებში გაერთიანების შედეგად მთლიანად საქართველოსა და მარნეულელი მოსწავლეებისათვის უმადლესი განათლების მიღების ყველაზე მნიშვნელოვან დაბრკოლებას ეკონომიური ფაქტორები წარმოადგენენ (35.8% მთლიანად საქართველოში და 42.9% მარნეულში), ხოლო ახალქალაქში დასახელებული იყო სხვა მიზეზები, რომელთა დიდი ნაწილი რესპონდენტებმა არ დააკონკრეტეს. სწავლის მოტივაციის ნაკლებობა სიდიდით მეორე კატეგორიას წარმოადგენდა სამივე ჯგუფის რესპონდენტებთან (30.5% მთლიანად საქართველოში, 41.4% მარნეულში და 37.5% ახალქალაქში). ზომით მესამე ხელისშემშლელ ფაქტორად არასაკმარისი ცოდნა იქნა დასახელებული. მასზე მიუთითა გამოკითხულ მთლიანად საქართველოს მოსწავლეთა 30.4%, მარნეულელების 34.3% და ახალქალაქელების 19.6%-მა. შესაბამისად საშუალო სკოლის დამთავრების შემდეგ სწავლის გაგრძელების სწრაფვა ბევრად უფრო მაღალია მთლიანად საქართველოს მოსწავლეებთან (90.6%), ვიდრე ეროვნული უმცირესობებით დასახლებული რეგიონების მოსწავლეებთან (67.0% მარნეულში და 69.9% ახალქალაქში). საერთო ჯამში, უფრო მეტ მოსწავლეს სურს მთლიანად საქართველოში უმადლეს სასწავლებელში სწავლის გაგრძელება (86.7%), ვიდრე ეს მარნეულსა (57.1%) და ახალქალაქში (57.0%) სურთ, ხოლო უფრო მეტ მარნეულსა (9.9%) და ახალქალაქში (12.9%) მაცხოვრებელ მოსწავლეს სურს პროფესიული განათლების მიმართულებით სწავლის გაგრძელება ვიდრე ეს მთლიანად საქართველოში (3.9%) სურთ.

უმადლეს სასწავლებელში პროფესიის შერჩევის ძირითად კრიტერიუმებს სპეციალობისადმი ინტერესი, კარგი ანაზღაურება და სამსახურის შოვნის შესაძლებლობა წარმოადგენს. უნივერსიტეტის შერჩევის მიზეზებად კი აბიტურიენტები ძირითადად ასახელებენ: პროფესიის კარგად სწავლებას მოცე-

მულ უნივერსიტეტში, ჩარიცხვის შანსს, სწავლების საფასურს, უნივერსიტეტის პრესტიჟს, და საუნივერსიტეტო ქალაქში ნათესავეების ყოლას.

მშობლების განათლების სტატუსი

გამოკითხული სტუდენტების უმრავლესობის (90.4%) ორივე ან ერთ-ერთ მშობელს აქვს უმაღლესი განათლება მიღებული. ყველაზე პოპულარულ უნივერსიტეტებში ყველაზე დიდია (82.8%) მათი წილი, რომელთა ორივე მშობელსაც აქვს მიღებული უმაღლესი განათლება. უნდა აღინიშნოს, რომ უმაღლესი განათლების მქონე მშობლების სიდიდით მეორე ჯგუფს (71.3%), ყველაზე ნაკლებ პოპულარულ უნივერსიტეტების სტუდენტებთან ვხვდებით.

რესურსები

სკოლაში მიღებული ცოდნის ხარისხი

სკოლაში მიღებული ცოდნის დაბალი ხარისხი მნიშვნელოვანწილად განაპირობებს უმაღლესი განათლების მისაღებად ეკონომიკური ფაქტორების მნიშვნელობას. სკოლაში მიღებული ცოდნა საკმარისად არ მიაჩნიათ არც საატესტატო გამოცდების (ასე ფიქრობს სტუდენტების 38.8%, ქართულენოვან მოსწავლეთა 41.0%, მარნეულელი მოსწავლეების 27.7% და ახალქალაქელების 9.1%), და მით უფრო ერთიანი ეროვნული გამოცდების ჩასაბარებლად (ასე ფიქრობს სტუდენტების 65.9%, ქართულენოვან მოსწავლეთა 71.9%, მარნეულელი მოსწავლეების 41.5% და ახალქალაქელების 55.4%). ცოდნის სიმცირე კი განაპირობებს კერძოდ მომზადების საჭიროებას.

დისკუსიებში, რომლებიც ქუთაისში, ბათუმში, მარნეულსა და ახალქალაქში აბიტურიენტების მშობლებთან, სკოლის მასწავლებლებთან და განათლების რესურს ცენტრის ხელმძღვანელებთან გაიმართა გამოიკვეთა ის მიზეზები, რომლებიც განაპირობებენ სასკოლო განათლების დაბალ ხარისხს და აქედან გამომდინარე, რეპეტიტორების ყოლის აუცილებლობას. ასეთად დასახელებული იყო მთლიანად განათლების სისტემის ძირეული ხარვეზები, რომლებიც დაკავშირებული იყო, როგორც სას-

წავლო პროცესთან, ასევე მასწავლებლებთან, მოსწავლეებთან და მათ მშობლებთან. დისკუსიანტებმა მიუთითეს სასწავლო პროცესების ხარვეზებზე – სკოლების ცუდი ტექნიკური ბაზა, კლასში მოსწავლეთა დიდი რაოდენობა, სასწავლო პროცესის არასწორი დაგეგმვა, პროგრამების და სახელმძღვანელოების დაბალი ხარისხი, სასკოლო განათლების ეროვნულ გამოცდების მოთხოვნებთან შეუსაბამობა. მასწავლებლებთან დაკავშირებული ფაქტორებიდან ხაზი გაესვა მასწავლებლების მოტივაციის ნაკლებობას, გამოწვეულს მცირე ხელფასით და ამით გამოწვეულ კვალიფიციური კადრების სიმცირეს; მოსწავლეთა მოტივაციას და კერძოდ მომზადების უკვე ჩამოყალიბებულ ჩვევას; მე-12 კლასში მოსწავლეთა დასწრებას; მშობელთა სკოლისადმი დამოკიდებულებას. ეროვნული უმცირესობებით დასახლებულ რეგიონებში ამ ჩამონათვალს დაემატა ქართული ენის არასათანადოდ სწავლება.

ოჯახის ეკონომიკური სტატუსი

გამოკითხულთა ყველაზე დიდი ნაწილი (სტუდენტების 74.1%, მთლიანად საქართველოს მოსწავლეთა 78.4%, მარნეულები მოსწავლეების 75.7% და ახალქალაქელების 79.6%) საკუთარ ოჯახს შეძლებულად მიიჩნევს. დევნილების ეკონომიკური მდგომარეობა უფრო მძიმეა, ვიდრე არადევნილების. საკუთარ ოჯახს შეძლებულად მიიჩნევს დევნილ მოსწავლეთა 56.7% წინააღმდეგ არადევნილ მოსწავლეთა 80.9%-ისა.

ეროვნული გამოცდებისათვის მომზადება მასობრივ ხასიათს ატარებს. ოჯახის ეკონომიკური მდგომარეობის მიუხედავად, გამოკითხულთა უმრავლესობა კერძო მასწავლებლებთან ემზადებოდა. ასეთი იყო სტუდენტების 78.5%, მთლიანად საქართველოს მოსწავლეთა 85.7%, მარნეულებების 64.0% და ახალქალაქელების 47.3%. არადევნილ მოსწავლეებთან შედარებით (87.9%) დევნილი მოსწავლეების უფრო მცირე ნაწილი (79.2%) ემზადებოდა საგამოცდო საგნებში.

სტუდენტების და მთლიანად საქართველოს მოსწავლეების ყველაზე დიდი ნაწილი (შესაბამისად 38.6% და 39.9%) ოთხ, ხოლო მარნეულებების და ახალქალაქელების (შესაბამისად

26.2% და 22.6%) ერთ საგანში ემზადებოდა. აღსანიშნავია, რომ ეკონომიურ მდგომარებასთან ერთად იზრდება იმ სტუდენტთა წილი, ვინც 4 ან 5 საგანში ემზადებოდა (ღარიბი ოჯახების 31.3%, საშუალო შეძლების 35.3% და შეძლებულების 46.3%). შეძლებული სტუდენტების წილი ყველაზე დიდი იყო ყველაზე მეტად (81.6%), მაგრამ ასევე ყველაზე ნაკლებ (81.9%) პოპულარულ უნივერსიტეტებში.

უმაღლესი განათლების მიღება მნიშვნელოვან ფინანსურ დანახარჯებთან არის დაკავშირებული. კერძოდ ოთხ საგანში მომზადება საშუალოდ 2880 ლარი ჯდება. ქვეყანაში არსებული ეკონომიური მდგომარეობის გათვალისწინებით ეს დიდ თანხას წარმოადგენს, მაგრამ მაინც ბევრად ნაკლებია ვიდრე სახელმწიფო უნივერსიტეტში გადასახდელი სწავლის საფასური, რაც ბაკალავრიატის 4 წელიწადში 9000 ლარს შეადგენს. ერთიან ეროვნულ გამოცდებში წარმატების შემთხვევაში და შესაბამისად გრანტის აღებით, სტუდენტს ეძლევა ამ თანხის ნაწილობრივ ან მთლიანად დაფარვის შესაძლებლობა. სწავლის საფასურის ჩათვლით სტუდენტს ერთი თვე ცხოვრება იქ, სადაც მას ბინის ქირაობაც უწევს თვეში საშუალოდ 1107 ლარი უჯდება. ეს კი 4 წელზე გამრავლებული და მას დამატებული ეროვნული გამოცდებისათვის მომზადების თანხა 56016 ლარს შეადგენს.

საცხოვრებელი ადგილი

კვლევაში ცხადყო, რომ საცხოვრებელი ადგილი მნიშვნელოვნად განსაზღვრავს სასკოლო განათლების ხარისხს, რეპეტიტორების პროფესიულ დონეს და სტუდენტური ცხოვრების დანახარჯებს. თბილისელ სტუდენტთა წილი ბევრად მაღალია (34.0%), ვიდრე რომელიმე ცალკეული რეგიონიდან ჩაირიცხულ სტუდენტების წილი. მნიშვნელოვანია განსხვავება უნივერსიტეტების პოპულარობის მიხედვით. ჩვენს მიერ გამოკითხულ ყველაზე პოპულარულ უნივერსიტეტებში თბილისელები პირველკურსელთა 60.2%, ხოლო ყველაზე ნაკლებ პოპულარულებში მხოლოდ 18.2%-ს შეადგენდნენ.

ქართული ენის ცოდნა

ქართული ენის ცოდნა მნიშვნელოვან ბარიერს წარმოადგენს ეროვნული უმცირესობებისათვის. ქართული ენა მიუთითა, რომ იცოდა მარნეულელი მოსწავლეების 62.5% და ახალქალაქელების 51.7%-მა. სწავლის გაგრძელების ხელისშემშლელ პირობად ქართული ენის არ ცოდნა დაასახელა მარნეულელების 20.0%-მა და ახალქალაქელების 14.3%-მა.

დისკუსიის დროს აღინიშნა, რომ ქართულ ენაში მომზადების ერთწლიანი პროგრამის შემოდგამ მნიშვნელოვნად გაზარდა აზერბაიჯანულ და სომხურენოვანი მოსწავლეებისათვის საქართველოს უნივერსიტეტებში სწავლის შესაძლებლობა. მიუხედავად ამისა, აუცილებლად იქნა დანახული ქართული ენის სწავლების გაძლიერება სკოლებში და ასევე ენის სწავლის შესაძლებლობების გაზრდა სკოლის გარეთ.

8.3. ეროვნული უმცირესობების ინტეგრაციის პირობები: მსგავსება ღირებულებებში

უმცირესობების ინტეგრაცია საქართველოს სახელმწიფო პოლიტიკის ერთ-ერთ გაცხადებულ მიზანს წარმოადგენს. ინტეგრაციას საფუძვლად უდევს უმრავლესობისა და უმცირესობების ძირითად ღირებულებების მსგავსება. კვლევაში შედარებულ იქნა ქართულ, აზერბაიჯანულ და სომხურენოვან მოსწავლეების ძირითადი ღირებულებითი ორიენტაციები. ანალიზმა გამოავლინა განსხვავება მთელ რიგ ღირებულებებში. შედარებისას დასახლების ტიპის ზეგავლენის შემცირების მიზნით მთლიანად საქართველოს მოსწავლეები დაყვავით თბილისის და რეგიონების მაცხოვრებლებად.

პიროვნების აქტივობას მნიშვნელოვანწილად განსაზღვრავს რწმენა საკუთარი ქმედებების ეფექტურობაში. კითხვარში ამ ტენდენციის საზომად გამოყენებული იყო სამი კითხვა, რომელთა შეჯამებითაც ჩვენ შევადგინეთ ქმედითეფექტურობის კომპოზიტი – მანვენებელი. იგი ყველაზე მაღალი (49.7%) იყო რეგიონების, შემდეგ თბილისის (44.8%), მარნეულის (37.6%) და ყველაზე მცირე ახალქალაქის (36.9%) მოსწავლეებთან.

ქმედითეფექტურობის აღქმასთან არის დაკავშირებული საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მონაწილეობის აუცილებლობის განცდა. ეს განცდა ყველაზე მეტად თბილისელ (59.5%), შემდეგ რეგიონებში მცხოვრებ (50.6%), მარნეულელ (38.0%) და ყველაზე ნაკლებად ახალქალაქელ მოსწავლეებს აქვთ (25.8%).

5 მტკიცებებისაგან, რომლებიც ოჯახის ტრადიციულ გაგებასთან იყო დაკავშირებული ჩვენ შევქმენით ტრადიციულ ღირებულებების კომპოზიტი ცვლადი. მისი მანვენებელი ყველაზე დაბალი იყო თბილისში (6.0%), შემდეგ რეგიონებში (12.3%), მარნეულში (22.0%) და ყველაზე მაღალი ახალქალაქში (30.8%).

ჩვენს მიერ გენდერული თანასწორობის საზომად გამოყენებული 5 ცვლადისგან შექმნილი კომპოზიტი მანვენებელი ყველაზე მაღალი თბილისში (41.9%), შემდეგ რეგიონებში (32.5%), ახალქალაქში (13.1%) ხოლო ყველაზე დაბალი მარნეულში (2.7%) იყო.

მატერიალიზმი და პოსტ-მატერიალიზმი ქვეყანის დემოკრატიული განვითარების გავრცელებულ ინდიკატორს წარმოადგენს. მისი გასაზომი ინსტრუმენტი 4 პასუხით ორჯერ ეძლევა რესპონდენტს. პასუხებიდან ორი მატერიალურ, ორი კი პოსტ-მატერიალურ ღირებულებას ასახავს. რესპონდენტს მოეთხოვება შეარჩიოს მისთვის პრიორიტეტით პირველი და მეორე პასუხი. გაკეთებული არჩევანის მიხედვით დგინდება შერეული (ერთი მატერიალური და ერთი პოსტ-მატერიალური მტკიცება), მატერიალური ან პოსტ-მატერიალური ორიენტაცია. როგორც იყო მოსალოდნელი შერეული ორიენტაცია ყველა ჯგუფებში პრევალირებდა. იგი ყველაზე მაღალი იყო მარნეულში (72.1%), შემდეგ – თბილისში (68.3%), საქართველოს დანარჩენ რეგიონებში (64.1%) და ყველაზე დაბალია ახალქალაქში (55.6%). მატერიალური ორიენტაცია ყველაზე მეტად გავრცელებული იყო ახალქალაქში (27.1%), შემდეგ რეგიონებში (26.3%), თბილისში (19.5%) და ყველაზე ნაკლებად მარნეულში (18.8%). ყველაზე დაბალი პოსტ-მატერიალური ღირებულება იყო. იგი ყველაზე მეტად ახალქალაქელ მოსწავლეებს (17.3%) ქონდათ, შემდეგ თბილისელებს (12.2%), რეგიონის მაცხოვრებლებს (9.6%) და ბოლოს მარნეულელებს (9.1%).

პიროვნული თვისებების შეფასება ასევე იძლევა ინფორმაციას ღირებულებებზე. სამ ყველაზე სასურველ თვისებად თბილისელი მოსწავლეებისათვის წარმოადგენს ის, რომ ადამიანი იყოს მეგობრის ერთგული, ქონდეს ახალი იდეები და ეხმარებოდეს სხვებს; რეგიონის მაცხოვრებლებისათვის მნიშვნელოვანია, რომ ადამიანი იყოს მეგობრის ერთგული, მორწმუნე და ეხმარებოდეს სხვებს; მარნეულებებისთვის: ადამიანი სარგებლობდეს პატივისცემით, იყოს მეგობრების ერთგული და ეხმარებოდეს სხვებს; ახალქალაქელებისათვის: ადამიანი იყოს მეგობრების ერთგული, სარგებლობდეს პატივისცემით და ეხმარებოდეს სხვებს.

9. დასკვნები და რეკომენდაციები

საქართველოს მოსახლეობისათვის განათლება მნიშვნელოვან ღირებულებას წარმოადგენს. მოსწავლეების სწრაფვა უმაღლესი განათლების მიღებისაკენ სწორედ ამით განისაზღვრება. ამ სწრაფვას მშობლების განათლების მაღალი დონეც ამყარებს.

სკოლაში სწავლის დაბალი ხარისხი ვერ უზრუნველყოფს ერთიანი ეროვნული გამოცდების წარმატებით ჩაბარებას, შესაბამისად მშობლები იძულებულნი არიან შვილები კერძოდ მოამზადონ. კავკასიის ბარომეტრის 2013 წლის მიხედვით საქართველოს განათლების სისტემას მეტწილად ან მთლიანად ენდობოდა მხოლოდ მოსახლეობის ნახევარზე ოდნავ მეტი (55.0%) (CRRC, 2013). აბიტურიენტის კერძოდ მომზადება ოჯახს ძალზე ძვირი უჯდება, თუმცა უმრავლესობა, ეკონომიკური მდგომარეობის მიუხედავად, ამას მაინც ახერხებს. მომზადების შედეგების სიმძიმე სხვადასხვაა ოჯახის ეკონომიური მდგომარეობისა და საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით. რესურსები უფრო მეტია თბილისში, ვიდრე რეგიონებში. მასწავლებლების პროფესიული კადრები, დასაქმების შესაძლებლობები და შესაბამისად ფინანსური რესურსები უფრო მეტად თბილისშია კონცენტრირებული. ამდენად თბილისელი მოსწავლეების შეს-

აძლებლობა ჩაირიცხონ პოპულარულ უნივერსიტეტებში, რომელთა უდიდესი უმრავლესობაც თბილისშია განთავსებული ბევრად აღემატება რეგიონში მცხოვრებ და უფრო დაბალი სოციო-ეკონომიური სტატუსის მქონე ოჯახების შვილების შესაძლებლობებს.

დევნილ მოსწავლეებს ნაკლებად მიუწვდებათ ხელი უმაღლეს განათლებაზე, ვიდრე არადევნილ მოსწავლეებს, რაც მათ შორის სიღარიბის უფრო მაღალ მაჩვენებელსა და შესაბამისად, მომზადებისათვის საჭირო რესურსების სიმცირეს უკავშირდება.

უმაღლესი განათლების ხელმისაწვდომობის მხრივ მთლიანად საქართველოსგან განსხვავებული და ბევრად უარესი მდგომარეობაა ეროვნული უმცირესობების შემთხვევაში. მიუხედავად იმისა, რომ მათ აქვთ გამოყოფილი კვოტები უმაღლეს სასწავლებელში ჩასარიცხად, ასევე აქვთ შესაძლებლობა ზოგად უნარებში გამოცდის მშობლიურ ენაზე ჩაბარების და ქართულ ენაში ერთწლიანი კურსების უნივერსიტეტში გაფლის, მათი უმრავლესობა მაინც საქართველოს უმაღლესი განათლების მიღმა რჩება. ამის ძირითადი მიზეზებია უმაღლესი განათლების მიღების შედარებით დაბალი მოტივაცია, ქართული ენის ცოდნის დაბალი დონე, სომხეთისა და აზერბაიჯანის უმაღლეს სასწავლებლებში სწავლის გაგრძელების გადაწყვეტილება.

ამდენად, სკოლადამთავრებულ მოსწავლეთა დიდი ნაწილი ახერხებს უმაღლესში, თუმცა ღარიბები ნაკლებ სასურველ სასწავლებელში სწავლის გაგრძელებას. კითხვა შემდეგში მდგომარეობს: რის ხარჯზე აკეთებს ამას ოჯახი ქვეყანაში, სადაც ღარიბები 18.2% შეადგენენ, სადაც სახელმწიფო მოსახლეობის 11.0% აძლევს შემწეობას? სად არის გამოსავალი? დისკუსიის მონაწილეთა ნაწილმა მიუთითა, რომ კერძოდ მომზადების აუცილებლობა სასკოლო პროგრამის და ეროვნული გამოცდების მოთხოვნებთან შეუსაბამობით არის გამოწვეული. თუ ეს ასეა, ამაზე დისკუსია და მოთხოვნების ჰარმონიზაცია რასაკვირველია აუცილებელია. სკოლაში არ ისწავლება ზო-

გადი უნარები, რაც ზოგადი უნარების გამოცდების საფუძვლებიდან გამომდინარე სწორია – მან უნარები უნდა გაზომოს და არა ცოდნა. მიუხედავად ამისა, ამ საგანში კერძოდ მომზადების გავრცელებული პრაქტიკა მიუთითებს ამ საგნის ჩასაბარებლად ჩვევის გამომუშავების საჭიროებაზე, რაც გავარჯიშებადია და შეიძლება რაღაც სახით, ცალკე საგნად ან მაგალითად, როგორც ენის და მათემატიკის პროგრამების ნაწილი სკოლაში ისწავლებოდეს.

როგორც კვლევა აჩვენებს, უმაღლეს სასწავლებლებში ცოდნით აღჭურვილი აბიტურიენტების შესვლა ოჯახისა და რეპეტიტორების ხარჯზე ხდება, რაც ბაღებს უთანასწორობას ეკონომიკური და ასევე საცხოვრებელი ადგილის თვალსაზრისით.

რეალურ გამოსავალს, უმაღლესი განათლების ხელმისაწვდომობის გაზრდისათვის ოჯახის ეკონომიკური რყევის თავიდან აცილების გათვალისწინებით და საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით თანასწორი შესაძლებლობების შექმნით, მხოლოდ და მხოლოდ განათლების, განსაკუთრებით კი სასკოლო განათლების სისტემის ძირეული რეფორმირება წარმოადგენს. სკოლის განათლების ხარვეზები არც ახალი და არც უცნობი.

2006 წლიდან მოყოლებული საქართველომ მონაწილეობა მიიღო წიგნიერების რამდენიმე კვლევაში და ძალზე ცუდი შედეგები აჩვენა. ეს კვლევებია:

- PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study), რომლის მიზანსაც წარმოადგენს კითხვის უნარის დადგენა 9-10 წლის ასაკის მეოთხე კლასის მოსწავლეებთან. 2006 წელს 45 ქვეყანას შორის საქართველომ 37-ე ადგილი დაიკავა. 2011 წელს კი 34-ე ადგილი 49 ქვეყანას შორის;
- TIMSS (Trends International in Mathematics and Science Study) იკვლევს მეოთხე და მერვე კლასელ მოსწავლეების ცოდნას მათემატიკასა და საბუნებისმეტყველო საგნებში. 2007 წელს 56 ქვეყანას შორის საქართველომ მეოთხე კლასელებთან 28 -ე, ხოლო მერვე კლასელებთან 38-ე ადგილი დაიკავა.

- 2011 წელს მათემატიკაში მეოთხე კლასელებთან საქართველო 53 ქვეყანას შორის მე-40, მერვე კლასელებთან კი 45 ქვეყანას შორის 27-ე ადგილზე იყო.

საბუნებისმეტყველო საგნებში 2011 წელს მეოთხე კლასელებთან 37-ე ადგილზე 53 ქვეყანას შორის, მერვე კლასელებთან 35-ე ადგილზე იყო 45 ქვეყანას შორის. www.Timssandpirls.bc.edu

- PISA (International Program in Students' Achievements) იკვლევს წიგნიერებას, მათემატიკისა და საბუნებისმეტყველო საგნების ცოდნას და ასევე მათ გამოყენებას. 2009 წლის კვლევაში მონაწილეობა მიიღო 74 ქვეყანამ. წიგნიერებაში საქართველო იყო 67-ე, მათემატიკაში 64-ე და საბუნებისმეტყველო საგნებში 69-ე ადგილზე. აღსანიშნავია, რომ წიგნიერებასა და საბუნებისმეტყველო საგნებში გოგონების ცოდნა ადამატებოდა ბიჭებისას (გამოცდების ეროვნული ცენტრი).

ზეგავლენაზე, რომელიც ტესტზე ქვეყნების მაჩვენებელს აქვს, ქვეყნის განვითარების პერსპექტივაზე, მიუთითებს OECD-ის (2010) შეფასება. მის მიხედვით PISA-ს ქულების 50 ერთეულით ზრდა 50 წლიან პერსპექტივაში განაპირობებს ქვეყნის ეკონომიკური მაჩვენებლის 0.9%-ით ზრდას.

კვლევამ აჩვენა, რომ აზერბაიჯანულ და სომხურენოვან სკოლებში სასკოლო განათლება კიდევ უფრო დაბალ დონეზეა, ვიდრე მთლიანად საქართველოში. საკმარის დონეზე არ ისწავლება სახელმწიფო ენა, რაც ქმნის როგორც უმაღლესი განათლების საქართველოში მიღების, ასევე ახალგაზრდების საზოგადოებაში ინტეგრაციის პრობლემებს.

ამგვარად, კვლევამ ცხადყო ქვეყანაში არსებული უთანასწორობა უმაღლესი განათლების ხელმისაწვდომობაზე. მის ძირითად მიზეზებს კი სასკოლო სისტემის ხარვეზები და ქვეყანაში არსებული ეკონომიკური მდგომარეობა წარმოადგენს. შესაბამისად, მდგომარეობის გამოსწორების გზებს ზოგადად ქვეყანაში არსებული ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესება, განათლების ზეგავლენის გაზრდა, სამუშაოს

შოვნის შესაძლებლობები და სასკოლო განათლების რეფორმა წარმოადგენს. განათლება უნდა იქცეს ქვეყნისთვის პრიორიტეტულ მიმართულებად. განათლების სფეროში შედეგების მიღებისთვის დიდი დროის საჭიროებიდან გამომდინარე ამ საკითხთან დაკავშირებით დიალოგი და საქმიანობა დაუყოვნებლივ უნდა დაიწყოს. სკოლამ უნდა განაპირობოს მოსწავლეთა ცოდნის მაღალი დონე სასწავლო პროცესის უკეთ მართვის, პროგრამების გაუმჯობესების, კარგი სახელმძღვანელოების და მაღალი მომთხოვნელობის საშუალებით. ამის ერთ-ერთ აუცილებელ პირობას მასწავლებელთა მოტივაციისა და კვალიფიკაციის ამაღლება წარმოადგენს, ისევე როგორც მთლიანად საზოგადოების, კერძოდ კი მშობელთა აქტიური ჩართვა სკოლის ცხოვრებაში.

ეროვნული უმცირესობებთან მიმართებაში ამას უნდა დაემატოს სკოლაში ქართული ენის ადექვატურად სწავლება. უმცირესობების ინტეგრაციის ხელშეწყობის მიზნით აუცილებელია მათი ღირებულებების უმრავლესობის ღირებულებებთან დაახლოება. ამისათვის კი მნიშვნელოვანია ისეთი ღონისძიებების გატარება, როგორიცაა სახელმწიფო ენის სწავლება, საქართველოს მედია საშუალებების ხელმისაწვდომობის გაზრდა და ხარისხიანი განათლების უზრუნველყოფა.

ეკონომიკური მდგომარეობა მხოლოდ აბიტურიენტთა ჩარიცხვის ხელისშემშლელ პირობას არ წარმოადგენს. არსებული მონაცემებით 11000 სტუდენტს დღესდღეობით შეწყვეტილი აქვს სტუდენტის სტატუსი სწავლის საფასურის გადაუხდელობის გამო (საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების მინისტრის განცხადება, რადიო თავისუფლება, 2014). საჭიროა სახელმწიფო უნივერსიტეტებში იმ სპეციალობების ნუსხის გაზრდა, სადაც სწავლა უფასოა. სხვა ქალაქში, ოჯახისგან მოშორებით ცხოვრება მნიშვნელოვნად ზრდის სტუდენტთა ხარჯებს. აუცილებელია რეგიონებში განთავსებული უნივერსიტეტების გაძლიერება. ასევე სტუდენტთა საერთო საცხოვრებლებით და იაფი სასადილოებით უზრუნველყოფა.

არსებული კანონმდებლობით პირს, რომელიც საბაზო განათლების შემდეგ პროფესიულ განათლებას იღებს, უმაღლესი

განათლების მიმართულებით სწავლის გაგრძელება არ შეუძლია, თუ არ აიღებს ზოგადი განათლების დამადასტურებელ ატესტატს. პროფესიული განათლების შესახებ ახალი კანონ-პროექტი, რომელიც მომზადების სტადიაშია, ითვალისწინებს ამ შეზღუდვის მოხსნას. ამდენად, მნიშვნელოვანია დაჩქარდეს პროფესიული განათლების შესახებ ახალი კანონის მიღება. ასევე აუცილებელია პროფესიული სასწავლებლების გეოგრაფიული ხელმისაწვდომობის გაზრდა, სასწავლებლების რეგიონებში გახსნის/დაარსების ხელშეწყობა რეგიონის შრომის ბაზრის სპეციფიკისა და მოთხოვნების გათვალისწინებით.

ბიბლიოგრაფია

გამოცდების ეროვნული ცენტრი. მოსწავლეთა შეფასების საერთაშორისო პროგრამა PISA. 2009 წლის კვლევის ეროვნული ანგარიში. www.naec.ge

მსოფლიო ბანკი (2014). საქართველო: შესაძლებლობები კეთილდღეობის მისაღწევად.

რადიო თავისუფლება (2014) 14 ოქტომბერი.

საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური (2015). www.Geostat.ge

ტაბატაძე, შ. და გორგაძე, ნ. (2013). კვორტრების სისტემის კვლევა საქართველოს უმაღლეს სასწავლებლებში. თბილისი.

CRRC(2013). Caucasus Barometer 2013. www.caucasusbarometer.org

Inglehart, R., & Welzel, Ch. (2009).How Development Leads to Democracy. *Foreign Affairs*, March-april issue.

Johnstone D.B. (2009). Worldwide trends in financing higher education. In Jane Knight (Ed.). *Financing Access and Equity in Higher education*. Sense Publishers. Rotterdam/Taipei. P.1-18

Kutaladze,I. (2012). The role of international Surveys in the Reform of Education System.www.css.ge

O'Hara, S & Johnstone, D.B. (2009). Foreward.In Jane Knight (Ed.). *Financing Access and Equity in Higher education*. Sense Publishers. Rotterdam/Taipei p.vii-viii

WVS (2008). www.worldvaluesurvey

www.Timssandpirls.bc.edu

SUMMARY OF THE MAIN RESULTS

This project was carried out thanks to the support of the Georgian Foundation for Open Society and carried out by the Institute for Policy Studies.

1. INTRODUCTION

A high level of education is associated with economic well-being and democratic rule in any country. Education is one of the main determinants of the socio-economic status of an individual and the equality in the access to education is an indicator of equality existing in the country as a whole. University education is pricy and its costs are continuously increasing all over the world. Education usually is more accessible to the children of well-to-do, educated parents, of people belonging to dominant ethnicities and language groups, and of those who live in less geographically-isolated places (O’Hara & Johnstone, 2009).

The operation of Universities is determined by the political, economic and historical factors specific to any one country, as well as its relation to the globalized international context.

2. REVIEW OF GEORGIAN EDUCATION SYSTEM

The education system of Georgia consists of pre-school, school, University and vocational levels of education. The “school” system is comprised of the following levels: “primary” (1-6 grades), “basic” (7-9 grades) and “Secondary” (10-12 grades). In the country there operates 2085 public and 246 private schools. The “basic” educational level is compulsory. After graduating this level, the pupils can continue their studies at high school or at a vocational school. Vocational education is provided by 35 public and 20 private schools, as well as at 15 public and 4 private Universities (Geostat, 2015).

To obtain a certificate for high school graduation, the pupil has to pass the CAT exams. This allows the pupil to continue studies at one of Georgia’s 62 Universities. Toward this end, the pupil has to pass the United National Exams and to select both the program and university one wants to be

enlisted in (It is possible to make up to 20 choices). National Exams are held in a unified form simultaneously at 11 geographic locations. The Unified National Exams were introduced in 2005 and were aimed at curbing corruption and, hence, increasing fair access to University education. In 2005, pupils had to pass exams in Georgian language and literature, General Skills and a foreign language. The requirements, however, have since been changed. In 2014, next to above listed subjects, pupils had to take one more exam from one of the following subjects: Mathematics, Physics, Biology, Georgian literature, Geography, History or Arts. For creative programs, pupils have to pass a special exam, but this exam is already organized by the University.

According to a 2002 census, ethnic minorities comprised 15.8% of the population; among them Azeris comprised 6.5%, Armenians 5.7%, Russians 1.5%, and all others 2.1%.

A large part of the Azeri and Armenian populations inhabit compact areas of Georgia: Kvemo Kartli and Javakheti respectively. The introduction of the National Exams drastically reduced the chances of ethnic minorities to be enlisted at Universities due to the requirement of taking National Exams in Georgian. Already in 2006, with the goal of increasing access to University education, ethnic minorities were allowed to take exams in Russian. In the same year in Javakheti, namely Akhalkalaki and Ninotsminda courses in Georgian began to run. Since 2008, ethnic minorities were allowed to take exams in General Skills in their own native language. This measure resulted in an increase in the number of Azeri and Armenian students at Universities, but not by a considerable degree. To increase access further, the next step was taken: in November 19th, 2009, an amendment to the Law on University Education was passed by which pupils who pass the National Exam in General Skills in their native language are enlisted at University according to quotas delineated by law (for Azeri 5% and for Armenians 5% of the number of places at Universities, and 1% of Abkhaz and 1% of Ossetian nationalities) after graduating a one year 60-credit course in the Georgian language at University.

The introduction of quotas and the Georgian language program considerably increased the number of students from ethnic minorities. In 2010, 331

pupils were enlisted (12% defined by quota places), in 2011, 394 (21.0%), in 2012, 614 (26.0%), in 2013, 928 (24.0%) and in 2014, 673 (25.6%) (Tabatadze & Gorgadze, 2013). So, in these years the quotas utilized rose from 12% to 26%. In General Skills exams non-Georgian language pupils (with the exception of Russian language pupils) performed much worse compared to Georgian language students. In 2014, for the General Skills exam the following were unable to pass: 42.4% of Azeri language pupils, 29.8% of Armenian language pupils, 12.5% of Georgian language pupils, and 8.9% of Russian language pupils.

Georgia is one of the poorest countries in the Europe and Central Asia Region. 18.2% of the total population are below the poverty line while only 11.0% receive state allowance. Moreover, wealth is very unequally distributed among the population. The Gini index, which is the widely-accepted indicator of economic inequality, is very high for the region and amounts to 0.44 (Geostat, 2014). The difference in poverty is also large across different parts of the country and type of residence, the biggest being in the Guria and Kakheti regions and the smallest being in Tbilisi, and is generally higher in rural areas (18.8%) as compared with urban areas (10.5%) (World Bank, 2014).

3. STUDY QUESTIONS AND STUDY DESIGN

Next to health, education is a source of human capital and is a determinant of well-being. Education is both a basis and an indicator of a country's development.

The aim of the study was to identify the barriers to the access of University education, the reasons they exist and the ways of overcoming them.

In discussing the barriers we focused on the economic conditions of the families, the education status of parents and the place of residence.

The research questions were formulated as follows: To what degree is access to University education determined by the economic and educational status of the parents and by residential location: in Tbilisi, in the regions or in places compactly inhabited by ethnic minorities.

To answer these questions, desk research, an analysis of the database

of the United National Exams, an empirical study and discussions were undertaken. These activities are detailed as follows:

1. Desk research: of reports on education in Georgia (These have been reviewed).
2. Analysis: of the database of the 2014 National Exams results.
3. Empirical study: as follows:

A survey of grade XII pupils in 6 regions of Georgia, in Tbilisi, and in regions compactly inhabited by ethnic minorities was carried out.

A survey of the first year students at 5 University towns in Georgia was carried out.

4. Discussions: In 4 locations discussions regarding the reasons for the barriers to University education and the possible ways of overcoming them were held with parents, teachers and representatives of local education resource centers.

4. ANALYSIS OF THE RESULTS OF NATIONAL EXAMS

In 2014, 37,189 pupils completed the High school program. 14.1% of them were not able to pass graduation exams. So, 31,954 obtained the right to take the National Exams. 35,100 pupils (50.8% girls and 49.2% boys) registered to take the National Exams.

For those who were not able to pass the National Exams, the share of subjects failed differed. The highest failure rate was in Physics (42.4%), Mathematics (22.3%) and Chemistry (17.6%), and the least was in Georgian language and literature (5.4%). With regard to the failure rate, boys outnumbered girls in all subjects except German and French languages. The best results were demonstrated by the Georgian language inhabitants of Tbilisi. The performance of Azeri and Armenian language pupils living either in Tbilisi or the regions was much worse compared with Georgian language pupils. In contrast to Georgian language male pupils, Armenian and Azeri language boys did better than girls; regarding overall failure rates, girls outnumbered boys in 5 out of 9 subjects.

Table 1

Ranking of subjects according to the share of those who failed by gender

Number of those who took exam	Number of those who failed			
	Number	Girls %	Boys %	Total %
Physics <i>No415</i>	176	40.9	43.7	42.4
Mathematics <i>No8.729</i>	1942	21.0	23.6	22.3
Chemistry <i>No1.435</i>	253	15.8	19.7	17.6
Russian <i>No6.178</i>	898	13.7	15.4	14.5
Biology <i>No3.045</i>	396	13.0	13.0	13.0
General Skills <i>No32.037</i>	3994	12.2	12.8	12.5
History <i>No10.358</i>	1221	11.5	12.1	11.8
Geography <i>No11.502</i>	1329	11.0	12.1	11.6
Literature <i>No4.912</i>	571	11.1	12.1	11.6
Georgian language and literature <i>No32.935</i>	1785	5.1	5.8	5.4
German <i>No1.497</i>	124	9.1	7.4	8.3
English <i>No24.603</i>	2032	8.0	8.5	8.3
Art <i>No143</i>	11	7.6	7.8	7.7
French <i>No308</i>	18	6.4	5.1	5.8
Total	15367			

Table 2

Ranking of subjects by the share of those who failed by gender

Subject	Language	Girls %	Boys %	Total %
General Skills <i>No742</i>	Azeri	42.4	39.8	41.1
General Skills <i>No307</i>	Armenian	29.8	41.0	34.9
Mathematics <i>No255</i>	Russian	31.4	32.2	31.8
Physics <i>No13</i>	Russian	60.0	12.5	30.8
Chemistry <i>No37</i>	Russian	20.0	17.6	18.9
Geography <i>No206</i>	Russian	19.4	12.6	16.0
Biology <i>No67</i>	Russian	9.7	16.7	13.4
History <i>No151</i>	Russian	7.1	16.0	11.9
General Skills <i>No616</i>	Russian	8.9	7.9	8.4

Dividing the number of the first choices of University made by pupils by the number of places provided by that University, we obtained a popularity score for each University. This allowed us to ascribe each University to one of four groups: group I comprises only 2 Universities, with more than 2 people competing for one place; group II comprises 6 Universities, with from 1 to 2 people competing for each place; group III comprises 9 Universities, with from 0.5 to 1 people competing for every place; the remaining 45 Universities, with up to 0.5 people competing for each place, were unified in group IV.

The overwhelming majority (71.0%) of the 62 Universities operating in Georgia are located in Tbilisi.

Table 3

Distribution of Universities across regions by popularity

No	Location	I group	II group	III group	IV group	Total
1	Tbilisi	2	5	6	31	44
2	Batumi	0	1	1	4	6
3	Kutaisi	0	0	2	1	3
4	Gori	0	0	0	3	3
5	Zugdidi	0	0	0	2	2
6	Rusavi	0	0	0	2	2
7	Telavi	0	0	0	1	1
8	Akhaltikhe	0	0	0	1	1
	Total	2	6	9	45	62
	%	3.2	9.7	14.5	72.6	100

26,377 students were enlisted as a result of the National Exams. Therefore, only 57.2% of available places were filled, making 75.1% of those who took National Exams.

Girls outnumbered boys in all University groups except the fourth, the least popular group. The difference between them was greatest (8.2%) in the two most popular Universities.

Table 4

Share of University students by gender

University group by popularity	Girls %	Boys %	Total %
I	54.1	45.9	100
II	51.2	48.8	100
III	52.0	48.0	100
IV	50.0	50.0	100
Total	51.7	48.3	100

Due to the number of those registered for National Exams, and the student success rate, there is a considerable difference in the share of students in the regions.

Table 5
Number of students by regions

Region	Share of students %
Tbilisi <i>No8980</i>	34.0
Imereti <i>No3967</i>	15.0
Ajara <i>No2269</i>	8.7
Shida Kartli <i>No2122</i>	8.0
Qvemo Kartli <i>No1906</i>	7.2
Kakheti <i>No1841</i>	7.0
Samegrelo-Zemo Svaneti <i>No1736</i>	6.6
Abkhazeti <i>No1393</i>	5.3
Samtskhe-Javakheti <i>No804</i>	3.0
Guria <i>No627</i>	2.4
Mtskheta-Mtianeti <i>No505</i>	1.9
Racha-Lechkhumi <i>No227</i>	0.9
Total <i>No26377</i>	100

The regions also differed by performance. The most successful were the residents of Tbilisi as 81.7% of all applicants from Tbilisi became students; Imereti and Kakheti (75.3% each) followed in second and third place respectively. The worst results were demonstrated by the pupils from the Samtske-Javakheti region (66.5%).

Table 6

Ranking of regions by the share of students from the overall number who registered for National exams

Region	Number of those registered	Number of those enlisted	Share of enlisted %
Tbilisi	10985	8980	81.7
Imereti	5270	3967	75.3
Kakheti	2446	1841	75.3
Abkhazeti	1888	1393	73.8
Shida Kartli	2879	2122	73.7
Guria	870	627	72.1
Samegrelo-Zemo Svaneti	2414	1736	71.9
Racha-Lechkhumi	318	227	71.4
Kvemo Qartli	2694	1906	70.7
Mtskheta-Mtianeti	745	505	67.8
Ajara	3381	2269	67.1
Samtskhe-Javakheti	1208	804	66.5
Non-Georgian residents	2		
Total	35100	26377	75.1

State grants of 50%, 70% or 100% of the annual 2250 GEL cost for University education was provided to 25.5% of students. Among the grant receivers girls (52.8%) again outnumbered boys. According to place of residence the biggest share of grants was obtained by Tbilisi (46.5%) residents, then students from Imereti (13.4%) and next from Kvemo Kartli (6.8%). Among the grant recipients the smallest share went to students from Mtskheta-Mtianeti.

Table 7

Student grant awards by regions

Regions	50% Grant No4086	70% Grant No1457	100% Grant No1198	Total No6741
Tbilisi	45.5	49.1	46.9	46.5
Shida Kartli	6.6	7.5	5.9	6.7
Mtskheta-Mtianeti	1.1	1.2	0.8	1.1
Imereti	14.2	12.8	11.3	13.4
Samegrelo-Zemo Svaneti	5.3	5.9	3.2	5.0
Samtskhe-Javakheti	1.5	1.4	6.6	2.4
Kakheti	6.5	6.0	5.2	6.2
Racha-Lechkhumi	0.8	0.2	0.3	0.6
Kvemo Kartli	5.6	5.3	13.4	6.8
Ajara	5.9	4.1	2.3	4.9
Abkhazeti	5.0	5.0	3.2	4.7
Guria	2.0	1.6	0.8	1.7
Total	100	100	100	100

1167 places for Azeri language students and 1232 places for Armenia language students were assigned according to quotas. The precondition for enlisting at any University was passing the National Exams in General Skills in one's native language. After successfully passing the exam in Georgian within a year following the National Exams, students were enlisted in the program they pre-selected. 39.1% of Azeri language students and 17.6% of Armenian language students enlisted were determined by quota places.

So, an analysis of high school graduation and National Exams results demonstrated the importance of place of residence; the superiority of Tbilisi inhabitants in this regard was obvious and was reflected in the share of those who passed the National Exams who were enlisted at University and who received grants. For almost all indicators – passing graduation and National Exams, enlisting at Universities and receipt of grants – girls outperformed boys. In 12 out of 14 subjects, among them STEM subjects girls performed better than boys. Especially big was the gender difference among the students of the two most popular Universities: Tbilisi Javakhishvili State University and Tbilisi Medical University.

RESULTS OF EMPIRICAL STUDY AND DISCUSSIONS

The survey of pupils/students was aimed at the identification of the access barriers to University education.

989 16-20 year old pupils with an average age of 17.1 were surveyed; among them were 46.2% boys and 53.8% girls in schools of 7 towns and nearby villages. The survey was carried out in public and private schools, as well as IDP schools. IDP pupils comprise 10.8% of all Georgian language pupils.

Pupils living in regions compactly inhabited by ethnic minorities were also surveyed: 214 in Marneuli and nearby villages populated by an Azeri minority and 186 in Akhalkalaki and nearby villages populated by an Armenian minority. So, 400 15-19 year olds, with an average age of 17.2 and representative of ethnic minorities, were surveyed; among these 49.0% were boys and 51.0% were girls.

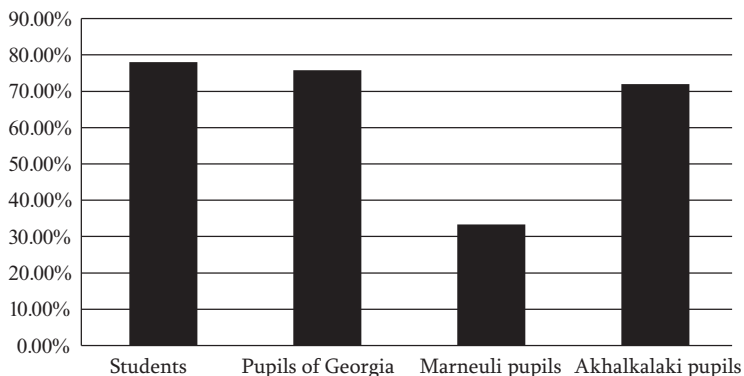
729 16-27 year old students with an average age 18.5 were surveyed at 5 University cities; among them 37.0% were men and 63.0% were women

Table 8

Distribution of respondents by location

Location	Pupils		
	Students <i>No729</i>	Georgia as a whole <i>No989</i>	Marneuli/ Aklalkalaki <i>No400</i>
Tbilisi	43.8	38.9	0
Akhaltzikhe	14.0	10.1	0
Akhalkalaki	0	0	46.5
Batumi	14.2	10.1	0
Telavi	13.6	10.0	0
Zugdidi	0	10.3	0
Marneuli	0	0	53.5
Kutaisi	14.4	10.3	0
Kazbegi	0	10.3	0
Total	100	100	100

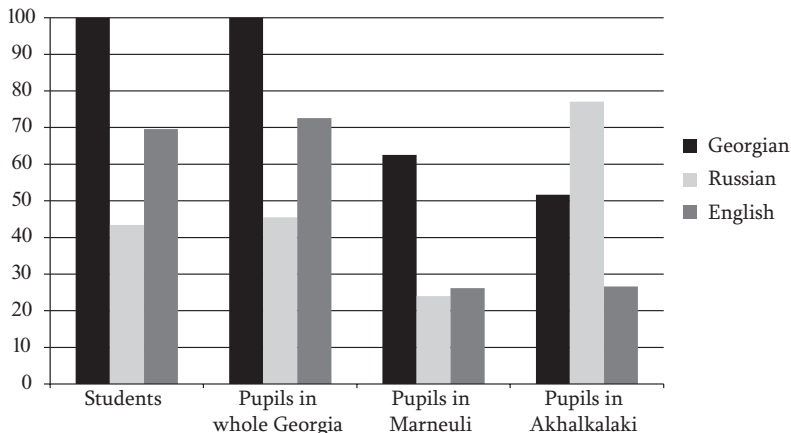
Georgian language respondents used computers more often as compared to ethnic minorities.

Graph 1
Rates of computer use
(Answer: often use)

Apart from their own native language, the biggest share of languages (from 1 – 5) known by students was among Akhalkalaki students (87.1%), then Georgian language pupils (84.5%) and students (79.1%), and the least of all among Marneuli pupils (65.9%).

More Marneuli than Akhalkalaki pupils knew Georgian, while Russian was better known in Akhalkalaki. Georgian language respondents knew English much better than ethnic minorities.

Graph 2
Knowledge of languages

THE ACCESS BARRIERS TO UNIVERSITY EDUCATION

We discuss two groups of factors that hinder the access to University education: 1. Lack of motivation, determined by cultural and economic contexts, as well as the educational status of the parents; 2. Access to resources, which includes both economic and non-economic resources. The main constituents of economic resources with regard to University education are: cost of a University education, money needed for living in a University town and private schooling to help pass the National Exams. Non-economic resources include quality of school education, the professionalism of private teachers and knowledge of the state language (Georgian).

So, becoming a student is to a considerable degree determined by the importance ascribed to education, the quality of school education, the material well-being of the family and living in Tbilisi where the majority of Universities and professional resources for private tutoring are readily available. With regard to ethnic minorities, we can add to this list the knowledge of the Georgian language.

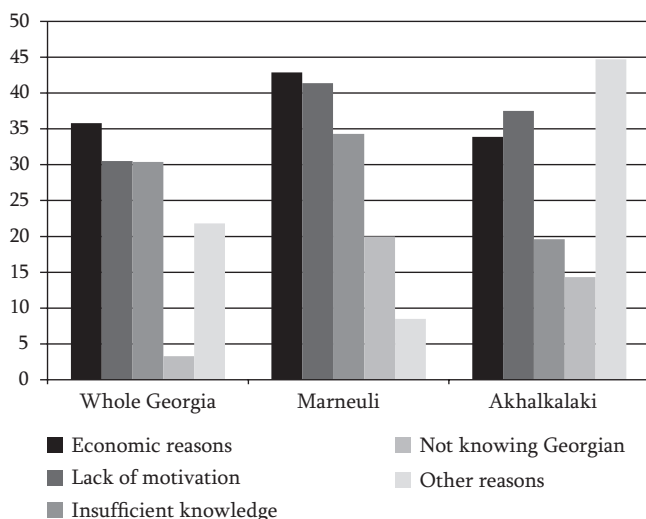
For the identification of barriers, we relied heavily on the students' survey. This survey is linked with certain limitations, as omitted from the study are those who did not want or were not able to become students. Another problem is linked with a consideration of economic factors as the respondents seem to overestimate the economic condition of their families. But despite these limitations the survey results obtained, in our opinion, still correctly reflect existing tendencies.

1. MOTIVATION FOR OBTAINING EDUCATION

Perception of the importance of education

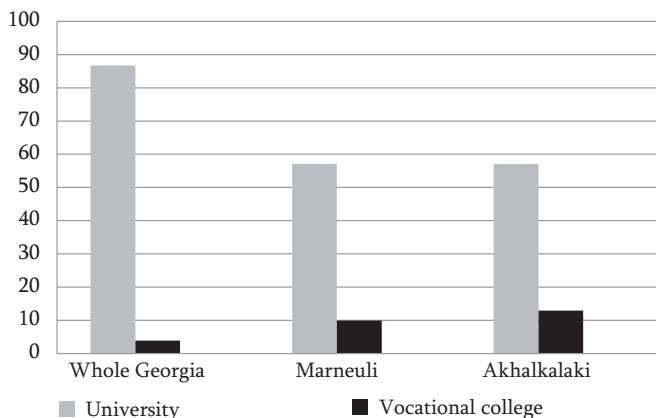
The main pre-determinant of getting University education is the desire of having it. This desire for its part is determined by the importance ascribed to education generally. 95.2% of students consider education to be important. Education is more important for pupils in Tbilisi and the regions (92.7% for each) than for Armenian pupils in Akhalklaki (93.5%) and Azeri pupils in Marneuli (84.1%).

9.4% of surveyed school-leavers in the whole of Georgia, 33.0% in Marneuli, and 30.1% in Akhalkalaki, did not intend to continue their studies. The most often cited reason among those reasons provided were, in Georgia as a whole was the lack of knowledge for the passing of the National Exams (35.7%), in Marneuli the lack of desire (35.7%), and in Akhalkalaki for reasons not articulated (39.3%). By grouping the reasons in bigger categories, the main obstacle for getting University education for pupils in Georgia as a whole, and in Marneuli, was a lack of financial resources (35.8% in Georgia as a whole and 42.9% in Marneuli) and in Akhalkalaki for other reasons that were not detailed. A lack of motivation constituted the second biggest group in all locations (30.5% in Georgia as a whole, 37.5% in Akhalkalaki and 41.4% in Marneuli). Insufficient knowledge was named as the third biggest reason by size factor (34.3% of Marneuli pupils, 30.4% of pupils from Georgia as a whole and 19.6% of Akhalkalaki pupils).

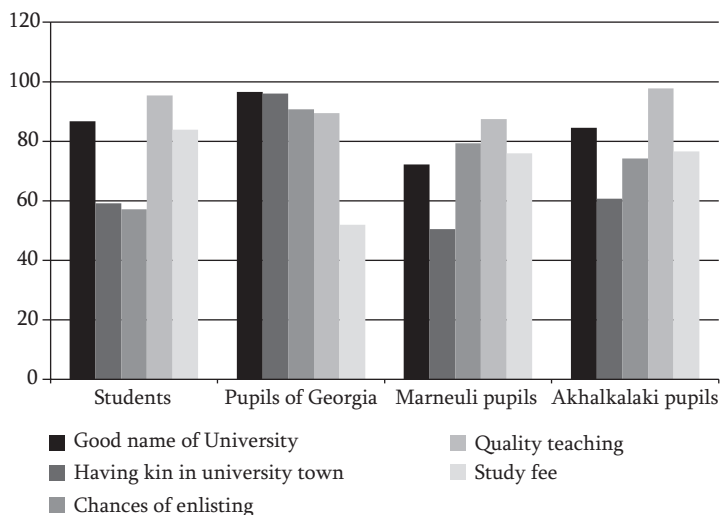
Graph 3
Reasons for not continuing studies

Among those who wanted to continue their education the pupils of Georgia as a whole, more so than those in Marneuli and Akhalkalaki, intended to go to University. The number of those who intended to go to vocational colleges was much less, but was higher in Akhalkalaki and Marneuli than in the whole of Georgia

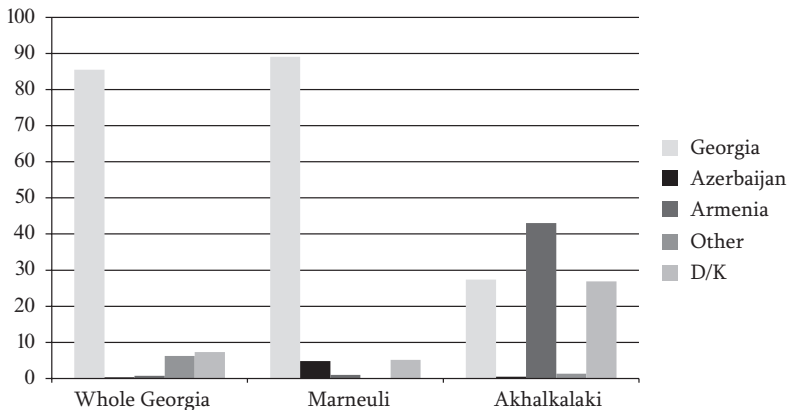
Graph 4
Plans for continuing education

The main criteria for selecting a career or profession was an interest in it, good remuneration and chances for future employment. In selecting a University, pupils named the high quality of teaching for the selected profession, the chances of being enlisted in a University program, the cost of the studies, the prestige of the University and having relatives in the University town.

Graph 5
Criteria for selecting a University

The majority of surveyed pupils intend to study at Universities in Georgia with the only exception being Akhalkalaki pupils who want to study in Armenia.

*Graph 6
Countries of destination for pursuing University-level education*

Education status of parents

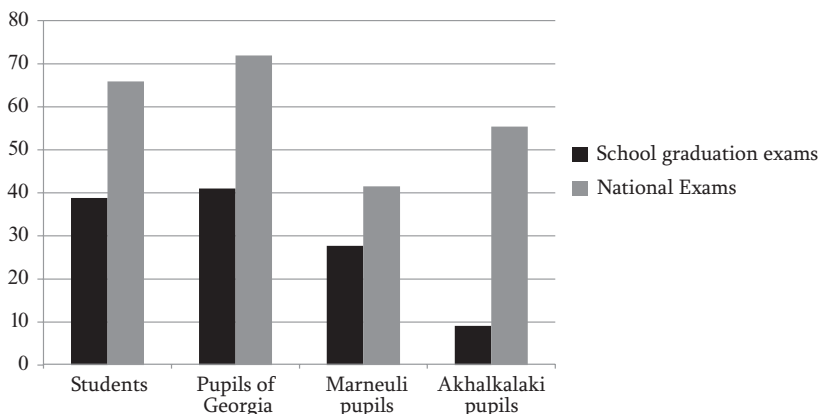
One or both parents of the majority of students (90.4%) had a University education. The biggest share of those students whose both parents had University education (82.8%) are found at the most popular Universities. It should be noted that the second largest share having University-educated parents is found in the fourth-least popular group of Universities (71.3%).

2. RESOURCES

Quality of school education

The importance of family economic conditions to the access to University education is to a considerable degree determined by the low quality of schooling. Respondents did not consider the knowledge provided by school sufficient either for passing school graduation exams (so think 38.8% of students, 41.0% of Georgian language pupils, 27.7% of Marneuli and 9.1% of Akhalkalaki pupils) or for passing National Exams (so think 65.9% of students, 71.9% of Georgian language pupils, 41.5% of Marneuli

and 55.4% of Akhalkalaki pupils). Hence, the lack of knowledge prompts parents to hire private teachers.

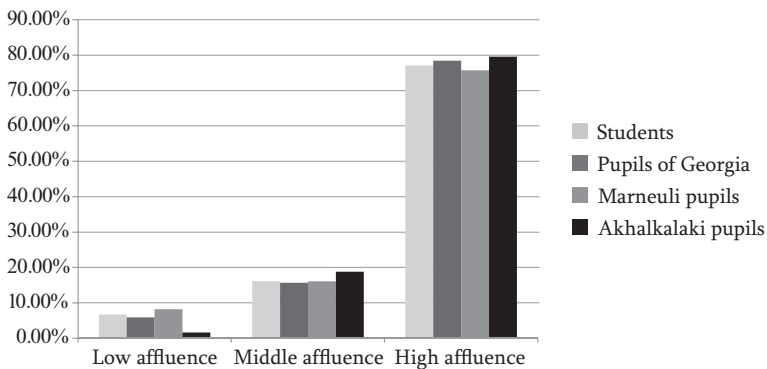
Graph 7

Insufficiency of knowledge obtained at schools for success in school graduation and National Exams.

In discussions with parents, school teachers, and employees of local education resource centers held in Kutaisi, Batumi, Marneuli and Akhalkalaki, the reasons determining low levels of school education and therefore the need for private schooling have been identified. As such the faults of the education system were named: issues relating to the teaching process, teachers, pupils and their parents. With respect to the teaching process, inadequate technical equipment, large class sizes, improper planning of the process, low quality of programs and textbooks, and poor matching of the requirements of National Exams with the school program were identified as obstacles to ensuring quality education. With regard to teachers, a lack of motivation to teach influenced by small salaries, and due to this a deficiency of professional cadres, were also highlighted as contributing factors. And with respect to pupil performance, a lack of motivation to study well at school, an already-formed habit of private tutoring, and poor school attendance in the 12th grade were pointed out as further faults. To this list was added the problem of not knowing the Georgian language in areas compactly-inhabited by ethnic minorities.

Economic status of family and cost for studies

An exact estimation of income and economic well-being is acknowledged as problematic by many researchers worldwide. Respondents usually are not willing or cannot estimate their exact income. Therefore evaluations other than numerical estimations for describing affluence are used. We used one of the most common, a 5-point scale which requests respondents to select one of 5 statements describing what their family can do: at one extreme, not even having enough money for food, and, at the other end of the scale, having enough money to buy durable goods and vacationing abroad. The majority of our respondents (74.1% of students, 78.4% of Georgian language pupils, 75.7% of Marneuli and 79.6% of Akhalkalaki pupils) estimated that their families were affluent. For clarity of comparison we transformed the scores on economic conditions into scale of low, medium and high affluence. The economic condition of IDP pupils families is worse than others. Only 56.7% of IDP pupils, compared with 80.9% of non IDP Georgian language pupils, considered their families to be affluent. Family economic conditions are obviously overestimated as 51.2% pointed out that the monthly income of their families (the number of family members most often being 4) was below 2,000GEL.

*Graph 8
Economic conditions of the families*

Family economic conditions notwithstanding, tutoring for National Exams is a widespread practice. 78.5% of students, 85.7% of pupils in Georgia as a whole, 64.0% of Marneuli and 47.3% of Akhalkalaki pupils took private

lessons. Among IDP pupils the number is smaller (79.2%) compared to the number of pupils in the whole of Georgia (87.9%).

The biggest share of students (38.6%) and pupils (39.8%) in Georgia as a whole take private lessons in 4 subjects while in Marneuli and Akhalkalaki in only 1 subject. As affluence increases, the share of those who take lessons in 4 or 5 subjects increases (31.3% of low, 35.3% of medium and 46.3% of high affluence families). The share of students from high affluence families was the highest in the most popular Universities (81.6%), but also in the least popular Universities (81.9%).

Table 9

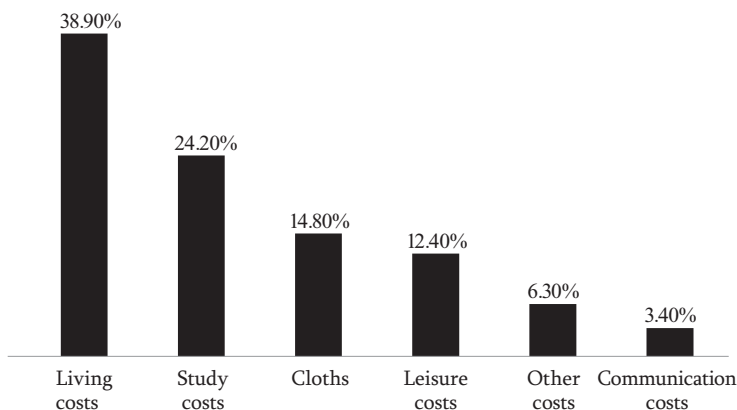
Family economic condition and the number of subjects per pupil for private tutoring (%)

Number of Subjects	Family economic conditions			Total No717
	Low affluence No48	Medium affluence No 116	High affluence No553	
None	33.3	25.0	19.3	21.2
One	8.3	6.9	5.2	5.7
Two	22.9	11.2	8.0	9.5
Three	4.2	21.6	21.2	20.1
Four-Five	31.3	35.3	46.3	43.5
Total	100	100	100	100

Having the largest share of students from affluent families and with parents having a University education in the most and the least popular Universities seems paradoxical, but this appears to be based on the determined efforts of the affluent and educated parents to give University education to their children. As a result, those pupils who are motivated to study find themselves placed in the most popular Universities, and those who are not motivated still manage to become students, although at the least popular Universities.

University education is associated with considerable costs. Private lessons in 4 subjects costs on average 2,880 GEL in total. Taking into consideration

the economic condition of the population at large this is a big sum, but less than the price of studies at University. A four-year Bachelor's degree course at public Universities costs 9,000 GEL on average. In the case of good performances in the National Exams, pupils can obtain state grants (100%, 70% or 50%) for the study fee of University and use it at either public or private University. Monthly living expenses including the study fee and rent comprise on average 1,107GEL, multiplied by 4 years of studies, and, added to it the costs for private tutoring for the National Exams, comes up to 56,016 GEL in total.

Graph 9
University costs for students (as a % of total costs)

Place of residence

The study demonstrated the importance of place of residence on the quality of schooling, the professional skills of private teachers, and student living expenditures. The share of students from Tbilisi (34.0%) is disproportionally higher than the share of students from any given region. A similar tendency is found with the measures of popularity among Universities. Of those first year students surveyed, inhabitants of Tbilisi constitute 60.2% in the most popular Universities and only 18.2% in the least popular Universities.

Table 10

Share of students across place of residence and popularity of University

Place of residence	Popularity of University				Total
	1 No88 %	2 No121 %	3 No245 %	4 No275 %	No729 %
Tbilisi	60.2	12.4	32.7	18.2	27.2
Rest of Georgia	39.8	87.6	67.3	81.8	72.8

Knowledge of Georgian

Not knowing Georgian is a big barrier for ethnic minorities. 37.5% of Marneuli and 48.3% of Akhalkalaki pupils pointed out that they did not know Georgian. 20.0% of Marneuli and 14.3% of Akhalkalaki pupils acknowledged that a lack of knowledge of the Georgian language constructed a barrier to getting a University education.

During discussions in Akhalkalaki and Marneuli it was noted that the introduction of a one year long course in Georgian for those who passed exams in General Skills in their native language considerably increased the chances for ethnic minorities of getting a University education in Georgia. Nonetheless, those participating in these discussions stressed the necessity of improving the teaching of Georgian at schools and also providing more possibilities of extra curricula study of the language.

5. CONDITIONS FOR THE INTEGRATION OF NATIONAL MINORITIES: SIMILARITY IN VALUES

Integration of minorities is one of the declared aims of state policy. The similarity of core values of majority and minority groups builds the foundation for integration. The study compared value orientations of Georgian, Armenian and Azeri language pupils. The analysis revealed the difference in almost all the studied values. For decreasing the effect of type of residence, pupils from Georgia as a whole were divided into two groups; residents of Tbilisi and residents from all other regions. So,

the value orientations of pupils from Tbilisi, and from the regions, were compared as follows:

The activities of a person is to a considerable degree determined by the belief they have in the effectiveness of their actions. Three questions in the survey measured this tendency. We created the composite variable of effectiveness by adding scores to these three items. It was the highest among the pupils of the regions (49.7%), then Tbilisi inhabitants (44.8%) and next Marneuli pupils (37.6%). The least sure of their effectiveness were Akhalkalaki pupils (36.9%).

With the estimation of one's own effectiveness is connected the perception of the necessity to participate in public life. This perception was the highest among residents of Tbilisi (59.5%), then the regions (50.6%), next Akhalkalaki residents (38.0%) and the lowest in Marneuli (25.8%).

The variable of adherence to tradition was constructed by adding the scores to 5 items, describing traditional family values. It was the lowest in Tbilisi (6.0%), then higher in the regions (12.3%), next highest in Marneuli (22.0%) and was the highest in Akhalkalaki (30.8%).

From the 5 items we constructed a gender equality measure. It was the highest in Tbilisi (41.9%), then in the regions (32.5%), next in Akhalkalaki (13.1%) and the lowest in Marneuli (2.7%).

“Materialistic/Post-Materialistic value orientation” is considered as an indicator of democracy in the country. The traditional instrument measuring it consists of 4 answers options (2 Materialistic and 2 Post-Materialistic) to the question as to what should be the most important aims of the country for the next 10 years. Respondents are requested to select the most and then the next-to-most important options. Based on choices made, a “Mixed”, “Materialistic” or “Post-Materialistic” orientation for each individual is estimated. As expected the “mixed” orientation (selecting one materialistic and one post-materialistic answer) prevailed in all four groups. It was the highest in Marneuli and the lowest in Akhalkalaki. A Materialistic orientation was the most widespread in Akhalkalaki and the least widespread in Marneuli, while a Post-Materialistic orientation, which was the lowest-ranking among the three orientations, was the highest in Akhalkalaki and the lowest in Marneuli.

Table 11

Materialistic and Post-Materialistic orientation

Orientation	Tbilisi No384	Regions No605	Marneuli No214	Akhalkalaki No186
Mixed	68.3	64.1	72.1	55.6
Materialistic	19.5	26.3	18.8	27.1
Post-Materialistic	12.2	9.6	9.1	17.3
Total	100	100	100	100

Perceived importance of different personality features also speaks to the issue of values. Three of the most valued personality features for pupils in Tbilisi were: integrity with regard to friends, having new ideas, and helping others; for representatives from the regions: integrity with respect to friends, being religious and behaving in accordance to accepted rules; for Marneuli and Akhalkalaki pupils: a feeling of being personally respected, integrity with regard to friends and helping others.

6. CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS

The population of Georgia ascribes a high value to education which determines the drive for pupils to pursue University education. This ambition is backed by the fact that parents already have a University education. The low quality of schooling does not allow pupils to pass the National Exams, therefore parents are forced to hire private tutors. According to the 2013 Caucasian Barometer (CRRC, 2013) about half of Georgia's population does not trust the education system in Georgia. Although private tutoring costs a lot, a majority of parents manages to hire private teachers for their children, economic conditions notwithstanding. The economic impact of tutoring expenses on a family differs by region and by the affluence of the families. Compared with the inhabitants of the regions, Tbilisi inhabitants are more resourceful because professional cadres of teachers, employment and hence financial resources are more concentrated in the capital. So, the chances of Tbilisi pupils being enlisted in popular Universities, the

majority of which are located in Tbilisi anyway, are much higher than of pupils living outside the capital.

University education is less accessible to IDP than to non-IDP pupils due to their families' economic conditions. With regard to University access, the situation with ethnic minorities is different and much worse than in the whole of Georgia. Despite having quotas for enlisting at Universities, the possibility of taking General Skills exams in their native language and the possibility of taking a one year course in Georgian at University, the majority of minorities find themselves still kept outside of the University education system in Georgia. The main reasons for this are the relatively lower motivation for obtaining a University education, a poorer knowledge of Georgian, and the decision to study at Universities in Azerbaijan or Armenia at a lower cost.

A large share of pupils manage to continue education at University level, although the less affluent pupils continue their studies at less popular Universities. The question is about the expense of what they manage to do so, in the country where the poor constitute 18.2%, the state allowance is granted to 11.0% of the population.

What is the solution? Some of the participants of the discussions pointed out that the necessity of tutoring is due to the weak connection between the requirements of National Exams with the school programs. If that is so, the need for discussions and harmonization of requirements is obvious. General Skills are not taught as a subject at schools which is logical from the standpoint of the concept underlying General Skills tests, i.e. it measures skills and not knowledge. But the widespread practice of tutoring for the General Skills points to the need of working out a strategy for passing the exam, which can be practiced in some or other form, either incorporated into some of the school programs, or taught as a separate subject.

The study demonstrated that the knowledge with which the pupil enters a University is determined more by the efforts of parents and tutors which has the effect of creating inequality in terms of the affluence of the family and place of residence.

The only realistic solution for increasing access to University education and the achievement of equality is essential reformation of the school system.

The faults of the school education system are neither new nor unknown. Since 2006 Georgia has participated in a number of literacy studies and demonstrated very poor results. These studies are:

PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study). Its aim is to assess reading skills among 9-10 years olds. In 2006, Georgia was 37th out of 45 countries and in 2011, 34th out of 49.

TIMSS (Trends in Mathematics and Science Study). Studies knowledge in mathematics and science of 4th and 8th grade pupils. In 2007, from 36 countries Georgia was 28th among 4th grade pupils and 38th out of 49 countries among 8th grade pupils.

In 2011, in Mathematics among 4th grade pupils Georgia was 40th out of 53 countries and among 8th grade pupils, 35th out of 45 countries.

In Science, among 4th grade pupils Georgia was 37th out of 53 countries, and among 8th grade pupils, 35th out of 45 countries. (www.timssandpirls.bc.edu).

PISA (International Program in Students' Achievements). Studies literacy, knowledge in mathematics and science as well as their applications. In a 2009 study 74 countries participated. In literacy, Georgia was 67th, 64th in mathematics, and 69th in science. It should be noted that in literacy and science, girls outperformed boys (National Exams center).

On the impact that the results of PISA test have on the perspectives of the development of the country speaks OECD (2010) evaluation, according to which increase of the score by 50 in 50 years perspective results in increase by 0.9% of economic indicator of the country.

The study demonstrated that in Armenian and Azeri schools the quality of schooling is even poorer than in Georgian schools. The state language is not taught well, creating problems for studying at Universities in Georgia and the integration of the youth into the society.

So, the study showed an inequality in the access to University education existing in the country. The main reasons for this are the faults in the school education system and the country's existing economic situation. The solution lies in the improvement in overall economic conditions, an increase in the

impact that educational status has on employment possibilities and basic reforms in school education. Education should become the priority for the country. Due to the length of time needed to feel the effects of education, the dialogue and activities associated with this issue should begin immediately. School has to provide a high quality of education by improving the management of the process, increasing demands and providing quality textbooks. Central to this process is the increase of motivation and qualifications of school teachers, as well as the active involvement of the whole society, and parents in particular, in school life.

Toward these ends, a special provision for the adequate teaching of Georgian to ethnic minorities should be added. For the integration of minorities, narrowing of the gap between values of minorities and the majority is highly desirable. This can be achieved by mastering Georgian, an accessibility to Georgian media and adequate schooling of ethnic minorities living compactly.

Economic conditions build barriers not only to becoming a student but also to studying at University. Today according to information from the Ministry of Science and Education, 11,000 students have halted their study progress and status due to unpaid fees (Radio Freedom, 2014). It is necessary to increase the list of programs in public Universities which are free. Living in towns apart from families increases living costs for students. Analyses of 2014 data from the National Exam Center showed that pupils from the regions mostly select Universities according to proximity to their families. The number, as well as quality of Universities, in the regions in most cases does not match that of Universities in the capital. It is necessary to strengthen Universities located in the regions. Another necessary way of decreasing expenses is the provision of dormitories and cheap eateries to students.

Existing legislation does not allow Vocational college graduates, who do not have a school graduation certificate, access to University. A new draft law on Vocational education provides for such a possibility. It is necessary to speed up the passing of the law. It is also necessary to open more Vocational colleges in the regions and teach professions there according to existing and projected demands of any given region's labor market.

ISBN 978-9941-0-7859-0

9 789941 078590

